Kolin Ryynänen

10 vuotta Kolin kulttuuriperinnön suojelua

Metsäntutkimuslaitos
Pohjois-Karjalan ympäristökeskus

Kolin Ryynänen

10 vuotta Kolin kulttuuriperinnön suojelua

Lasse Lovén	4	Saatteeksi
Ilmari Martikainen	6	Kolin Ryynästen aika
Osmo Karttunen	16	Kolin Ryynäsen visio - perintö, toiminta ja kehitys
Osmo Karttunen ja Hannu Piipponen	24	Kolin Ryynäsen talon uusi elämä - uusi alku Kolin kehitykselle
Marja-Leena Penttinen	60	Juuret Kolilla
Lasse Lovén	70	Vanhat valokuvat
Lasse Lovén	72	Kolin kansallispuisto - 15 vuotta suojelun ja luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämistä
Lasse Lovén	74	Taiteilijoiden ja kulttuurimatkailun Koli
Lasse Lovén	76	Kolin kylä - korvesta kulttuurikeskukseksi
Osmo Karttunen	78	Ympäristö, tontti ja rakennukset - piirustuksia ja kuvia
	90	Kolin Ryynäsen kunnostushanke
Vaula Siiskonen	92	Poimintoja Kolin-päiväkirjasta
	96	Kolin Ryynäsen residenssitaiteilijat 1999-2005

Toimittajat: Osmo Karttunen, Hannu Piipponen
Kustantajat: Metsäntutkimuslaitos, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Ulkoasu ja taitto: Marja Purto

Paperi: 150 g Galerie Art Silk, jolle on myönnetty Pohjoismainen ympäristömerkki
Painatus: Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2006
ISBN 951-40-1999-7

Valokuvat:
Osmo Karttunen: sivu 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 33, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 64, 65, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 79, 80, 81, 84, 85, 89, takakansi
Hannu Piipponen: sivu 4, 30, 31, 32, 35, 37, 38, 39, 41, 46, 50, 51
Juha-Pekka Vartiainen: sivu 10, 11, 15, 27
Einar A. Saarelainen: sivu 8, 9, 12, 53, 63, 66
Marja-Leena Penttisen kokoelma: sivu 3, 6
Kulhon Rakennus Ky: sivu 40, 87
Lasse Lovén: etukansi, sivu 20
Kolin nimeämätön matkailuesite (Joensuun kaupunginkirjasto - Pohjois-Karjalan maakuntakirjaston kokoelmat): sivu 74, 75
Piirrokset: Osmo Karttunen

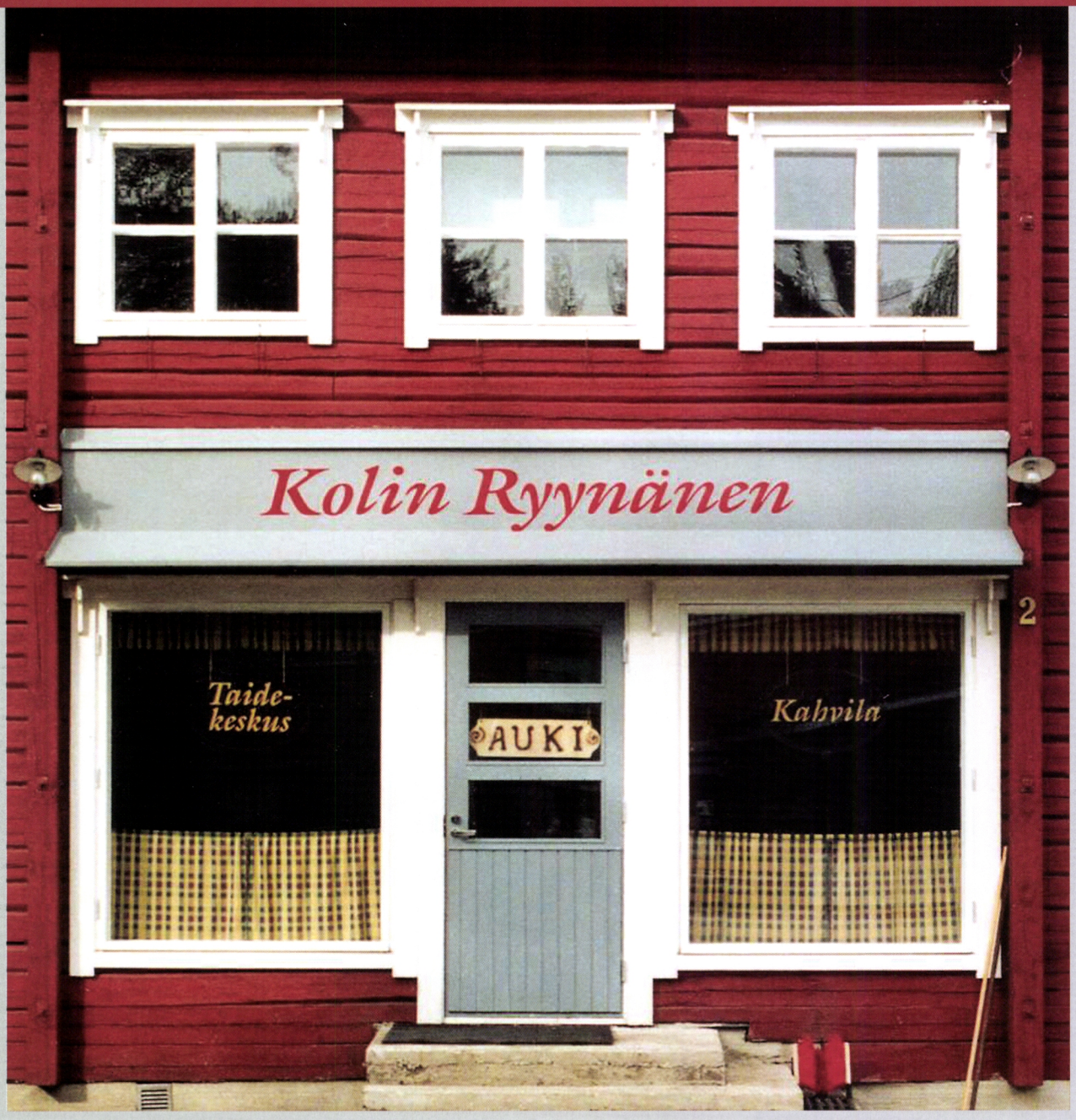
Kolin Ryynänen

10 vuotta Kolin kulttuuriperinnön suojelua

Toimittaneet
Osmo Karttunen
Lasse Lovén

Metsäntutkimuslaitos
Pohjois-Karjalan ympäristökeskus

Saatteeksi

Kolin kylä sijaitsee Kolin vaarojen juurella Ipatti-vaaran pohjoispuolella. Kylä on risteyskohta, jossa Ahmovaarasta Pielisen rantaan kulkevalta Kolintieltä haarautuu Ukko-Kolin huipulle suuntaava Ylä-Kolin tie. Kunnollinen tie kylältä aiemmin laivarykiksi ja laivarannaksi kutsuttuun Kolin Satamaan valmistui 1904. Risteyksen ympärille kehittyi Kolin kylän keskus kauppoineen, kouluineen, kirkkoineen ja seurantaloineen.

Kolin Ryynänen on punamultaisten hirsirakennusten muodostama pihapiiri Kolin kylän keskustassa. Kaksikerroksisen päärakennuksen rakennutti kolilainen opettaja Antti Ryynänen vuonna 1938 kaupaksi ja asunnoksi pojalleen Kaarlo eli Kalle Ryynäselle ja hänen perheelleen. Kiinteistön nimeksi tuli Kolin Kallela. Sellaisena rakennus toimi 1950-luvulle, mistä lähtien entistä kaupparakennusta pidettiin kesäasuntona ja toisinaan matkailijoiden palvelussa.

Kolin kansallispuiston kehittämisen alkuvaiheessa 29.3.1996 ympäristöministeriö osti Kolin Ryynäsen kiinteistön. Päärakennus kunnostettiin, tontille siirrettiin suuri luhtiaitta, entisten ulkorakennusten paikoille rakennettiin Kotiseutumuseo ja sauna. Kokonaisuudesta muodostui Taide- ja kulttuurikeskus Kolin Ryynänen, joka tarjoaa tilat taiteilijaresidenssille, matkailijoita opastavalle ja taidenäyttelyjä pitävälle kulttuurikahvilalle, retkeilijöiden aittamajoitukselle sekä Kotiseutumuseolle.

Kolin Ryynäsen kunnostaminen EU:n Aluekehitysrahaston osittain rahoittamana hankkeena kulttuurisuojelun esimerkkikohteeksi oli samalla lähtölaukaus Kolin kansallispuiston ja edelleen koko Kolin matkailualueen uudelle kehitysvaiheelle, joka on jatkunut keskeytymättömänä jo 10 vuoden ajan. Vuoden 2004 alusta ympäristöministeriö siirsi Kolin Ryynäsen Metsäntutkimuslaitoksen hoitoon ja hallintaan, toiminnalliseen yhteyteen Kolin kansallispuiston kanssa.

Tämän Kolin Ryynäsen 10-vuotisjuhlajulkaisun tarkoituksena on kertoa Kolin Ryynäsen talon ja siinä eläneiden ihmisten vaiheista, rakennusten korjaustyöstä ja uudistuksen vaikutuksesta Kolin uuteen kehityksen. Julkaisun avulla halutaan myös kiittää kaikkia niitä tahoja, jotka ovat olleet mukana hankkeessa omalta osaltaan säilyttämässä Kolin historiaa ja kehittämässä Kolin tulevaisuutta.

Erityisesti kolme henkilöä on syytä mainita Kolin Ryynäsen toteutuksessa. Ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander loi vision kulttuuriin ja luonnon suojeluun liittyvistä perusarvoista Kolin tulevan kehityksen ytimenä. Rakennusarkkitehti Hannu Piipponen Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksesta piti saneeraushankkeen langat käsissään ja huolehti laadukkaan perinnerakennusryhmän ja sen sisustuksen toteutuksesta yksityiskohtia myöden. Arkkitehti Osmo Karttunen toteutti pääsuunnittelijan tehtävät ehyen ja detaljeissaan kunnioitettavan arkkitehtonisen kokonaisuuden luomisessa pienelle ja ongelmalliselle, mutta sijainniltaan keskeiselle tontille.

Kolin Ryynäsen juhlakirja julkaistaan Metsäntutkimuslaitoksen ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen yhteistyönä.

Kolin Ryynästen aika

Ilmari Martikainen

Ilmari Martikainen on kolilainen kauppapuutarhuri ja kotiseutuihminen, joka toimii mm. kansallispuistossa vierailevien retkeilijöiden oppaana. Kolin kylän asukkaana hän tuntee Ryynäsen talon asukkaat ja historian.

Ryynäsen suvun vaiheita

Kolin Ryynäsen talon historia alkaa 1800-luvun puolelta talon asukkaita edeltävistä sukupolvista.

Kolilaisen herastuomari Mikko Ryynäsen (1843–1914) ja hänen vaimonsa Anna Stiina (s. 1846) o.s. Puumalaisen pesueeseen syntyi kuusi lasta. Kolmanneksi vanhimmasta lapsesta, Antista (1877–1947), kasvoi Kolin sivistyksellisen ja taloudellisen kehittämisen merkkihenkilö. Antti kävi kansakoulun Vuonislahdessa, johon Kolin kylän yhteydet tuohon aikaan suuntautuivat. Hän valmistui kansakoulunopettajaksi Sortavalan seminaarista vuonna 1900.

Tohmajärvellä Antti Ryynänen vietti pari vuotta ja avioitui Lyydia Vänskän (1880–1949) kanssa. Vuonna 1902 Antti muutti perheineen syntymäkyläänsä Kolille. Opettajatoimensa ohella Antti oli alullepanijana useissa kylän sivistys- ja talouselämää edistävissä toimissa. Hän oli keskeinen vaikuttaja mm. Ahmovaara–Kolin Osuusmeijerin samoin kuin Kolin Osuuskassan ja Osuuskaupan perustamisessa. Antti Ryynäsen toimin Kolille perustettiin Nuorisoseura, Rajaseudun Kansankorkeakoulun Opintokerho ja Kolin laulukuoro, joissa kaikissa opettaja Ryynänen oli keskeisenä toimijana. Koli–Ahmovaara -maantietä ryhdyttiin rakentamaan Antti Ryynäsen aloitteesta

Kolin Ryynäsen talon isäntäväen muodosti Sanni ja Kalle Ryynäsen 7-henkinen perhe. Kuvassa ollaan retkellä Pielisen rannalla vuonna 1955.

Matkailua palvelevaa, vaaralle kohoavaa Ylä-Kolin tietä rakennetaan 1930-luvulla.

vuonna 1903. Tieyhteys Kajaanin tielle saatiin valmiiksi vuonna 1913, jolloin Kolille oli mahdollista saapua moottoriajoneuvolla myös maata pitkin.

Antti Ryynäsellä oli viran puolesta asunto ja navetta koululla. Silti hän hankki lisää maata ostamalla tai vuokraamalla ja rakensi monta rakennusta Kolille. Nämä kaikki liittyivät osaltaan Antin uraauurtavaan työhön matkailun kehittämiseksi Kolille. Alamaja Kolin Sataman läheisyyteen (1911) samoin kuin Mattilan talon rakentaminen 1920-luvulla Ipatinvaaran rinteelle ja Ryynäsen kauppa kyläkeskustaan 1930-luvulla kuuluivat tähän hankeryhmään.

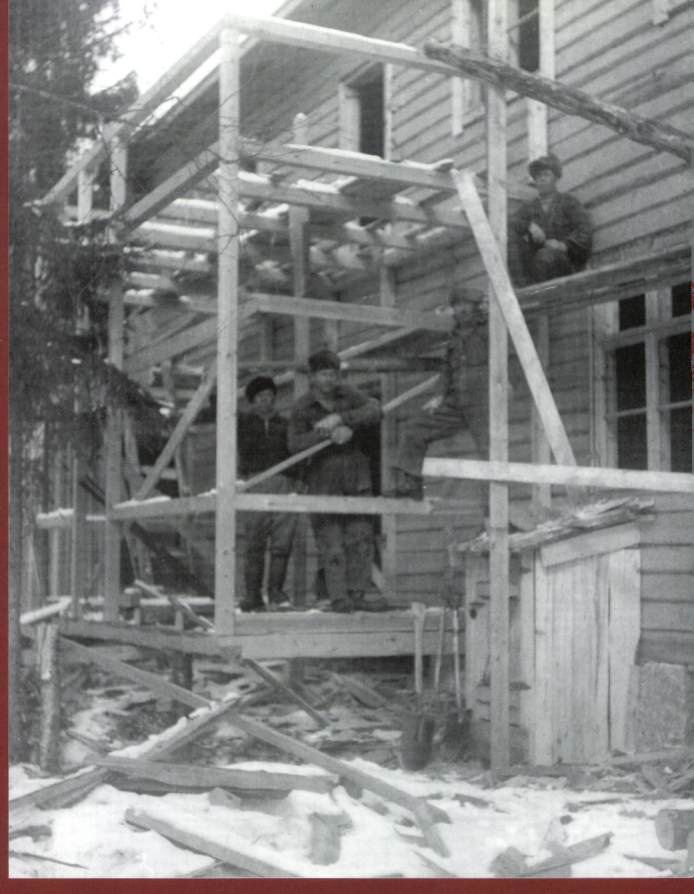
Antti ja Lyydia Ryynäsen perheeseen syntyi kaikkiaan kuusi lasta, viisi poikaa ja yksi tytär. Antti Ryynänen oli, ei ainoastaan kyläläisten keskuudessa, vaan myös kotijoukoilleen, auktoriteetti, joka pyrki määrätietoisesti järjestelemään muiden, myös lastensa elämää. Opettajaisän haaveena oli kouluttaa kaikista lapsistaan oman ammattinsa jatkajia. Kaksi lapsista, Erkki ja Esteri (myöh. Kyytinen), valmistuikin kansakoulunopettajiksi. Pojista Martti valitsi sotilasuran. Hän jäi eläkkeelle everstinä Pohjois-Karjalan sotilaspiirin päällikön vakanssilta. Vanhin pojista, Yrjö, jäi maanviljelijäksi Mattilan (ent. Kivelä) tilalle ja Lauri jäi vaille vakituista ammattia elättäen itseään mm. taiteen teolla. Yrjön ja Laurin myöhempiin vaiheisiin vaikutti merkittävästi heidän osallistumisensa Viron vapaussotaan siellä saatuine kokemuksineen.

Pojalleen Kaarlo Mikaelille (s. 21.3.1904) isä-Antti rakennutti kauppatalon eli Ryynäsen talon Kolin kylälle. Niinpä Kaarlosta tuli kauppias, vaikka pojan luonteenominaisuudet suuntautuivat toisaalle kuin liikeasioihin. Hän opiskeli 1930-luvun alkupuolella Helsingissä yhteiskunnallisessa korkeakoulussa sanomalehtialaa. Hän oli toimittajana Uudessa Suomessa ja perusti viikkolehden opiskelijatoverinsa kanssa Sortavalassa. Sieltä hän tuli Joensuuhun osuuskaupan myymäläntarkastajaksi. Vielä ennen Kolille itsenäiseksi kauppiaaksi ryhtymistään Kaarlo toimi muutamia vuosia Pielisjärven osuuskaupan myymälänhoitajana Vuonislahdessa.

Polkupyöräileviä herroja Kolilla.

Ryynäsen talon rakennustyömaata 1938-39.

Ryynäsen talon rakentaminen

Ryynäsen kauppa rakennettiin uudisrakennuksena vuosina 1938–39. Talon perustuksen, kivijalan sekä tarpeelliset betonivalut tekivät kolilaiset Koistiset, rakennusalan monitoimimiehet. Rakennusten puutavara tuli Jeron rantametsistä. Rakennuspuiden hankinnassa olivat mukana mm. Purnuvaaran Matti Pekkarinen ja Selkolan Onni Kukkonen. Päärakennuksen seinät veistettiin hirrestä. Veistotyön pää"lotnikkana" oli Juuan Savikylästä kotoisin oleva Pietu Ryynänen. Muina rakennusmiehinä työskentelivät Ale Nevalainen ja Eetu Kukkonen, molemmat Kolin Jerolta. Rakennuksen piirustukset laati opettaja Antti Ryynänen itse.

Rakennuksen sijoituksessakin Antti toteutti luovaa omatoimisuutta; tiemestari keskeytti ikkunan korkeudelle edenneen talon rakennustyön, koska katsoi rakennuksen tulevan tiealueelle ja liian lähelle tietä. Runkoa ei kuitenkaan puratettu, vaan työt saivat jatkua.

Alakerran sekatavaramyymälä päästiin avaamaan kaupankäynnille kesällä 1939. Myymälän lisäksi rakennus sisälsi kauppiasperheen asunnon. Päärakennuksen alakerrassa oli kuusi huonetta sekä porrasaula ja kevyesti rakennettu varastosiipi. Yläkertaan saatiin kolme huonetta. Rakennuksen toinen kerros oli alun perin tarkoitus rakentaa kokonaan majoitustiloiksi matkailijoita varten. Kun Suomi joutui mukaan sotaan ja Kalle Ryynänen komennettiin rintamalle, yläkerta jäi suurelta osin avoimeksi ullakkotilaksi. Ainoastaan kolme yläkerran huonetta saatiin lopulta rakennettua asuttavaan kuntoon. Sodan päätyttyäkään rakennushanketta ei viety loppuun.

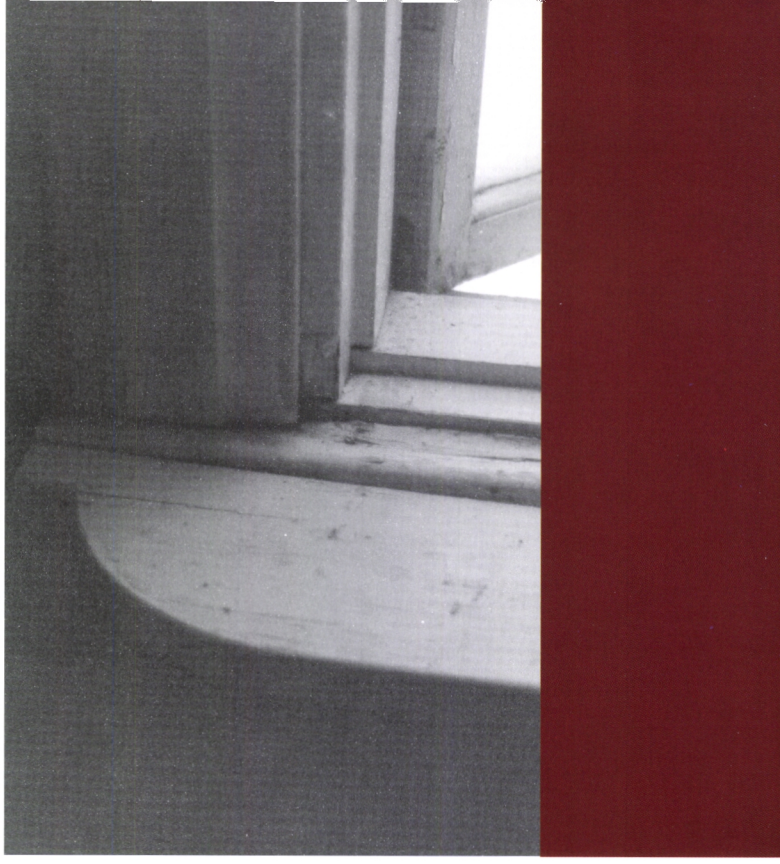
Kaupanpito ja muuta toimeentuloa

Kaupan sisustukseen kuului pitkä palvelutiski, jonka takana olivat maaseudun kyläkaupoille tyypilliset kattoon saakka ulottuvat tavarahyllyt. Hyllyjen alla lattiatasossa oli laaririvistö vähittäin myytävää, kauppaan säkkitavarana toimitettua tavaraa varten. Laareista punnittiin pusseihin asiakkaan haluama määrä jauhoja, ryynejä, hienoa sokeria yms. tavaraa. Laarit olivat pohjastaan varvaslaudan päälle kiikkuviksi rakennettuja. Sisällön paino sulki laarin kansipöydän alle suojaan. Laarin yläreunaan asennetusta rivasta laari saatiin keikautettua auki tavaran koussikoimiseksi myyntipussiin ja punnittavaksi. Tehdasvalmiita vähittäismyyntipakattuja tuotteita oli huomattavasti nykyistä vähemmän.

Kaupan pihavarustukseen kuului välttämättömänä puinen hevospuomi, joka sijaitsi nykyisen maakellarin paikalla. Pihapiiriin rakennettiin hirrestä veistetty sauna tonttia sivuavan Hevospuron (Tuomipuro) varteen, jokseenkin nykyisen saunan paikalle. Saunasta jonkin matkaa maantielle päin tehtiin puuliiteri-navettarakennus ja navetan kylkiäiseksi käymälä. Myöhemmin nykyisen Kolin Kotiseutumuseon paikalle rakennettiin hirsinen navettarakennus ja sen yhteyteen puusee, liiteri ja varastotilaa kaupan tarpeita varten. Tärkeä pihapiirin varuste oli kaivo, joka sijaitsi navetasta päärakennuksen suuntaan. Aiemmin vesi piti ottaa purosta. Vesijohtoa ja viemärijärjestelmää ei ollut. Vesi tuli ja meni ämpärillä, korvolla tai saavilla kantaen.

Talo lämpisi vuolukiviuuneilla. Alkuperäisessä keittiössä oli vuolukivinen leivinuuni, jonka Kallen Sanni-vaimo puratti pois 1970-luvulla.

Vaikka Ryynäsen perhe harjoitti täysipäiväisesti kauppiaan ammattia, oli maaseudulla tuona aikana toimeentulon edellytyksenä omat kotitarpeet tyydyttävän karjan pito. Ryynästen perheen navetassa oli paikat lehmälle, sialle

Taloon asennettiin ajalle tyypilliset sisään-ulos-aukeavat ikkunat.

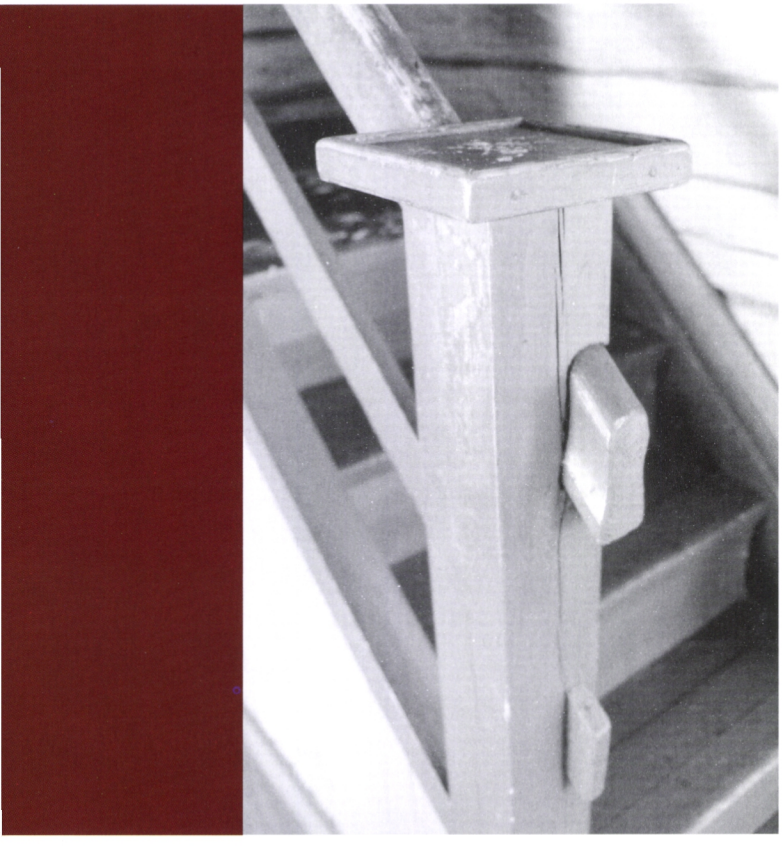
ja muutamalle lampaalle. Kun tilan maa-ala oli ainoastaan 0,4 hehtaaria, jouduttiin lehmän ja lampaiden rehut hankkimaan toisaalta. Kotieläinten talvirehuksi heinäsatoa korjattiin mm. nykyisen kansallispuiston ahoilta (Mustanaho) ja mistä milloinkin satuttiin saamaan. Peltojen ”kerran heinätysoikeus” -huutokaupat olivat yleisiä vielä 1960-luvulle saakka. Heinätysoikeuden huutajina olivat yleisesti tilattomat kotitarvekarjan pitäjät.

Kesälaitumiksi lehmälle oli aidattu metsälaidun jostakin kylän alueelta, usein kaukaakin kodista. Ryynäsillä oli aitaus mm. nykyisin kansallispuistoon kuuluvalla Savivaaralla Jokelan talon lähistöllä, jossa lehmä käytiin lypsämässä aamuin illoin. Lammaslaitumena oli myös Iso Hölönsaari, sekin nykyistä kansallispuistoa. Kesällä otettu porsas, joka sai luovuttaa kinkkunsa isäntäväen herkuksi joulupöytään, kasvatettiin navetan karsinassa pääasiassa perheen ruoantähteillä.

Kalle ja Sanni Ryynäsen perhe

Vuodesta 1939 Ryynäsen kaupparakennus oli Kaarlo "Kalle" (1904–1964) Ryynäsen ja vaimonsa Sannin (1911–1991, o.s. Kokko) perheen kotina. Perheeseen syntyi kaikkiaan viisi lasta: Juhani (Juho), Marja-Leena (Leena), Mikko, Merja ja Visa.

Lasten koulutus alkoi luonnollisesti Kolin kansakoulusta, mutta oppikouluun piti matkustaa ja hankkia kortteeripaikka joko Lieksasta, jonne matkaa maata pitkin oli 100 km tai hieman lähempää Joensuusta (75 km). Joensuu-vaihtoehtoa puolsi äidin kotipaikan sijainti Kontiolahden Lehmon Kilvenniemellä. Ryynästen lapset aloittivat oppikoulunkäynnin Joensuussa. Lapsista kenestäkään ei tullut isän ammatin jatkajia, vaan he hakeutuivat muille aloille.

Toiseen kerrokseen johtava puinen porras.

Toisen maailmansodan sytyttyä Kaarlo Ryynänen joutui muiden kylän miesten tavoin lähtemään rintamalle ja kaupanpito jäi muun perheen huoleksi. Päävastuu jäi itsestäänselvyytenä Sanni-vaimolle. Temperamentiltaan tomeralta Sannilta kaupan pito onnistui hyvin. Osaltaan tässä auttoi hänen hankkimansa kotitalousopettajan koulutus. Sanni sai taidoillaan hankittua asiakkaille sellaisiakin kulutustavaroita (makkaraa, kenkiä yms.), mihin naapurikauppiaat eivät kyenneet. Sanni avasi kaupan yhteyteen sotien aikana "Ryynäsen kuppila" -kahvilan, jossa ajan hengen mukaisesti tarjottiin korviketta kahvin asemesta. Kahvilan käyttöön otettiin maantien puoleinen nurkkahuone, johon avattiin oma sisäänkäynti ikkunan kohdalta maantien puoleiseen seinään. Yleinen tarvikepula johti kahvilanpidon lopettamiseen jonkin ajan kuluttua sotien jälkeen.

Myymälän ja kahvilan väliin jäävään pieneen huoneeseen siirrettiin Kolin Ylämajalta vuonna 1943 Kolin alueen käsivälitteinen puhelinkeskus. Ryynäsiltä puhelinkeskus siirrettiin Aili ja Heino Kukkosen hoidettavaksi nykyiseen Kolintie 92 -kiinteistöön vuonna 1956. Ennen Kolin terveystalon valmistumista (1956) Ryynäsen talossa piti kerran kuukaudessa vastaanottoaan kunnanlääkäri Ahti Saarelainen. Verkkaisena tunnettu lääkäri ja runsas potilasmäärä merkitsivät usein pitkiä, jopa päivän mittaisia odotusaikoja. Terveydenhoitajan vastaanottoa piti ansiokkaasti ja pyyteettömästi diakonissa Helmi Lehtinen. Paikkakunnan terveydenhoitopalvelua tuki myös Ryynäsen kaupalle sijoitettu SPR:n apuvälinekaappi. Ryynäsestä kaappi edelleen sijoitettiin naapuriin, taksiautoilija Ruuskaselle.

Niukkuutta sota-aikana

Keskiluokkaisesta ammatista huolimatta elämä kauppiasperheessäkin oli sodan seurauksena niukkaa, ellei sortunut kiusaukseen käydä mustan pörssin kauppaa, jolla jotkut taajamien kauppiaat saattoivat kerätä huomattaviakin omaisuuksia.

Niukkuus aktivoi itsenäiseen toimintaan. Vaatteita ommeltiin ja kierrätettiin loppuun saakka. Ruoka-aineksia kasvatettiin itse. Kolin Ryynäsillä lasten muistelut kertovat tuon ajan selviytymistarinaa: ”Me olimme rikkaampia, kun meillä oli upea luonto ja oma mielikuvitus, joka ei nukkunut prinsessa Ruususen unta, vaan oli käytössä koko ajan.”

Sota-aika antoi asumiseen erityispiirteitä. Pielisjärven itäpuolen siviilit oli evakuoitu. Pielisen länsipuoli katsottiin jokseenkin tur- valliseksi. Lieksalaisia perheitä oli sijoitettu kolilaisiinkin koteihin ja mm. Lieksan vanhainkodin asukkaat oli evakuoitu Kolin kansakoululle. Ylämaja oli otettu sota-aikana ”aseveljien”, saksalaisten, lepo- ja virkistäytymiskeskukseksi.

Jatkosodan aikana Itä-Karjalan väliaikainen hallitus oli sijoitettu Kolille Ryynäsen kaupan rakennuksen yläkertaan. Heistä on jäänyt silloin lapsuuttaan eläneiden Ryynästen lasten (Marja-Leena) mieleen muistikuva ”kireistä” miehistä.

Kaupanpito ei sittenkään kannattanut

Ryynäsen talo oli alunperin suunniteltu monitoimitaloksi, jossa kaupan lisäksi harjoitettaisiin matkailijoiden majoitusta ja kahvilatoimintaa. Alkuperäisten rakennussuunnitelmien keskeneräisyyden ei annettu kokonaan romuttaa toimintaideaa. Ylämajan majoituskapasiteetin rajallisuudesta johtuen kysyntää majoituspalveluille oli toistuvasti. Niinpä varsinkin kesäaikaan, kun lapset saattoivat nukkua lämmittämättömällä ullakolla, huonetiloja voitiin

Ryynäsen kaupasta ei ole löytynyt sisäkuvia. Henki kaupassa oli varmaankin samantapainen kuin naapurissa, Pielisjärven Osuusliikkeessä. Kuvassa Kukkosen kauppiaspariskunta.

ottaa matkailijoiden käyttöön. Joskus talvellakin asumista tiivistettiin ja siten saatettiin vapauttaa muutama huone sitä tarvitseville matkailijoille. Ryynäsen perheen muutettua pois talosta koko rakennus oli matkailukäytössä lyhyen aikaa.

Kaarlo Ryynäsen tyttären Marja-Leenan mukaan isä ei ollut syntynyt kauppiaaksi. Hän viihtyi luonnossa, milloin metsällä, milloin muutoin vain nauttimassa luonnon kauneudesta ja rauhasta. Kirjallisuus oli myös isä-Kaarlolle mieluinen harrastus. Hän viihtyi kirjojen ääressä eikä kynäänkään tarttuminen ollut hänelle vierasta, olihan hänellä toimittajakoulutusta ja -kokemusta taustanaan.

Kalle Ryynäsen, joksi kyläläiset kauppiasta kutsuivat, kaupanpitoaikaan Kolin kylällä oli kolme varsinaista kauppaliikettä. Ryynästen keskolaisen yksityiskaupan lisäksi kylän keskusristeyksen tuntumassa oli SOK-lainen Pielisjärven Osuusliike sekä OTK-lainen Pielisjärven Yleinen Osuusliike, joka myöhemmin muuttui Oma-Apu -nimiseksi.

Kolin kylän väkirikkaimpaan aikaan 1950-luvulla Kaarlo Ryynänen itsekin laajensi myymäläverkostoaan perustamalla Kolin Jerolle pienen kyläkaupan, joka oli Ryynästen hallussa vv. 1950–1956. Ryynäsiltä Jeron kauppa siirtyi Pielisjärven Osuusliikkeelle, joka jatkoi siinä kaupan pitoa jonkin aikaa. Varsinaisten kauppahuoneiden lisäksi vielä 1950-luvulle saakka eri puolilla kylää oli talokauppoja, joissa maalaistalojen huoneista tai aitoista käsin tehtiin tavarakauppaa. Kaikille ei luonnollisestikaan riittänyt asiakkaita kannattavaan elinkeinoksi yltävään liiketoimintaan saakka. Maalaistalojen yhteydessä olleet kauppapuodit lopettivat kaupanpidon yksi kerrallaan. Kalle Ryynänen luopui kaupanpidosta vuonna 1955, jolloin hän muutti perheineen asumaan Helsinkiin. Siellä hän oli Kesko Oy:n palveluksessa.

Kauppatoiminta jatkui kuitenkin Ryynästen Kolin kiinteistössä uusien yrittäjien työnä. Juuasta kotoisin oleva Pekka Toivanen ja hänen puolisonsa Seija vuokrasivat Ryynäsen kaupan vuonna 1956 sekatavarakaupan pitoa varten. Toivaset olivat kauppiaina Kolilla vuoteen 1959 saakka, jolloin heidän tilalleen tulivat kolilaiset Teuvo ja Lahja Karjalainen. Karjalaiset toimivat kauppiaina Ryynästen kiinteistössä vuokralaisina vuoteen 1961 saakka, jolloin heille valmistui uusi Saastamoinen Oy:n rakennuttama liikehuoneisto maantien vastakkaisella puolella. Sekä Toivaset että Karjalaiset olivat suorassa vuokrasuhteessa Ryynäsiin. Kauppaa käytiin A&O- ja SPAR-lipun alla. Tavarantoimittajina olivat pääasiassa TUKO, Hallman Oy ja Saastamoinen Oy. Navettarakennus palveli kauppatoimintaa jatkavilla yrittäjillä väkilannoite- ja rehusäkkivarastona. Karjaa uusilla yrittäjillä ei ollut.

Hiljaiseloa vuosituhannen loppuun

Kokoaikaisen sekatavarakauppatoiminnan loputtua myymälän tila palveli vielä useina kesinä eri yrittäjien käsityömyymälänä. Vuonna 1983 Kalervo Kukkonen piti puotia myymällä valmistamiaan puurunkoisia kelloja ja muita pienesineitä turisteille. Vuonna 1993 Pohjois-Karjalan käsityöyrittäjät pitivät talossa ”Kätsäpuoti”-kauppaa. Kesällä 1994 tekstiilitaiteilijat Liisa Tommila, Marja-Leena Koivula ja Päivi Kupiainen myivät tuotteitaan Ryynäsen myymälässä, jota piti Riikka Saarelainen (o.s. Penttinen), nuorimmainen Kalle Ryynäsen tyttären Marja-Leenan tyttäristä.

Kaarlo Ryynänen ei oleskellut pitempiaikaisesti Kolilla perheen muutettua Helsinkiin, mutta kävi kuitenkin joka kesä. Ryynäsen kiinteistö oli perheen käytössä kesäpaikkana, minne perheen jäsenet poikkesivat mieltymystensä mukaan. Kun talo oli vuokrattuna muille yrittäjille, asuintilat jaettiin siten, että molemmat osapuolet, yrittäjä ja lomalaiset, saattoivat elää sopuisasti. Kaarlo Ryynänen kuoli vuonna 1964 Helsingissä, jonne hänet haudattiin.

Sanni Ryynänen toimi Helsinkiin muutettuaan pitkään ravintola-alalla. Hän viihtyi Kolin kesässä. Vielä elämänsä viimeisenä vuotena (1991) hän vietti kesää Kolilla, jossa oli elänyt elämänsä merkittävimmät vuodet yrittäjäpuolisona ja ennen kaikkea perheen äitinä läpi vaikeiden aikojen.

Kalle ja Sanni Ryynäsen lasten sitoutuminen Koliin vaihteli. Mikko, joka valmistui erikoishammasteknikoksi, palveli joinakin kesinä kolilaisia valmistamalla heille hammasproteeseja. Vastaanotto asiakkaille oli lomapaikkana palveleva entinen lapsuuden koti. Syvimmin synnyinseutuunsa juurtui ehkä Marja-Leena (myöh. Penttinen). Kesälomilla oli päästävä Kolille sekä lapsuuden kotiin että rikkaan, kauniin luonnon keskelle.

1990-luvun alussa Marja-Leena Penttisen viettäessä lomaa lapsuuden kotinsa terassilla kirjaan syventyneenä pihaan ilmaantui vieras kulkija. Ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flanderia oli Kolilla kansallispuistoasioissa liikkuessaan alkanut kiinnostaa kylän keskustassa oleva kaksikerroksinen, punamullalla maalattu, omaperäistä arkkitehtuuria edustava hirsirakennus. Marja-Leena Penttisen ja Jukka-Pekka Flanderin keskustelusta Ryynäsen talon terassilla alkoi tapahtumasarja, joka merkitsi Kallen kaupan historiassa uutta lukua. Kiinteistö siirtyi valtion haltuun.

Luku perustuu Ilmari Martikaisen omiin havaintoihin, lehtiartikkeleihin ja hänen tekemiinsä seuraavien henkilöiden haastatteluihin: Marja-Leena Penttinen, Lahja Karjalainen, Mauri Vaakanainen, Hilda Ruuskanen, Elma Tolvanen.

Näkymä Kolin risteyksestä Osuuskaupan pihalta Ryynäsen suuntaan ennen korjaustyön alkamista 1990-luvulla.

Kolin Ryynäsen visio - perintö, toiminta ja kehitys

Osmo Karttunen

Ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander on ollut ratkaisevalla tavalla mukana Ryynäsen talon hankinnassa ja sen kehittämisessä osaksi suurempaa kokonaisuutta. Hänen toimenkuvaansa ympäristöministeriössä kuuluvat mm. maailmanperintöalueisiin, kansallispuistoihin ja kansallisiin kaupunkipuistoihin liittyvät asiat.

Luku perustuu arkkitehti Osmo Karttusen muistiinpanoihin keskustelusta, jonka hän kävi Jukka-Pekka Flanderin kanssa joulukuussa 2003.

Kiinteistön hankinnan taustaa

Kolin kansallispuiston perustamista valmisteltiin 1980-luvun lopulla. Samaan aikaan suunniteltiin Kolin kylän tiestön korjaamista ja esillä oli sellaisiakin oikaisuvaihtoehtoja, jotka olisivat voineet olla kohtalokkaita Ryynäsen talolle ja näin ollen jopa koko kylämiljöölle. Työmatkoillaan Kolilla ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander kiinnitti huomiota kylän keskustassa olevaan mielenkiintoisen näköiseen, kaksikerroksiseen hirsirakennukseen, joka näytti olevan käyttämättömänä. Paikan historiasta hän kyseli perustietoja kolilaiselta Ilmari Martikaiselta. Näin päästiin Ryynäsen talon omistavan perikunnan jäljille. Perikunnan edustajan, sipoolaisen Marja-Leena Penttisen, kanssa ryhdyttiin keskustelemaan rakennuksen tulevaisuudesta.

Ryhdyttiin ideoimaan, miten rakennus voitaisiin liittää jollain tavalla toiminnallisesti osaksi kansallispuistoa, vaikka puiston alueella ei oltukaan. Samaan aikaan oltiin etsimäs-

Kolin kansallismaisema on edelleen lähes sama kuin 1800-1900-lukujen taitteessa monien taiteilijoiden löytäessä Kolin.

Ahmovaarasta tultaessa ylitetään Tuomipuro juuri ennen kyläkeskustaa ja Ryynäsen taloa.

Viereisellä sivulla yleiskartta Kolin alueesta ja kartta kylän ydinalueesta.

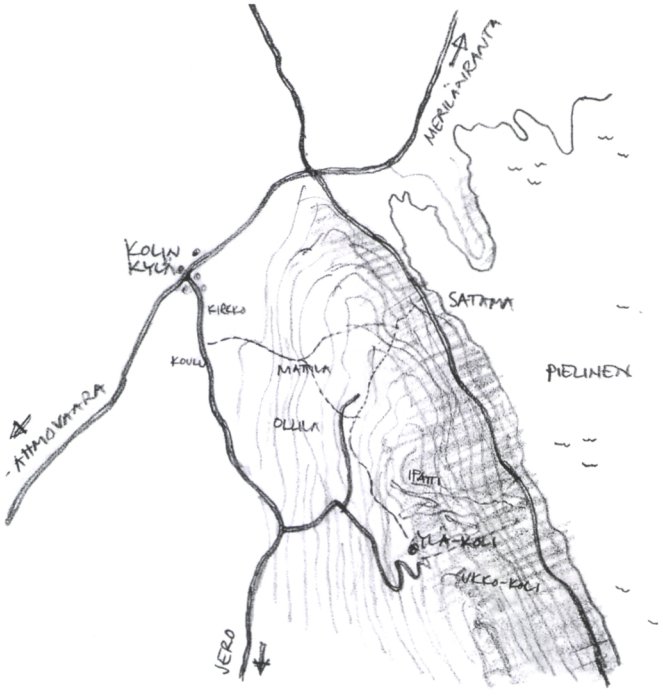
sä paikkaa puiston opastuskeskukselle. Paikka kylän keskustassa varsinaisen puistoalueen ulkopuolella olisi ollut hanketta ajatellen oivallinen, mutta rakennus ja tontti todettiin siihen tarkoitukseen liian pieniksi.

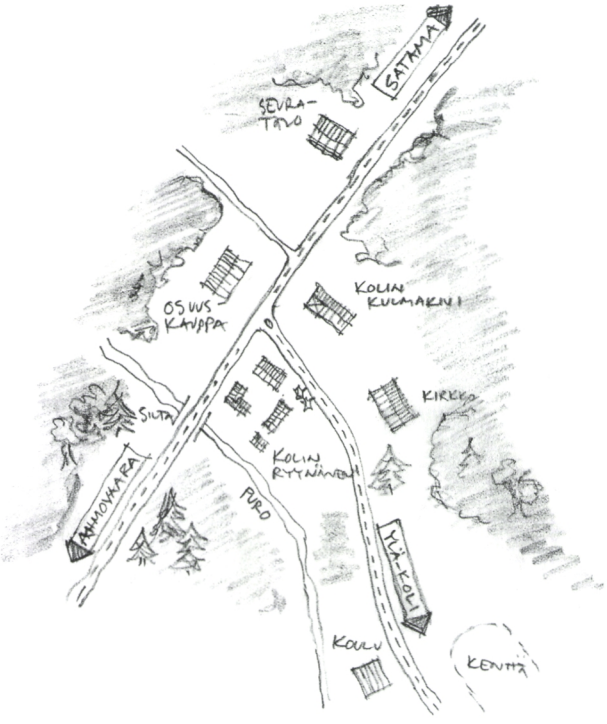
Marja-Leena Penttisen kanssa käytiin keskusteluja parin vuoden ajan. Kun perikunnalla ei ollut tiedossa talolle juurikaan omaa käyttöä, esille tuli rakennuksen hankkiminen valtion omistukseen. Käytännölliseksi ongelmaksi oli muodostua se, että ympäristöministeriölle oli varattu rahoja vain luonnonsuojelualueiden hankintaan, mutta ei tämänkaltaisten kiinteistöjen rahoittamiseen. Tulkinta muuttui sittemmin siten, että kansallispuistojen rakentamiseen varatuista rahoista saatettiin hankkia myös kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennettuja kiinteistöjä. Ensimmäinen tällainen tapaus oli Kangasalla Vehoniemen näkötornin ostaminen.

Koli on eittämättä syrjäinen paikka Suomenkin mittakaavassa. Niinpä alkuideointiin saatiin kimmokkeita mm. Euroopan syrjäisten alueiden kehittämiseksi perustetusta, EU:n osittain rahoittamasta Pontes-projektista, jossa olivat osaltaan mukana mm. Pohjois-Karjala ja Italian Cilenton kansallispuisto lähialueineen. Ryynäsen talon hankinta ei kuitenkaan oikein saanut kannatusta päätöksentekijöissä eikä hanke edistynyt.

Asia kypsyi hankintapäätökseksi 5–6 vuoden kuluessa. Käytännössä hankintatoimet hoidettiin samalla tavoin kuin vastaavissa tilanteissa muutoinkin. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus ja siellä metsänhoitaja Lasse Finér hoiti kaupanteon käytännössä omistajatahon kanssa ja ympäristöministeriö hoiti rahoituksen. Rakennus ja tontti tulivat 29.3.1996 ympäristöministeriön hallintaan.

Ympäristöministeriö alkoi ideoida Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen kanssa rakennuksen kunnostamisen käynnistämistä ja lopullista käyttötarkoitusta. Hankkeeseen tuli mukaan ympäristökeskuksen rakennusarkkitehti Hannu Piipponen, joka ottikin harteilleen koko kunnostusprojektin organisoimisen.

Toiminnan ja korjauksen ideointia

Ideointia rakennuksen kunnostamisesta ja käytöstä tehtiin luovasti ja rauhallisella aikataululla. Talon sijainti näkyvällä paikalla sai ajattelemaan kiinteistön mahdollisuuksia palvelutiloina. Kolin alueella oli kahvila- ja ravintolapalveluita ylhäällä Hotelli Kolilla ja vaihtelevalla menestyksellä muuallakin, mutta ei pysyvästi kylällä. Niinpä kahvila tuntui ainakin mahdolliselta ja tarpeelliselta. Kolin taiteilijaperinne ja vintin runsaat ikkunat toivat esille ajatuksen ateljeesta. Kun idea vierailija-ateljeesta ja taiteilija-asunnosta kypsyi, otettiin hankkeeseen mukaan Pohjois-Karjalan taidetoimikunta kehittelemään hanketta kansainvälisen taiteilijaresidenssin sijoittamisesta rakennukseen.

Kolin alueella tapahtui koko ajan työtä, joka antoi taustaa Ryynäsen talon kunnostamiselle. Metsäntutkimuslaitos käynnisti kansallispuiston kumppanuuspohjaisen paikallisverkoston kehittämisen. Kolin Kotiseutuyhdistys perustettiin ja lahjoituksena se sai haltuunsa museoesineitä ja laajan valokuvakokoelman.

Yksi kunnostajien mieliä askarruttanut kysymys oli majoituksen järjestäminen. Kolilla on sinänsä runsaasti majoitustilaa tarjolla. Ukko-Kolilla on valtion omistama hotelli, Loma-Kolilla ja ympäristössä on korkealuokkaisia mökkejä ja lisäksi on retkeilymajatyyppisiä paikkoja, kuitenkin kohtalaisen kaukana kylältä. Tämä toi esiin ajatuksen kylän keskustassa sijaitsevasta suhteellisen vaatimattomasta bed & breakfast -tyyppisestä majoituksesta, jolla olisi oma profiilinsa, niin ettei se kilpailisi jo olevien yritysten kanssa. Paikka voisi soveltua vaikka kuvataideleirien järjestämiseen. Majoituksen järjestämiseen tuli mahdollisuus, kun Juuasta löytyi kaksikerroksinen aitta, jota omistaja ei halunnut säilyttää tontillaan. Aitta ostettiin ja siirrettiin Ryynäsen talon tontille.

Kahvilaan haluttiin hyvät palvelut ja tarjoilut. Kolin taideilmapiiriin katsottiin sopivan ripaus kansainvälisyyttä. Tarjoilu haluttiin monipuoliseksi mm. erikoiskahvien muodos-

Liiketoiminta siirtyi Ryynäsen talosta vuonna 1961 tien toiselle puolelle tehtyyn uuteen, ajanmukaiseen liikerakennukseen.

Vastapäisen kiinteistön päivittäistavarakauppa vaihtui vähitellen matkailupalveluiksi. Useiden yhteistyötahojen muodostama kiinteistöyhtiö Kolin Kulmakivi osti kiinteistön ja muutti rakennuksen uudentyyppiseksi matkailupalvelukeskukseksi vuonna 2004.

sa. Niinpä heti rakennuksen vihkiäispäivänä paikalle sattunut italialaisseurue oli tyytyväinen saadessaan uudella koneella tehtyä kunnollista espressoa. Kahvilan palveluille oli muutoinkin alkuaikoina varsin hyvin kysyntää. Luontokeskuksen ja kyläkaupan rakentaminen sekä tien korjaustyöt toivat Ryynäseen paljon kahvi- ja lounasvieraita sekä kokouksia.

Ryynäsen talon sauna oli huonossa kunnossa. Pienen puron varressa nököttävän saunan useimmat hirret olivat lahoja, katto oli romahtanut ja tulipalokin oli vaurioittanut rakennusta. Koska aittoihin ei haluttu rakentaa suihkutiloja, pidettiin saunan tarjoamia pesumahdollisuuksia tärkeänä. Niinpä ajateltiin aluksi saunan kunnostamista. Kunnostamisesta luovuttiin, koska entisestä rakennuksesta ei olisi korjauksessa saatu jäämään jäljelle juuri mitään. Uusi sauna tehtiin hirrestä.

Kolilta on puisen Ylämajan purkamisen jälkeen puuttunut auringon puolella oleva kahvilan terassi. Nyt sekin saatiin Ryynäsen taloon, kun romahtanut pihan puolen sisäänkäyntikatos ja sen yläpuolinen parveke rakennettiin uudelleen. Päärakennuksen osalta mietittiin myös, pitäisikö kevyesti rakennettu varastosiipi purkaa, kuten kuntotutkijat olivat ehdottaneet. Siipi kuitenkin pystyttiin säilyttämään. Hyvä niin, sillä paitsi että siipi on mielenkiintoisen näköinen, siihen voitiin sijoittaa kahvilan tarvitsemia varastoja ja myöhemmin sinne tehtiin majoittujien wc- ja pesutilat. Täydentävää korjausta ja kehittämistä on tehty muutoinkin vähitellen. Nyt vanhat ja yksi myöhemmin hankittu uusikin vuolukiviuuni ovat kunnossa ja käytössä.

Risteysmaisema ennen Ryynäsen talon ja tien korjauksia sekä uutta kaupparakennusta.

Pohjois-Karjalan Osuuskauppa purki entisen 1950-luvun liikerakennuksensa ja rakensi uuden vuonna 1999.

Opettavainen ja tuloksellinen hanke

Yleisellä tasolla Kolin hankkeita edisti alueella toimivien osapuolten yhteistyöelimeksi perustettu Kolin strategiaryhmä. Alueen suurimpana hankkeena oli varsin pian Ryynäsen talon hankinnan ja kunnostuksen jälkeen tehty luontokeskuksen rakentaminen ja Hotelli Kolin uudistaminen, mikä perustui hankkeesta pidettyyn arkkitehtuurikilpailuun. Yhteistyö strategiaryhmässä sujui hyvin. Mukana oli mm. Pohjois-Karjalan Osuuskaupan toimitusjohtaja, sittemmin eläkkeelle jäänyt kauppaneuvos Eino Tenhunen, joka myös organisoi Kolille uuden Pohjois-Karjalan Osuuskaupan kyläkaupan rakentamisen. Kolilaiset muistavat kauppaneuvos Tenhusen intohimoisena Kolin ystävänä myös siitä, kun hän suuntasi 60-vuotissyntymäpäivänsä onnittelurahat Kolin seurantalon korjaukseen. Eino Tenhunen on sekä työssään että yksityishenkilönä ehkä enemmän kuin kukaan muu osaltaan edistänyt Kolin arvokkaan kylämiljöön säilymistä.

Myös Ryynäsen taloa vastapäätä olevan 1960-luvun pulpettikattoisen kaupan hankkimista valtiolle pohdittiin, sillä rakennus muodostaa Ryynäsen talon kanssa ikäänkuin portin kansallispuistoon. Rakennuksen tontin kautta olisi voinut opastaa polkuyhteydet satamaan sekä ylös Mattilaan ja Ukko-Kolille. Hankintaa oli kuitenkin vaikeaa kokonaisuudessaan perustella, joten kiinteistön hankinta valtiolle ei toteutunut. Viitisen vuotta myöhemmin nämäkin tavoitteet voitiin toteuttaa, nyt kuitenkin paikallisesta Kolin kehittämisen ydinjoukosta muodostuvan uuden Kulmakivi-kiinteistöyhtiön kanssa yhteistoiminnassa.

Ryynäsen talon korjaamisessa on koko prosessi ollut tärkeä. Kyseessä on ollut vuorovaikutuksellinen ja luova kokonaisuus. Ympä-

Kolin alkuperäisia punaisia taloja: seurojentalo vähän matkaa Ryynäseltä satamaan päin.

Kolin kirkko nähtynä Ryynäsen talon kohdalta. Tie johtaa Ukko-Kolille.

ristökeskus ja ympäristöministeriö ovat olleet kauan osalle Kolin asukkaista melkeinpä kirosanoja johtuen kansallispuiston perustamisvaiheisiin liittyvistä ristiriidoista, jotka koskivat mm. maanhankintoja ja metsien myyntiä. Ryynäsen osalta vaikuttaa kuitenkin siltä, että kaikki ovat aikaansaatuun lopputulokseen tyytyväisiä.

Ylitarkastaja Jukka-Pekka Flanderin mukaan hankkeen alkuaikojen ideoinnit ja tavoitteet ovat toteutuneet viimeistä piirtoa myöten. Ryynäsen talossa tuntuu paikan henki. Kokonaisuus ei vaikuta liiaksi suunnitellulta. Tilaajalla oli visioita, mutta silti arkkitehdin piti lähteä miltei tyhjästä liikkeelle. Matkan varrella tehtiin hienoja innovaatioita, esimerkiksi se, kuinka kaivutöiden yhteydessä löytyneet kivet voitiin käyttää hyödyksi tekemällä komea kiviaita tontille. Muutoin Flanderin mielestä pihapiiri on jäänyt vähemmälle huomiolle, eikä se ole vielä riittävässä kunnossa. Toki on nurmikkoa, syreeni, tuomi ja koivuja. Myös puroa voitaisiin vielä kunnostaa, jotta veden ääntä saataisiin pihapiiriin.

Samanaikaisesti tehdyt Kolin kylän ja Ylä-Kolin tien remontit ja Ryynäsen talo talon kunnostus johtivat kylän kannalta samaan myönteiseen lopputulokseen: matkaaja ei ajakaan 60-luvun tapaan nopeasti kylän ohi, vaan hänellä on selvät ja ymmärrettävät merkit ja syyt hiljentää tai peräti pysähtyä kylän kohdalla.

Tie upotettiin hienosti kylämiljööseen. Pinnoitteiden vaihto ja yksityiskohdat ovat luonnollisia hidasteita. Puron ylittävän sillan korjauksessa saatiin säilymään kivisillan luonne. Vähän kauemmas Ukko-Kolin suuntaan tehtiin komea kevyen liikenteen alikulkusilta vuolukivellä verhottuine tukiseinämineen. Tien korjaus saikin ansioistaan valtakunnallisen ”Tie paikallaan katu kohdallaan” -kilpailun ensimmäisen palkinnon vuonna 2002.

Koli on kansallispuistona ja alueena yhdistelmä sekä luonnon että kulttuurisia arvoja. Flanderin mukaan kunnostuskohteissa onkin tärkeää paitsi itse kohde myös kunnostustyön vaikutus ympäristöön. Tässä mielessä kaikki kylän yksityiskohdat ovat tärkeitä Kolin profiilille; kansallispuistolle myös puiston ympäristö on tärkeä.

Flander korostaa ympäristökeskuksen rakennusarkkitehti Hannu Piipposen merkittävää roolia ideoinnissa ja toteutuksessa. Lähtökohdaksi projektin vetämisessä muodostui alkuperäisen rakennuksen kunnioittaminen. Hannu Piipponen oli keskeisenä toimijana mukana korjauksen ja toiminnan käynnistämisen kaikissa vaiheissa.

Vastaavanhenkinen korjaustyön ja toiminnallisuuden ideaesimerkki oli Kotkan Langinkoski. Siellä purku-uhan alainen keisarillisen kalamajan kahvila laitettiin kuntoon ja saatiin sopivan yrittäjän avulla toimivaksi palvelupisteeksi. Tämä oli Ryynäsen talolle esimerkki siitä, miten sopivan toiminnan löytyminen voi olla hyvin tärkeää rakennuksen säilyttämiseksi.

Ryynäsen talon kunnostustyöllä oli kolme tarkoitusta. Ensinnäkin rakennus piti saada säilymään ja kuntoon. Toisekseen tarkoituksena oli sopivan käyttötarkoituksen ja toimijan saaminen rakennukseen. Ja kolmanneksi toivottiin kunnostustyön ja rakennukseen sijoittuvan toiminnan aikaansaavan muita myönteisiä vaikutuksia kansallispuiston lähialueella. Kaikki nämä tavoitteet on ylitarkastaja Jukka-Pekka Flanderin mukaan saavutettu.

Ukko-Kolin risteys on saanut uuden muodon tien ja rakennusten kohennuksen ansiosta.

Kolin Ryynäsen talon uusi elämä - uusi alku Kolin kehitykselle

Osmo Karttunen ja Hannu Piipponen

Kun Kaarlo ja Sanni Ryynäsen perikunta luopui Kolin kylän keskustassa sijainneesta kiinteistöstään, se hankittiin valtion omistukseen. Alkoi rakennusten korjaaminen ja toiminnan kehittäminen taide- ja kulttuurikeskukseksi. Tämä oli lähtölaukaus Kolin uudelle luontoon ja kulttuuriperintöön perustuvalle kehitykselle.

Talo pihan puolelta korjaustyön jälkeen.

Aitan seinään löytyi talosta vanha, käytössä ollut kilpi.

Kahvilan sali kunnostuksen jälkeen.

Ryynäsen talo siirtyy valtiolle

Kun Ryynäsen talon ympärivuotinen asuntokäyttö loppui 1955 ja kaupanpito 1961, kiinteistö oli käytössä lähinnä kesäaikaan. Kaupan tiloissa toimi tilapäisesti erilaisia matkamuistoyrityksiä ja perikunta lomaili Kolilla. Monien vaiheiden jälkeen ympäristöministeriö osti kiinteistön 29.3.1996 luonnonsuojelutarkoituksiin. Kauppahinta oli 105.000 markkaa. Kiinteistöä hankittaessa ympäristöhallinnon perusajatus oli, että talo säilytetään ja kunnostetaan osana Kolin kansallispuiston kehittämistä.

Rakennusta hankittaessa tiedettiin, että korjaustyöstä tulee mittava. Rakennukset olivat alkuaan varsin heiveröisesti rakennettuja ja ne olivat päässeet huonoon kuntoon. Päärakennuksen vesikatto oli vuotanut useasta kohdasta. Alapohja oli lahonnut, kun ilmaaukkoja oli tukittu. Kuisti ja parveke olivat sortumaisillaan, koska katoilta roiskuva vesi oli lahottanut rakenteita. Varasto-osan perustukset olivat roudan vaikutuksesta liikkuneet jopa yli 60 cm. Pihasauna oli huonokuntoinen ja lisäksi tulipalon vaurioittama. Talousrakennuksessa ei ollut perustuksia käytännössä ollenkaan, liiteriosa oli täysin loppuun palvellut.

Korjauksen suunnittelu käynnistyy

Ryynäsen talon käytön ja korjauksen suunnittelu käynnistyi vuoden 1997 alussa. Tuolloin ympäristöministeriö ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskus päättivät, että ympäristökeskus käynnistää korjausprojektin käytännön järjestelyt. Päälinjauksina sovittiin, että taloon suunnitellaan pienimuotoisesti kahvila, taidenäyttely- ja ateljeetiloja sekä mahdollisesti majoitustiloja.

Rakennuksesta ei ollut ajan tasalla olevia piirustuksia. Silloinen Juuan ja Lieksan aluearkkitehti Juha-Pekka Vartiainen teki lähtötilanteen dokumentoinnin, valokuvasi, mittasi ja piirsi kohteen. Päärakennuksesta teetettiin kuntoarvio Pohjois-Karjalan ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa. Työn tekivät korjausrakentamiskurssin opiskelijat Timo Vänskä ja Jussi Rautiainen.

Korjauksen suunnittelu käynnistyi keväällä 1997 valtion työhallinnon osoittaman rahoituksen turvin. Pääsuunnittelutehtävän sai hoitaakseen Arkkitehtitoimisto Torikka & Karttunen Joensuusta, jossa työtä hoiti arkkitehti Osmo Karttunen. Suunnittelun lähtökohtana pidettiin rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon säilyttämistä ja mahdollisimman vähäisiä rakenteellisia muutoksia.

Talon rakenteet ja kunto

Päärakennus oli tehty rakentamisajan tavan mukaisesti viiden tuuman (12,5 cm) hirsistä. Hirret oli veistetty ja ulkoa maalattu punamullalla. Lyhytnurkkaiset salvokset oli peitetty vuorilaudoilla. Pääosa väliseinistä oli myös hirsirakenteisia. Hirsinurkkien lukitusta ei ollut tehty kovin vankaksi, koska paikoin liitokset olivat päässeet liukumaan auki.

Toisessa kerroksessa seiniä oli tehty puurunkoisina, pintana vernissattu paneli. Hirrestä tehdyt sisäseinät oli pääosin pinnoitettu pahvilla ja tapetoitu. Painumisesta ja kosteudesta johtuen pahvit olivat monin paikoin turvonneita. Osassa seinistä pintana oli huokoista puukuitulevyä.

Alapohja oli tyypillinen rossipohja, jossa puurakenteisen, lämpöeristetyn lattian alle jäi tuuletettu ilmatila. Lattian kannatteina olivat noin 15 x 15 cm:n kokoiset parrut noin 80 cm:n välein. Parrujen päälle oli asetettu 7 cm korkeat palikat, joiden varassa kulkivat parruihin nähden poikkisuuntaan kakkosnelosesta tehdyt koolaukset 60 cm:n välein. Koolauksen päällä olivat 3,2 cm paksut lattialaudat leveydeltään 9,5–15 cm. Kantavien parrujen kylkiin oli naulattu rimat (3,2 x 5 cm), joiden varassa olivat täytteitä kannattelevat laudat. Täytteenä oli kutterilastua, purua ja savea.

Hirsirunko oli korkeiden, kalliosta lohkottujen kivipilareiden varassa. Myöhemmin kivien välit oli ladottu umpeen kivilohkareilla ja rapattu. Alapohjaan ei ollut jätetty tuuletusaukkoja, joten puuosien lahoaminen oli alkanut. Osittain alapohjan purutäytteitä kannattavat laudat olivat lahonneet, jolloin purutkin olivat tippuneet. Lattiat olivat kallellaan rakennuksen keskelle päin.

Yläpohjan kannatteena olivat hirsivuoliaiset, jotka oli tuettu väliseiniin. Yläpohjan eristeenä oli laudoituksen varassa purua noin 25 cm. Eristekerroksen kohdalla hirsiseinissä oli lahovaurioita. Lisäksi yläpohjassa oli kattovuodoista johtuneita vaurioita mm. piippujen lähistöllä.

Katto oli muodoltaan aumattu eli kaikille sivuilleen kallistettu ja kaltevuudeltaan noin 1:3. Katon kannattajat olivat kooltaan 10 x 10 cm. Näiden päällä oli raakalaudoitus, jonka päällä oli yksinkertainen huopakate. Kate oli ikääntynyt ja siihen oli tullut repeytymiä mm. aluslautojen epätasaisuudesta ja joustamisesta johtuen. Kattokannattajat olivat pääosin hyväkuntoisia, mutta koko aluslaudoitus oli heikkokuntoinen.

Varasto-osa oli eristämätön ja rankorakenteinen. Julkisivupinta oli lautapanelia, joka oli

Päärakennuksen toisen kerroksen porrashalli ennen korjausta. Huonejako oli tehty paneloiduin seinin.

Kattorakenteita nykyisen ateljeen kohdalla ennen korjausta.

Kauppahuone tyhjillään ennen korjausta.

Talon alapohja oli paikoin pahasti vaurioitunut.

Liiteriosan yksinkertaisia ranko-rakenteita ennen korjausta.

punamullattu. Kuntoarvioinnin mukaan koko varasto-osa oli niin heikko, ettei sitä voitu säilyttää. Pihanpuolen kuistirakennelma oli romahtamaisillaan ja vaarallinen käyttäjälle.

Ulkoseinät eivät olleet edes tyydyttävästi ryhdissään. Hirsien pullistumia oli monin paikoin. Osa johtui perustusten liikkumisesta, osa liian vähäisestä tapituksesta tai tuennasta. Lahovaurioita löytyi alaosista, välipohjan kohdalta ja paikka paikoin muualtakin.

Ykköskerroksen ikkunat olivat kaksilasisia ja kuusiruutuisia, kooltaan 120 x 165 cm. Puitteet avautuivat sisään- ja ulospäin. Näyteikkunoissa oli kiinteästi kaksi lasia. Toisen kerroksen ikkunat olivat neliruutuisia ja kooltaan 120 x 110 cm. Kylmällä ullakko-osalla ikkunat olivat yksinkertaisia samoin kuin varasto-osallakin.

Ulko-ovet olivat puurakenteisia ja kapealla panelilla verhottuja. Ovissa oli pienehköt ikkunat yläosassa. Yläkerran parvekeovi oli heikkokuntoinen, muut ovet olivat paremmassa kunnossa. Sisäovet olivat vankkatekoisia peiliovia. Heloitusta, mm. vetimiä ja lukkoja, puuttui paikoin.

Pääosassa huoneista oli pienehköt vuolukiviuunit. Yhdessä huoneessa oli peltikuorinen pönttöuuni. Yläkerran huoneessa oli pienehkö peltikuorinen Timo-kamina.

Rakennuksessa ei ollut vesijohtoa eikä viemäriä. Vähäiset sähköasennukset oli tehty pintavetoina käyttäen pääosin alumiinivaippaista kaapelia.

Toiseen kerrokseen johtivat kapeat puurakenteiset portaat. Ne olivat varsin hyvässä kunnossa.

Kaupan edustaa ennen korjausta.

Betoniporras on lahottanut seinähirsiä.

Sokkeli oli tehty harkkokivien väliin muuratuista sekakivistä.

Ryynäsen talon tontille korjaustöiden yhteydessä siirretty aitta alkuperäisellä paikallaan Juuassa.

Uusi kokonaisuus hahmottuu

Rakennuksen käytön kehittämismahdollisuuksien tutkiminen alkoi kevättalvella 1997. Nyt perusselvitysten jälkeen tiedettiin rakennuksen antamat mahdollisuudet, mutta taloon ja Kolin kylään soveltuvista toiminnoista ei ollut oikein selvyyttä, eikä näin ollen päätöksiäkään voitu tehdä. Perusajatuksena pidettiin edelleen visiota kahvilasta, taidenäyttely- ja ateljeetiloista sekä mahdollisesti majoitustiloista. Hankkeen sisältö kypsyi muutamassa kuukaudessa osin sattumienkin kautta.

Ajatus kotiseutumuseon tilojen sijoittamisesta Ryynäsen talon yhteyteen sai alkunsa, kun Kolin Kotiseutuyhdistys ry oli perustettu kesällä1997 ja se oli saanut mittavan esinekokoelman lahjoituksena Ari Koistisen perillisiltä. Esineistö oli tilapäisesti varastoituna Kolin lähellä Lahnalammen entisen koulun vintillä, mutta tiloja esineistön näytteillepanoa varten ei ollut. Loppukesällä 1997 uusi virkeä Kotiseutuyhdistys käynnisti yhdessä Metsäntutkimuslaitoksen Kolin kansallispuiston kanssa EU/Leader -ohjelman osittain rahoittaman Kolin Perinneliiteri -hankkeen. Siihen sisältyi myös kyläkuvaaja Einar A. Saarelaisen perikunnalta saadun mittavan ja arvokkaan valokuvakokoelman pelastaminen. Ajatus kotiseutuesineistön ja valokuvien esittelytilojen järjestämisestä jäi itämään.

Maakunnan päälehti Karjalaisessa oli 3.5.1997 pieni ilmoitus poissiirrettäväksi myytävästä aittarakennuksesta Juuan Halivaarassa. Aittaa kävi katsomassa heti seuraavana arkipäivänä ympäristökeskuksen maankäyttöpäällikkö Reijo Karjalainen Hannu Piipposen kanssa. Aitta osoittautui mahtavaksi kaksikerroksiseksi luhtiaitaksi. Aitan päämitat olivat 6 x 20 metriä ja siinä oli neljä isoa huonetta

Aitan taakse tehtiin kiviaita rakennustyömaan ylijäämäkivistä.

kummassakin kerroksessa. Aitan todettiin sopivan mainiosti Ryynäsen pihapiiriin esimerkiksi majoitustiloiksi. Aitta päätettiin ostaa valtiolle. Kauppakirja allekirjoitettiin 19.5.1997. Myyjän kanssa sovittiin, että aitta saa jäädä paikoilleen seuraavan vuoden loppuun asti, jotta siirtäminen voitaisiin tehdä Ryynäsen talon muiden rakennustöiden yhteydessä. Aitta tutkittiin ja arkkitehti teki siitä mittauspiirustukset.

Toukokuussa 1997 kiinteistön kunnostushanketta ja ideaa Ryynäsen taloon mahdollisesti sijoitettavasta taiteilijaresidenssistä ja -ateljeesta esiteltiin Pohjois-Karjalan taidetoimikunnan pääsihteeri Eila Nevalaiselle. Hän kiinnostui asiasta ja esitteli sitä edelleen taidetoimikunnalle.

Näiden vaiheiden jälkeen kesällä 1997 kiinteistön toiminta-ajatus kirkastui ja se tarkentui tilaohjelmaksi. Ryynäsen talosta päätettiin tehdä Kolin Taide- ja kulttuurikeskus. Päärakennuksen alakertaan päätettiin sijoittaa kulttuurikahvila-taidenäyttelytila, yläkertaan ateljeetila ja taiteilijaresidenssi. Siirrettävästä luhtiaitasta tehtäisiin majoitus- ja työtiloja taideleiriläisiä sekä satunnaisia matkailijoita varten. Talousrakennukseen (entinen navetta ja varasto) tulisivat tilat Kolin Kotiseutumuseolle. Majoittujia palvelemaan rakennettaisiin uusi sauna. Nimitys ”keskus” tuntui hankkeelle turhan juhlavalta, mutta parempaakaan työnimeä eivät hankkeen vetäjät löytäneet.

Alustavat työt käyntiin

Kesällä 1997 aloitettiin Ryynäsen talossa kunnostushankkeen valmistelut ympäristökeskuksen ympäristönhoitotyönä eli ns. YTY-työnä. Ympäristökeskuksella on vuosittain työllisyysvaroin palkattuja työntekijöitä tekemässä maisemanhoito- ja rakennuskunnostustöitä. Ryynäsen talossa työnä oli päärakennuksen rakenteiden tutkiminen ja turmeltuneiden rakenteiden purkutyöt korjaussuunnittelun helpottamiseksi. Piilossa olevat korjausta kaipaavat rakenteet otettiin esiin. Päärakennuksen kuisti, lahonnut alapohja, hirsiseinien levytykset, välipohjien rakenteita ym. purettiin. Rakenteet pääsivät nyt kuivumaan.

Sokkelin täytekiveykset purettiin. Ongelmaksi oli muodostua niistä kertynyt valtaisa kivimäärä, kunnes kivistä keksittiin rakentaa kiviaita tontin rajalle. Liuskeisista kivistä saatiinkin komea, lähes tontin sivun pituinen matala muuri. Vastaavanlaista, vaikkakaan ei ehkä näin komeaa, matalaa kiviaitaa Kolilla on perinteisesti käytetty vanhojen pistoaitojen pohjana.

Talon alle oli rakennettu betonista kellaritila. Ilmeisesti myöhemmässä vaiheessa kellariin oli rakennettu väliseinä ja toinen puolisko täytetty soralla ja rakennusjätteillä. Valumuotit oli jätetty purkamatta ja ne olivat lahonneet. Kaikki rakennusjätteet poistettiin kellarista ja se täytettiin soralla.

Palanut ja muutoinkin vaurioitunut saunarakennus purettiin. Navetan ja liiterin sisältäneestä talousrakennuksesta päätettiin säilyttää entisellään vain hirsirakenteinen navettaosa. Laudasta ja sekalaisesta puutavarasta tehty liiteriosa oli perustukseton, vinossa, hyvin heiveröinen ja heikkokuntoinen. Sen säilyttäminen tuntui mahdottomalta. Koska hirsiosakin oli kevyesti perustettu heikosti kantavalle savikkomaalle, katsottiin tässä vaiheessa parhaaksi purkaa hirsikehikko ja rakentaa uudet perustukset, joiden varaan kehikko voitaisiin uudelleen pystyttää. Hirret numeroitiin, purettiin ja varastoitiin talveksi. Talousrakennuksen kokonaishahmo ja käyttötarkoitus jäivät vielä auki.

Sattumankauppa auttaa kotiseutumuseota

Onnekas sattuma auttoi löytämään sopivan hirsirungon myöhemmin Kolin Kotiseutumuseoksi kehittyvän navetan lisäosaksi. Enossa tehtiin ympäristönhoitotöitä mm. Sarvingin kylän rakennusten korjausprojektissa. Töitä johtanut rakennusmestari Seppo Sonninen löysi Enon Murhivaarasta vanhan maatilan päärakennuksen, joka odotti noutajaansa. Kyseessä oli hirsirakenteinen paritupa, jonka katto oli jo romahtanut sisään ja josta omistaja halusi päästä eroon. Rakennus päätettiin ostaa 2.000 markan kauppahinnalla ja siirtää Kolille, koska se vastasi ulkomitoiltaan juuri purettua Ryynäsen talon talousrakennuksen lautarakenteista osaa. Kehikko mitattiin, puhdistettiin, merkittiin, purettiin ja siirrettiin Kolille.

Talousrakennukselle tehtiin vielä syksyllä uudet perustukset ympäristönhoitotyönä. Materiaalikustannuksiin ei ollut siinä vaiheessa määrärahoja. Lieksan kaupunki tuli apuun ja antoi talousrakennuksen perustustyöhön 30.000 markkaa. Tämä ei kuitenkaan riittänyt ja apua tarvittiin vielä lisää. Rahaa ei saatu mistään, mutta kaksi rakennusliikettä osoitti hyvän tahtonsa: Rakennustoimisto Eero Reijonen lahjoitti muottivanerilevyjä ja NCC-Puolimatka erän sokkelivalumuotteja. Perustukset saatiin valmiiksi juuri ennen talven tuloa ja YTY-työt lopetettiin.

Uusi talousrakennus, tuleva kotiseutumuseo, sai vankan perustuksen.

Suunnittelu etenee

Kohteen suunnittelijoiksi valitut konsultit, joita pääsuunnittelijan, arkkitehti Osmo Karttusen (Arkkitehtitoimisto Torikka & Karttunen) lisäksi olivat rakennesuunnittelijoina Ali Mäkinen ja Arto Airaksinen Insinööritoimisto Joensuun Juvalta, sähkösuunnittelijoina Pentti Eskelinen ja Taisto Aalto Insinööritoimisto Pentti Eskeliseltä ja LVI-suunnittelijana LVI-toimisto Hannu Pitkänen, työskentelivät kohteen parissa syksyn ja talven aikana.

Pitkän työrupeaman vaati tilaratkaisujen pohtiminen, sillä kohteen tulevan käytön ja toiminnan suunnittelu eteni rinnan toteutussuunnittelun kanssa. Kohteeseen ei ollut valmista tilaohjelmaa eikä suunnitteluohjeita. Malliesimerkkiä taiteilijaresidenssistä ateljeineen ei ollut, ei myöskään kahvilan ja näyttelytilojen ratkaisuista. Kahvilan keittiö- ja tarjoilutilojen laitevarustusta suunniteltaessa oli tiedettävä, mitä ruoka- ja kahvilapalveluita se tarjoaa. Tämä oli tietysti sikäli ongelmallista, ettei kahvilan pitäjää ollut tiedossa.

Suunnittelijoiden keskinäisen yhteydenpidon lisäksi pidettiin rakennuttajan johdolla suunnittelukokouksia. Suunnitelmat vaikuttavat aina toisiinsa. Niinpä kokouksissa selvennettiin mm. kohteen varustetasoa ja suunnitelmien yhteensopivuutta.

Paljon tutkimista aiheuttivat sähkö- ja LVI-tekniikan tarpeet ja toteutustavat, jotta viranomais-, käyttö- ym. vaatimukset pystyttäisiin toteuttamaan vanhan rakennuksen henkeä kunnioittaen. Talon toimintojen vuoksi sinne piti sijoittaa vesi- ja viemärijohdot, ilmanvaihto sekä kattava sähkövarustus.

Rungon ja katon korjausvaiheiden ajaksi jouduttiin tekemään rakennustelineet talon ympärille.

Sähkön osalta jouduttiin pohtimaan tilojen tulevia käyttäjiä ja hallintamuotoja, joten tilat jaettiin useisiin lohkoihin, joista kulutus voidaan erikseen mitata. Taloon päätettiin jättää uunilämmitys, mutta rinnalle suunniteltiin myös sähkölämmitys, sillä rakennus piti saada pysymään ainakin peruslämmössä ympäri vuoden. Kahvilan yleisötiloihin päätettiin asentaa kattolämmitys ja muualle sähkölämmittimet seinille. Paljon suunnittelua vaati sähköasennusten suunnittelu siten, että johdotukset ja laitteet eivät olisi liikaa näkyvissä. Johdotuksia piilotettiin paitsi rakenteisiin myös mm. koverrettuihin listoihin. Painikkeet, pistorasiat ja lämmityslaitteet hankittiin harmaina, jotta ne eivät näy liian kirkkaina hirsiseinistä.

Vesipisteet sijoitettiin rakennukseen lähelle toisiaan kahteen ryhmään. Putket päätettiin asentaa näkyville pintavetoina. Keittiöja sosiaalitiloihin päätettiin sijoittaa koneellinen ilmanpoisto ja asuntoon pieni talotuuletin, mutta muutoin tiloihin tehtiin pelkästään painovoimainen ilmanvaihto.

Oma kokonaisuutensa muodostui talon vanhoista ja uusista rakenteista ja siitä, miten erilaiset asennukset saataisiin sijoitetuiksi niihin. Kuten kuntoselvitys oli osoittanut, olivat alapohjan täytteet monin paikoin tippuneet, ja alapohjan eristysrakenteet jouduttiinkin uusimaan. Pohjien kantavat parrut säilytettiin, mutta useita kohtia jouduttiin vahvistamaan entisten palkkien kylkeen asennetuilla lisäparruilla.

Päärakennuksen ulkonäkö säilyi lähes ennallaan. Tien puolella keskihuoneessa oli yksi kahvilan oveksi laajennettu ikkuna-aukko sittemmin rakennettu umpeen. Tähän palautettiin ikkuna, koska ovelle ei ollut tarvetta, mutta valoisuutta tilassa kaivattiin. Kahvilan ikkunoiden ja oven päälle tehtiin pieni lippa nimikilpineen. Parvekkeen ja kuistin kaiteet tehtiin turvallisuussyistä alkuperäistä korkeampina ja nykymääräysten mukaisina. Huonokuntoinen lautarakenteinen osa päätettiin säilyttää korjattuna, koska se oli rakennuksen ulkonäön kannalta oleellinen osa ja sen sisältämiä tiloja tarvittiin.

Runko on korjattu ja kuistia rakennetaan.

Aitan osalta huonejako oli luonnollisesti valmiina. Ratkaistava oli majoittujien kulkeminen ylempään kerrokseen. Jyrkkää pikkuporrasta luhdin alla ei pidetty riittävänä. Niinpä päädyttiin tekemään alakerran suuresta päätyhuoneesta porrastila ja yhteinen olohuone. Päätyhuoneita lukuun ottamatta aitat olivat ikkunattomia. Vaikka aitat ovat perinteisesti olleet useimmiten pimeitä, tuntui luonnonvalon saanti aittoihin välttämättömältä. Useita vaihtoehtoja tutkittiin ja päädyttiin suhteellisen vaatimattomiin, karmin osalta hirren taakse piilotettuihin vaakasuuntaisiin ikkunoihin.

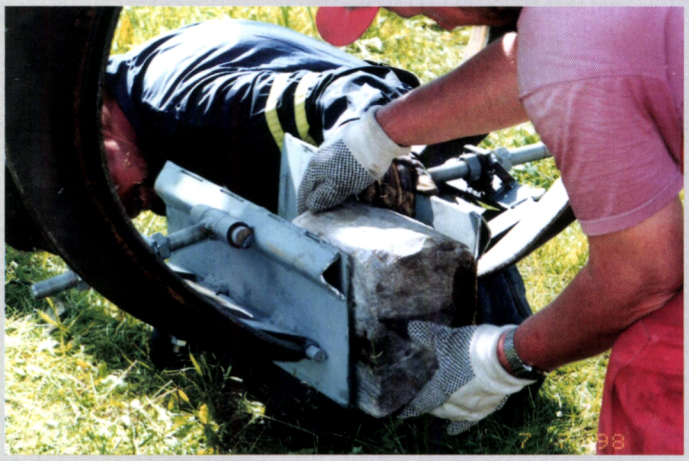
Toinen julkisivullinen ongelma oli entisen talousrakennuksen paikalle tehtävän korvaavan rakennuksen, Kotiseutumuseon, julkisivujen järjestäminen. Rakennus koottiin lopulta useiden talojen hirsistä. Rakennukseen haluttiin muutamia ikkunoita, vaikka niitä ei paikalla olleessa liiteriosassa aiemmin ollutkaan. Tiloihin sijoitettiin lopulta muutamia vaatimattomia liiterihenkisiä ikkunoita.

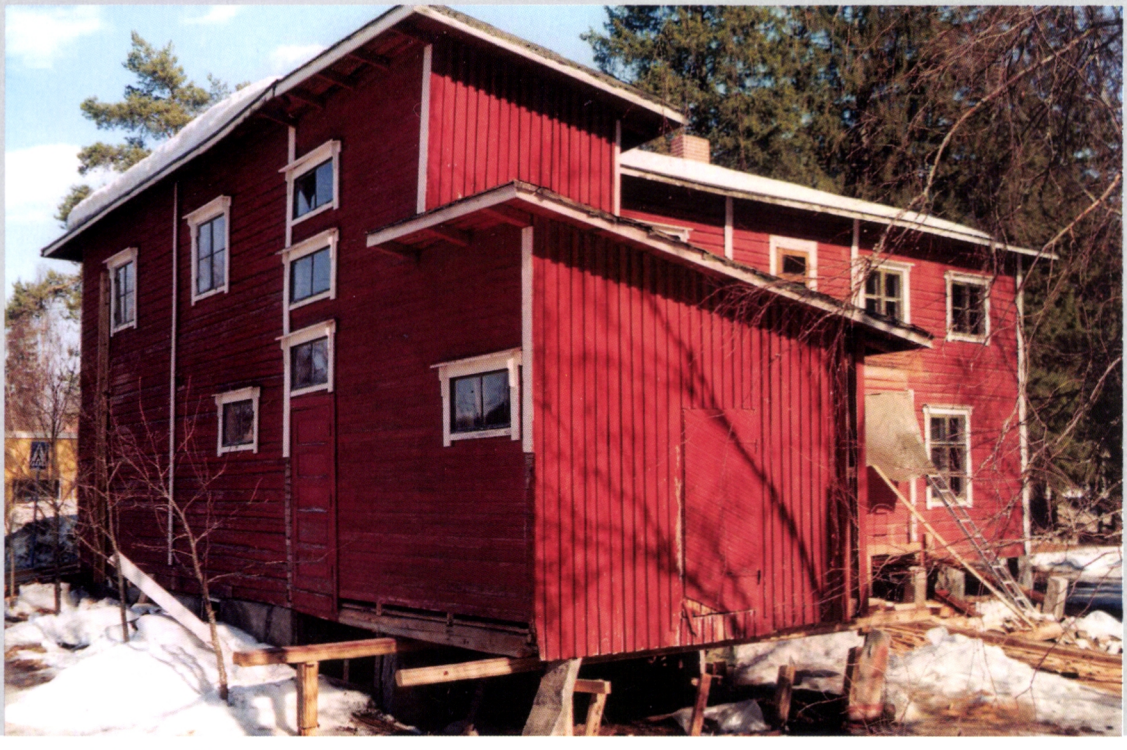
Kulhon Rakennus Ky:n omistaja ja Ryynäsen työmaavastaava Eero Kakkonen ja ympäristökeskuksen rakennusarkkitehti Hannu Piipponen tarkastelevat työn edistymistä.

Eero Kakkonen ja arkkitehti Osmo Karttunen neuvottelevat korjaustyön etenemisestä.

Urakoitsijan kehittämä hellävarainen kauha hirsien nosteluun. Tavalliset tukkirekkojen nostolaitteet repivät hirsiin helposti jälkiä.

Kuntoselvityksessä purettavaksi tuomittu kevytrakenteinen varasto-osa onnistuttiin säilyttämään. Se on oleellinen osa rakennuksen henkeä.

Urakoitsijat valitaan

Urakkalaskenta-asiakirjat kohteesta saatiin valmiiksi helmikuun lopussa 1998. Tarjouskilpailu käsitti päärakennuksen muutos- ja korjaustyöt, aittarakennuksen siirron Juuasta Kolille ja sen muutostyöt, saunan rakentamisen ja pihatyöt. Navettaa korvaavan talousrakennuksen rakentaminen oli päätetty tehdä ympäristökeskuksen omana työnä. Urakat jaettiin yleisesti käytössä olevan tavan mukaan rakennusurakkaan ja sille alisteisiin sähkö-, putki- ja ilmastointiurakoihin sekä tilaajan hankintoihin. Jo tarjousten tekijöitä etsittäessä pyrittiin löytämään rakennusurakkaa suorittamaan sellainen urakoitsija, jolla oli ennestään kokemuksia hirsirakentamisesta ja vanhojen rakennusten korjaamisesta.

Pohjois-Karjalan TE-keskus osoitti rakentamista varten 1.600.000 markan määrärahan 10.3.1998. Urakkatarjoukset saatiin 30.3.1998. Urakkahinnat olivat hieman liian korkeita käytettävissä olevaan määrärahaan nähden, joten urakasta karsittiin tässä vaiheessa pois rakennusten ulkomaalaus ja saunan rakentaminen. Ulkomaalaus päätettiin tehdä ympäristökeskuksen omana työnä ja sauna rakennuttaa myöhemmin, mikäli sen rahoitus järjestyisi.

Pääurakoitsijaksi valittiin Kulhon Rakennus Ky Kontiolahdelta, LVI-urakoitsijaksi WP-Putki ja Hitsaus Oy ja sähköurakoitsijaksi JT-Sähkö Ky Joensuusta. Urakkasopimukset allekirjoitettiin 6.4.1998.

Rakennustyöt vauhtiin

Rakennustyöt alkoivat 8.4.1998. Työmaan vetovastuuseen tuli Kulhon Rakennus Ky:n vetäjä, kokenut rakentaja Eero Kakkonen. Koska oli vielä pakkaskausi, työ alkoi päärakennuksen kengittämisellä eli huonoksi menneiden hirsien vaihtamisella. Urakkaohjelma oli laadittu siten, että rakennuttaja eli ympäristökeskus lupasi toimittaa päärakennuksen korjauksessa tarvittavat hirret. Vanhoja hirsiä saatiin lahjoituksena rakennusliike Väinö Kastiselta, joka oli edellisenä syksynä purkanut ne Tohmajärven kunnan Akkalan laajennettavan koulun seinästä. Hirsien rahdin Tohmajärveltä Kolille maksoi Joensuun kaupunki vastineeksi Sinkkolan navetan korjaustyöhön toimitetuista Sarvingin YTY-työmaalta yli jääneistä päreistä.

Kookkaan hirsirakennuksen kengittäminen oli varsin hankala toimenpide. Taloa tunkattiin useilla hydraulisilla nostureilla varovasti vähän kerrallaan, jotta huonot hirret saatiin vaihdetuiksi ja rakennus suoraksi. Nostamista vaikeutti se, että lattiavasat menivät uunien ja piippujen alta. Vasoja ei uskallettu katkaista, ettei runko hajoaisi. Muutoinkin työn ajaksi runkoa oli tuettava leviämisen estämiseksi useilla läpi talon kulkevilla, rakenteet toisiinsa sitovilla ketjutaljoilla. Hirsien uusintaa jouduttiin tekemään varsin paljon. Pahimpaan paikkaan kuistin viereen jouduttiin vaihtamaan seitsemän hirsikertaa eli koko matka perustuksesta välipohjavasoihin saakka. Kohdan vauriot johtuivat ilmeisesti kuistin rakenteista ja taitteisten kattojen seinille roiskimasta vedestä.

Rakennus varustettiin uusilla följareilla, jotta seinät saatiin pystysuuntaisesti oikaistuksi ja talo pidetyksi kasassa. Följaripuiden hankinta ei onnistunutkaan aivan helposti. Yhtenäisten puiden pituudeksi tarvittiin kuusi metriä ja poikkimitoiltaan tarvittava puutavara oli 15 x 15 cm. Tällaista tavaraa ei ollut kenelläkään varastossa, eikä metsästäkään hankkimalla asia olisi onnistunut. Puiden hankinta järjestyi Venäjältä Eero Kakkosen liikesuhteiden ansiosta. Viikko tilauksesta puut olivat työmaalla.

Kamarin alkuperäinen peltikuorinen uuni korjaustyön aikana. Lattia on purettu.

Studion kattopalkit olivat matalalla. Ne jätettiin näkyville ja sisäkatto tehtiin korkeammalle, jotta tilaan saatiin ilmavuutta.

Perustuksista ikkunoihin

Roudan sulettua kesäkuun puolella päästiin korjaamaan päärakennuksen perustuksia. Korkeat hoikat kivipaadet olivat kallistelleet, joten niille jouduttiin etsimään oikeat paikat kaivamalla ja suoristamalla. Työtä jouduttiin tekemään hankalasti käsin lapioimalla ja kokeilemalla. Samalla talon pohjahirret oikaistiin niin hyvin kuin mahdollista. Alahirret saatiinkin muutaman sentin sisälle samaan tasoon. Tässä vaiheessa talo oli varsin hontelon näköinen varsinkin pihan puolelta katsottuna: talo näytti seisovan heikkojen ohuiden kivipilarien varassa yli metrin korkeudella.

Näiden työvaiheiden jälkeen oli vaikeimmat rungon perustusten korjaamiset tehty ja urakoissa päästiin normaaliin korjaus- ja talonrakennustyöhön. Rakennettiin alapohja, asennettiin routaeristeet, vahvistettiin vesikattorakenteet, tehtiin uusi vesikatto, muurattiin piipunpäät, rakennettiin uusi kuisti ja parveke, eristettiin ylä- ja alapohja, asennettiin puukuitulevyt seinien lisäeristykseksi, tapetoitiin ja maalattiin, kiinnitettiin kalusteet ja varusteet. Asennettiin vesi- ja viemäri- sekä sähköliittymät, tehtiin sähkötyöt ja LVI-tekniset työt.

Vanhan Ryynäsen talon vuolukiviuunit oli tehty 1930-luvulla melkein Kolin naapurissa sijaitsevassa Nunnanlahdessa. Uunimestari Lehikoinen purki uunit, kunnosti osat ja kokosi ne uudelleen.

Ikkunat ja ovet olivat suhteellisen tyydyttävässä kunnossa. Oli selvää, että ne säilytettiin. Ikkunat säilytettiin kaksilasisina. Vanhat maalit poistettiin, kitit uusittiin tarvittavilta osin ja ikkunanpuitteet kitattiin pellavaöljykitillä ja maalattiin alkuperäistä vastaavalla öljymaalilla. Työtekniseksi ongelmaksi osoittautui pokien kunnostamisen yhteydessä tapahtunut lasien naarmuuntuminen. Lasit tulisikin joko irrottaa tai suojata, ettei naarmuuntumista pääsisi tapahtumaan. Kunnostustyön teki Puusepänliike Kalevi Pirinen Juuasta.

Lattiat lämpöeristettiin puukuiduista tehdyllä selluvillalla.

Entiset sisäkatot säilytettiin pääosin ennallaan. Osassa tiloja sähkölämmityselementit sijoitettiin kattolaudoituksen yläpuolelle.

Perustusten kivipilarit oikaistiin ja perustuksia lämpöeristettiin kevytsoralla.

Kunnostettavan vuolukiviuunin osat on numeroitu ja uuni purettu. Palaset kunnostettiin ja koottiin uudelleen.

Ikkunoiden kiinnitys seiniin oli tehty peltisillä kiinnikkeillä ja tiivistäminen runkoon pellavariveellä. Nämä voitiin yleensä jättää ennalleen ja tarvittavat uudet asennukset tehtiin samalla tavalla.

Alkuaan päreistä tehty kate purettiin. Uusi katto tehtiin saumatusta pellistä.

Aittarakennus sijaitsi Juuan Halivaarassa, josta omistaja halusi myydä sen poissiirrettäväksi. Osat numeroitiin huolellisesti ja purettiin kuljetettaviksi.

Aitta siirretään Juuan Halivaarasta

Aitan siirto oli rakennuksen suuruudesta huolimatta varsin selkeä toimi ammattilaisille. Rakennuksen suuresta koosta ja maaperän heikkoudesta johtuen perustukset tehtiin betonista varsin vankoiksi siten, että rakennuksen alle jäi riittävä lain vaatima ryömintätila. Kolme hirsikertaa jouduttiin alhaalta uusimaan ja navettana toiminut tila piiluamaan, mutta erityisiä yllätyksiä ei hirsiosien kunnosta ilmaantunut. Kuukaudessa purkutyön aloittamisesta rakennus saavutti uudessa paikassaan harjakorkeuden. Hirsimiesten kanssa laaditut aikatauluarviot työvaiheista osuivat lähes päivälleen oikein, muistelee rakentaja Eero Kakkonen.

Aittaan tarvittiin suuret määrät uuttakin puutavaraa. Entisiä välipohjia ei voitu jättää ennalleen yksinkertaisiksi, vaan jouduttiin tekemään sisäkatot ja eristykset, koska molemmat kerrokset tulivat majoituskäyttöön. Kattoihin käytettiin 145 mm leveää lautaa, jonka saumojen päälle laitettiin rimat. Kumpaakin puutavaraa meni kaksi kilometriä. Puutavara tuli Suistamolta ja se höylättiin Pieviläisen sahalla Kuusojalla.

Rakennesuunnittelusta vastannut insinööri Ali Mäkinen kävi työmaalla usein. Uudet

Aitalle tehtiin uudelle paikalleen vankat perustukset. Runko koottiin tavanomaisin hirsityömenetelmin.

perustukset ja muut rakenteet mitoitettiin uusien määräysten mukaisiksi. Mm. perustusten alle tuli aina kapillaarikatko, eli sellaista soraa, joka ei nosta maaperän kosteutta ylöspäin. Tarvittavissa paikoissa maaperän lämpöeristeenä käytettiin kevytsoraa. Vaikka se ei rakennuksen alkuperäisiä materiaaleja ollutkaan, sen todettiin sopivan paremmin ennallistavaan korjaustyöhön kuin esimerkiksi solumuovilevyjen.

Kolille on rakennettu laaja vesijohto- ja viemäriverkosto. Kun Ryynäsen talo piti liittää vesijohtoon, kävi ilmi, ettei tarkkaa karttaa johdon sijainnista ollut. Oli vain tieto, että johto kulkee kirkon kieppeillä. Useita kaivonpaikkoja varvun avulla katsonut urakoitsija Eero Kakkonen otti käyttöön kokemuksensa ja varvun ja tutki kirkon ympäristön. Varpu osoitti johdon paikaksi kohdan kirkon pysäköintipaikalta. Johto löytyikin, lähes kolmen metrin syvyydestä. Haaroitus pystyttiin tekemään paineelliseen vesijohtoon ns. länkien avulla. Koska Ylä-Kolin tietä ei voinut kaivaa auki, oli johto otettava Ryynäsen talon tontille poraamalla tien ali. Työn teki Sotkamon Porakaivo Oy.

Aitta uudella paikallaan Ryynäsen talon piha-piirissä.

Seppä Timo Tuomala Raspiikista teki aitan oviin perinteisen tyyppiset vetimet ja lukkojen puuttuvat avaimet.

Uusi talousrakennus, johon sijoittui kotiseutumuseo, on lähes täsmälleen entisen navettarakennuksen kokoinen, mutta koottu useiden rakennusten osista.

Ympäristökeskuksen työt jatkuvat

Samalla kun urakoitsija työskenteli päärakennuksessa, ympäristökeskuksen omana työnä aloitettiin kesäkuun 1998 alussa navetan paikalle tulevan talousrakennuksen eli tulevan Kotiseutumuseon pystyttäminen edellisenä syksynä tehtyjen perustusten päälle.

Talousrakennus oli suunniteltu tehtäväksi alkuperäisistä Ryynäsen talon navetan hirsistä ja Sarvingista hankitun parituvan hirsistä. Parituvan hirret olivat kuitenkin paikoin liian heikkoja, joten vanhoja hirsiä jouduttiin hankkimaan lisää. Joensuussa purettiin kevättalvella 1998 Kalevankadun nuorisotalo, mistä ostettiin erä komeita hirsiä. Lisäksi Sarvingista tuotiin joitakin vanhan riihen hirsiä. Tuleva Kotiseutumuseo pystytettiin siten perinteiseen tapaan neljän tai viiden eri rakennuksen vanhoista hirsistä.

Koska Kolin seudulta ei ollut saatavissa työllistämistukikelpoisia hirsirakennustyöhön pystyviä työttömiä, Enon Sarvinki -projektista irrotettiin yksi työryhmä pystyttämään Murhivaarasta siirrettyä taloa Ryynäsen talon talousrakennuksen osaksi. Kyseessä olivat samat miehet, jotka aiemmin olivat Murhivaarassa taloa purkamassa. Enolaiset tekivätkin hirsityön valmiiksi, minkä jälkeen talousrakennuksen rakentamista jatkoivat Kolilta ja Ahmovaarasta palkatut työllistetyt.

Työmaan hoito ja materiaalit

Työmaata hoidettiin normaaliin tapaan pääosapuolten, rakennuttajan, suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden, kesken. Rakennuttajan edustajana ja työmaan valvojana toimi ympäristökeskuksen Hannu Piipponen. Suunnittelijat valvoivat osaltaan alansa töitä. Kun eteen tulevat ongelmat oli pyritty hoitamaan välittömästi, tarvittiin vain yksi virallinen työmaakokous, joka pidettiin 17.7.1998. Pöytäkirjaan voitiin merkitä muun muassa, että rakennustarkastus oli käynyt tarkastamassa savuhormit ja vuolukiviuunit 7.5., tarkastanut ja leimannut rakennesuunnitelmat 10.6. ja pitänyt perustuskatselmuksen 2.7. Lieksan kaupungin mittausosaston edustajat olivat tarkistaneet aittarakennuksen sijainnin ja todenneet sen suunnitelmien mukaiseksi.

Kaikissa töissä pyrittiin käyttämään luonnonmukaisia materiaaleja, jotka olivat mahdollisimman samankaltaisia kuin alkuaan käytetyt raaka-aineet. Päämateriaali oli tietenkin puu. Hirsien sekä ovi- ja ikkunakarmien tiivistyksissä käytettiin pellavarivettä. Tapettien alustana ja lisälämmöneristeenä mm. kamareissa käytettiin huokoista puukuitulevyä. Tapetit olivat perinteisiä paperitapetteja, joita hankittiin Tapettitalosta Helsingistä. Ylä- ja alapohjien eristeenä käytettiin selluvillaa. Ovien, ikkunoiden ja kattojen maalauksissa käytettiin öljymaaleja, jotka toimitti vain kymmenen kilometrin päässä Jeron tien varrella toimiva Puusepänliike Pinocchio.

Pääosa puulattioista maalattiin. Wc-tiloissa pintamateriaaleina käytettiin muovimattoa lattioissa ja kaakelointia seinissä. YTY-työnä maalattiin päärakennus ja aitta punamullalla (Falunin punainen), jota keitettiin paikalla kolme erää, yhteensä lähes 300 litraa. Vesikatot tehtiin sileästä, sinkitystä, paikalla saumatusta 0,6 mm:n pellistä. Kaikki vanhat panelit, listat ja profiilit pyrittiin käyttämään hyödyksi. Tarvittavat uudet höylättiin vanhojen profiilien mukaisesti.

Vanhat helat ja muut yksityiskohdat säilytettiin, kun se oli vähänkin mahdollista. Uusia rakennusosia jouduttiin käyttämään monin paikoin, joten kattavaa vanhojen rakennusosien käyttöä ei asetettu tavoitteeksi. Muutamissa kohdissa sovellettiin vanhoja käsityötapoja ja malleja. Esimerkiksi aitan vetimet teki kesälahtelaisen Taidetakomo Raspiikin seppä Timo Tuomala.

Entiset ikkunat kunnostettiin ja maalattiin öljymaalilla. Uudet tiivisteet asennettiin.

Kunnostettu peltikuorinen pönttöuuni.

Kunnostettu alkuperäinen vuolukiviuuni.

Vanhan valokuvan perusteella löydettiin alkuperäisen tapetin malli. Tarvittavat uudet listat tehtiin entisen mallin mukaisesti.

Viittä vaille valmista

Syksyllä työt olivat edenneet siten, että perinteiset harjannostajaiset voitiin pitää perjantaina 25.9.1998. Työmaahan tutustumisen jälkeen juhlatilaisuus ruokailuineen pidettiin Kolin seurojentalolla.

Rakennustyöt etenivät aikataulun mukaan niin, että päärakennuksen ja aitan vastaanottotarkastus voitiin sisäpuolisten töiden osalta pitää 30.11.1998.

Sauna oli määrärahan niukkuuden vuoksi jätetty pois urakkakokonaisuudesta. Saunan rakentaminen puretun tilalle oli sisällytetty optiona urakkasopimuksiin ja tätä optiota päästiin käyttämään 26.11.1998, kun ympäristöministeriö osoitti 195.000 markan määrärahan sen toteuttamiseen. Urakoitsija oli hankkinut saunan hirret ja tehnyt sen perustukset omalla riskillään jo syksyllä, joten pystytykseen päästiin onnekkaasti myöhäisestä aloittamisajankohdasta huolimatta. Rakennus tehtiin uusista sahatuista pelkkahirsistä. Eero Kakkonen ja Lassi Turunen kokosivat rungon kuukaudessa. Samaan aikaan urakoitsija teki talousrakennuksen peltikaton. Sauna saatiin valmiiksi tammikuussa 1999.

Eero Kakkosen mukaan koko Ryynäsen talon urakkakokonaisuus toteutui tekijän kannalta suunnitelmien mukaan. Työmenekki- ja materiaalilaskelmat pitivät paikkansa, eikä muitakaan hankalia yllätyksiä tullut. Lähes ainoaksi hankaluudeksi voi nimetä vanhan ullakon eristeenä olleen ruispehkun. Vanhoja täytteitä poistettaessa niistä nousi runsaasti pölyä, mikä rasitti Eero Kakkosen silmiä niin, että ne olivat muurautua kiinni. Lähin lääkäri ongelmaan löytyi Kontiolahden Lehmosta. Lääkityksen jälkeen työtä voitiin kuitenkin jatkaa jo samana päivänä. Ullakolta löytyi vaarattomampaakin aineistoa, mm. Suomen Kuvalehtiä ja Karjalan Maata 1930-luvulta.

Työmaa oli rakentajan näkökulmasta muutoinkin onnistunut. Työhön lähtiessä tiedettiin, mitä oli edessä. Tilaaja sai toivomansa tuloksen ja urakoitsija työstään korvauksen. Vaikka hinta oli tiukka, oli työmaa kuitenkin kannattava. Tärkeää oli urakoitsijan kannalta hyvä yhteistyö rakennuttajan edustajan Hannu Piipposen kanssa, toteaa Eero Kakkonen.

Urakoitsija lopetti työmaansa saatuaan viimeisen varsinaisen rakennuskohteensa eli saunan valmiiksi. Ympäristökeskuksen työt sen sijaan jatkuivat. Talven aikana tehtiin talousrakennukseen uudet ikkunat, rakennettiin siihen ala- ja yläpohjat eristyksineen, korjattiin ovia, tehtiin pintakäsittelytöitä, sähköasennustöitä jne.

Museorakennus saatiin valmiiksi kesäkuussa 1999. Ympäristökeskuksen Timo Malinen teki työmaalla kiinteitä ja irrallisia näyttelyvitriineitä esineistöä varten. Kotiseutuyhdistyksen väki työskenteli tahollaan Kotiseutumuseon näyttelyn esille panemiseksi.

Sauna alkaa nousta jälkityönä ennen joulua 1998.

Uusi sauna asettui entisen, palossa vaurioituneen saunan paikalle puron varteen.

Uuden saunan peltikattoa tehdään.

Kahvilan välikamari.

Toiminnan valmistelua

Pohjois-Karjalan taidetoimikunta ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskus kehittivät yhteistyössä EU/Interreg -hankkeen ”Kolin taide- ja kulttuurikeskus”. Hankkeen tavoitteena oli Ryynäsen talon kalustaminen, varustaminen ja toiminnan käynnistäminen sekä markkinointi. Samalla luotiin puitteita taidetoimikunnan ja Karjalan tasavallan kulttuuriministeriön välillä laaditun yhteistyösopimuksen toteuttamiselle.

Alueellinen hallinto- ja raja-alueyhteistyökomitea hyväksyi 29.10.1998 hankkeen ja sille 590.000 markan kokonaiskustannukset sekä osoitti EU/Interreg -rahoitusta 286.000 markkaa. Kansallisesta rahoituksesta vastasivat Pohjois-Karjalan ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Pohjois-Karjalan taidetoimikunta ja Taiteen keskustoimikunta.

Ryynäsen talosta löytyi alkuperäisiä kalusteita vain huonokuntoinen sohvaryhmä. Se entisöitiin Pohjois-Karjalan ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa ja sijoitettiin aitan yhteiskäyttötilaan.

Tilojen kalustamisessa päädyttiin tavoittelemaan ”Sibeliuksen ja Järnefeltin henkeä”. Päätettiin selvittää, voidaanko kalustus toteuttaa hankkimalla 1920–30-luvuilla valmistettuja huonekaluja. Koska kalustettavaa tilaa on lähes 500 m^2, jouduttiin kalusteita etsimään ja ostamaan Pohjois-Karjalan antiikki- sekä osto- ja myyntiliikkeiden lisäksi mm. Helsingistä, Lahdesta, Tampereelta ja Jyväskylästä. Matkaan lähetettiin työryhmä Piipponen ja Karttunen sekä yhdelle matkalle lisäksi Karjalainen. Hankintamiehet onnistuivat hankkimaan kaksi kertaa täyden pakettiautolastillisen huonekaluja, joilla voitiin kalustaa kahvilatilat sekä osittain asunto ja aitat. Asuntoon hankittiin osittain uusia kalusteita. Majoitusaitan vuoteet teki Timo Malinen paikan päällä kiinteinä puukalusteina, joihin esikuvia saatiin maakunnassa käytetyistä aittavuoteista.

Verhojen ja muiden tekstiilien valinnassa asiantuntija-apua antoi läänintaiteilija Riitta Turunen sekä arkkitehtitoimistossa työskennellyt Päivi Loijas.

Kun päärakennuksen tilat alkoivat olla rakennusteknisesti valmiita, alettiin etsiä toimivaa yrittäjää. Joulukuun 16. päivänä 1998 julkaistiin sanomalehti Karjalaisessa ilmoitus, jossa haettiin kahvilayrittäjää Kolin Taide- ja kulttuurikeskukseen. Halukkaita yrittäjiä ilmaantui määräaikaan mennessä vain kaksi. Minna Saarelainen Kolilta täytti asetetut vaatimukset ja hänet valittiin kahvilapalvelujen toteuttajaksi.

Toiminta käynnistyy monella tasolla

Kunnostetun ja kalustetun päärakennuksen käyttöönottojuhlaa vietettiin 15.2.1999. Samalla avattiin Einar A. Saarelaisen valokuvanäyttely museorakennuksessa ja kahvila. Tilaisuudessa puhuivat mm. Kolin Kotiseutuyhdistyksen edustajat, puheenjohtaja Esko Poutiainen ja varapuheenjohtaja Unto Korhonen sekä ympäristöministeriön yliarkkitehti Liisa Tarjanne. Tarjanteen mukaan hankkeessa oli toteutunut monta asiaa: rakennukselle saatiin käyttöä, kylämaisema säilyi ja rakennustyö edisti perinnerakennustaitojen oppimista.

Koska Ryynäsen talon nimen pelättiin voivan markkinoinnissa sekoittua Pielisen vastarannalla vaikuttaneeseen taiteilija Eva Ryynäseen, järjestettiin nimikilpailu, jossa etsittiin Kolin Taide- ja kulttuurikeskukselle suunniteltuja toimintoja kuvaavaa ja/tai Kolin kulttuuriin liittyvää nimeä. Kilpailuun tuli 66 ehdotusta. Palkintolautakunta halusi korostaa kolilaista perinnettä ja valitsi voittajaksi ehdotuksen nimeltä ”Kolin Ryynänen”, koska paikallistasolla Ryynäsen nimi on vakiintunut talolle vuosikymmenten aikana ja toisaalta ilman paikallismääritystä se saatettaisiin sotkea taiteilija Eva Ryynäsen kotitaloon. Voittaneen ehdotuksen tekijä oli Lasse Finér Joensuusta.

Kahvila.

Kolin Ryynäsen juhlalliset vihkiäiset vietettiin kesäkuun 18. päivänä 1999. Läsnä oli kansainvälisen yhteistyön merkeissä Karjalan tasavallan kulttuuriministeri Tatjana Kalashnik, Suomen ympäristö- ja opetushallinnon edustajia, Kolin kansallispuiston väkeä, Kolin kyläläisiä ja hankkeessa eri tavoin mukana olleita. Juhlapuheen piti opetusministeriön ylijohtaja Kalevi Kivistö. Puheen pitivät myös Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen johtaja Marketta Ahtiainen ja ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander. Ekumeenisen käyttöön vihkimisen suorittivat Lieksan evankelis-luterilaisen seurakunnan pastori Hannu Juntunen ja Lieksan ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra Jari Jolkkonen.

Kesäkuussa ennen vihkiäisiä pidettiin EU/Interreg -hankkeen toteuttama Karjalan tasavallan ja Pohjois-Karjalan taiteilijoiden yhteinen taideleiri-työpaja. Taidetoimikunnan ja ympäristökeskuksen edustajat vierailivat Karjalan tasavallan kulttuuriministeriössä Petroskoissa aiemmin huhtikuussa 1999 valitsemassa taideleiriin venäläiset taiteilijat. Taideleirin aikana tehtyjen töiden yhteisnäyttelyn ”Vie sinne mun kaihoni” avajaiset pidettiin Kolin Ryynäsen päärakennuksen näyttelytilassa rakennuksen vihkiäispäivänä.

Studio kiiltelee uutuuttaan.

Kolin Ryynäsen vihkiäisyleisöä: oikealta ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander, arkkitehti Osmo Karttunen sekä ympäristökeskuksen Hannu Luotonen, vasemmalla Karjalan tasavallan kulttuuriministeri Tatjana Kalashnik.

”Vie sinne mun kaihoni” -näyttelyn avajaisissa tervehdyksen esitti mm. kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Esko Poutiainen.

Kulttuuriseura ja taiteilijaresidenssi

Kolin Kulttuuriseura ry perustettiin Kolin Ryynäsen päärakennuksen valmistumisvaiheessa vuonna 1999 pitkälti hoitamaan Kolin Ryynäsen taide- ja kulttuuritoiminnan käytännön asioita. Sen perustajajäseniä ovat ympäristökeskus, taidetoimikunta ja Lieksan kaupunki sekä muutamat yksityishenkilöt. Sääntöjen mukaan seuran tarkoituksena on edistää Kolin taide- ja kulttuurielämää sekä vaarakarjalaisen luonnon- ja rakennusperinnön sekä kulttuuriperinnön hoitoa ja suojelua, edistää kulttuurimatkailua sekä tukea Kolin kansallispuiston toimintaa.

Kolin Kulttuuriseura ry vuokrasi ympäristöministeriöltä Kolin Ryynäsen koko kiinteistön. Yhdistys vuokrasi edelleen päärakennuksen alakerran, luhtiaitan ja saunan kahvilayrittäjälle sekä piharakennuksen Kolin Kotiseutuyhdistykselle kotiseutumuseotoimintaa varten. Taiteilijaresidenssiä ja ateljeeta kulttuuriseura vuokrasi taidetoimikunnan valitsemille taiteilijoille.

Pohjois-Karjalan taidetoimikuntaan perustettiin 1.3.1999 alkaen tuottaja-läänintaiteilijan toimi, jonka toimenkuvaan sisältyi Kolin Ryynäsen taidetoiminnan, mm. leirien, tapahtumien ja residenssitoiminnan hoitaminen. Toimen ensimmäiseksi hoitajaksi valittiin Katri Ikäläinen.

Kolin Ryynäsen taiteilijaresidenssitoiminta on kansainvälistä. Taiteilijat voivat hakea tiloja käyttöönsä enintään neljän kuukauden ajaksi. Residenssin tiloihin kuuluvat asunto (58 m^2, 2h + k) ja ateljee (n. 50 m^2), joista Kolin Kulttuuriseura perii kohtuullista, kulut kattavaa vuokraa. Heti alusta lähtien hakijoita on ollut runsaasti ja tilat ovat olleet käytössä lähes jatkuvasti. Useat taiteilijat ovat järjestäneet näyttelyitä kahvilan tiloissa ja Kolin kansallispuiston Luontokeskus Ukossa. Kuvataiteilijoiden lisäksi residenssissä on majoittunut mm. kirjailijoita ja muusikoita. Vuoden 2005 loppuun mennessä taiteilijaresidenssiä on käyttänyt 37 taiteilijaa. Kolin Ryynäsen näyttelytiloissa on toteutettu yhteensä noin 30 näyttelyä.

Taulujen ripustusmahdollisuus toteutettiin seinän yläosaan kiinnitettyjen ruuvien avulla.

Taiteilijaresidenssin keittiö.

Taiteilija Stacia Blaken töitä studionäyttelyssä.

Taiteilija Stacia Blake esittelee maalaustyöskentelyään.

Taiteilija Tony Gammidge työskentelemässä ateljeessa marraskuussa 2004 videoiden, installaatioiden, varjomarionettien ja maalausten parissa.

Kyläkuvaaja Einar A. Saarelainen (1898-1966) kotitalonsa Poikolan edessä.

Kotiseutuyhdistys ja Kolin Kotiseutumuseo

Kolin Ryynäsen kehittämisprojektin kanssa lähes samanaikaisesti perustettu Kolin Kotiseutuyhdistys ry valmistautui museorakennuksen rakennusvaiheessa innokkaasti uuden kotiseutunäyttelyn toteuttamiseen Kotiseutumuseon tiloihin. Tämä tapahtui EU/Leaderin osittain rahoittamassa Kolin Perinneliiteri -hankkeessa. Näyttelyn kahdesta teemasta kertovat esitteet tehtiin neljällä kielellä (suomi, englanti, saksa ja venäjä). Näyttelyn esineistö poimittiin Kotiseutuyhdistykselle siirtyneestä kolilaisen keräilijän ja kotiseutumiehen Ari Koistisen kokoelmasta. Näyttelyn kuvitus koostui yhdistyksen haltuun siirtyneistä kolilaisen kyläkuvaaja Einar A. Saarelaisen noin 2000 valokuvan kokoelman helmistä. Esitteiden sisällön valmisteli Irja-Leena Lovén työryhmänsä kanssa. Esitteiden graafisen suunnittelun teki lieksalainen opettaja Markku Kärnä.

Kyläkuvaaja Einar A. Saarelaisen valokuvien säilyttämisestä Kotiseutuyhdistys sai ohjeet konservaattori Riitta Koskivirralta Suomen valokuvataiteen museosta ja museonjohtaja Rauni Laukkaselta Nurmeksen Muse-

Näyttelytilan tupaosaan on koottu Kolin alueen talonpoikaista esineistöä.

osta. Saarelaisen kuvakokoelman pelastustyön tärkeimmän osan, lasinegatiivien puhdistamisen ja säilömisen, toteutti keväällä 1998 joensuulainen valokuvaaja Pentti Koljonen. Hän myös vedosti lasinegatiiveista ensimmäiset kuvavedokset Kolin Ryynäsen avausnäyttelyyn.

Kuvien sisältötiedot kerättiin laajalla muistitietojen tallennusoperaatiolla. Haastateltavana oli kuukausien ajan kyläkuvaajan poika, terveydeltään horjuva Teuvo Saarelainen. Lisäksi haastateltiin lukuisia kolilaisia talouksia ja Kolilla vierailevia matkailijoita. Suurimman työn kuvien sisältötietojen keruussa teki Irja-Leena Lovén, jota avustivat kotiseutuyhdistyksen jäsenistä erityisesti Unto Korhonen, Ilmari Martikainen ja Tuomo Saarelainen. Valokuvien esittelyä ja kuviin liittyvän muistitiedon keruuta varten kehitettiin metsänhoitaja Kari Pasasen asiantuntemuksella atk-tietokanta ja kuvien katselua auttava ohjelmisto. Valokuvaprojektiin antoivat tukensa myös Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö, Metsäntutkimuslaitos, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus sekä Pohjois-Karjalan Osuuskaupan kansalaistoimintatyöryhmä.

Kaikki kotiseutunäyttelyn valmistelut etenivät rinnan Kotiseutumuseon rakennustyön kanssa. Kotiseutunäyttelyn ensimmäinen vaihe oli valmis esiteltäväksi kiinnostuneelle yleisölle Kolin Ryynäsen juhlallisissa avajaisissa kesäkuussa vuonna 1999. Täydessä laajuudessaan Kotiseutumuseon palvelu käynnistyi 4.6.2000.

Pianokamarissa kahvilan ensimmäinen yrittäjä Minna Saarelainen.

Tilojen ja hallinnon kehittämistä sisäänajon jälkeen

Varsin pian toiminnan käynnistymisen jälkeen todettiin, että aitoissa majoittuvien pesu- ja wc-tiloiksi eivät nykyaikana riitä pelkkä puulämmitteinen sauna ja kahvilan eteisessä sijaitsevat wc-tilat. Uutena pesutilaratkaisuna päädyttiin käyttämään päärakennuksen kylmää varastosiipeä, joka tulisi eristää, muuntaa sähkölämmitykseen ja johon tehtäisiin ilmastointi huippuimureineen. Siihen voitiin sijoittaa yksi suihku ja kaksi wc-tilaa. Muutossuunnitelmat laadittiin ja niitä päästiin toteuttamaan loppuvuodesta. Urakoitsijoiksi valittiin tarjouskilpailun perusteella samat liikkeet, jotka olivat aiemmin tehneet päärakennuksen ja aitan rakennustyöt. Urakkasopimukset allekirjoitettiin 1.12.1999 ja työt olivat valmiit ennen vuosituhannen loppua.

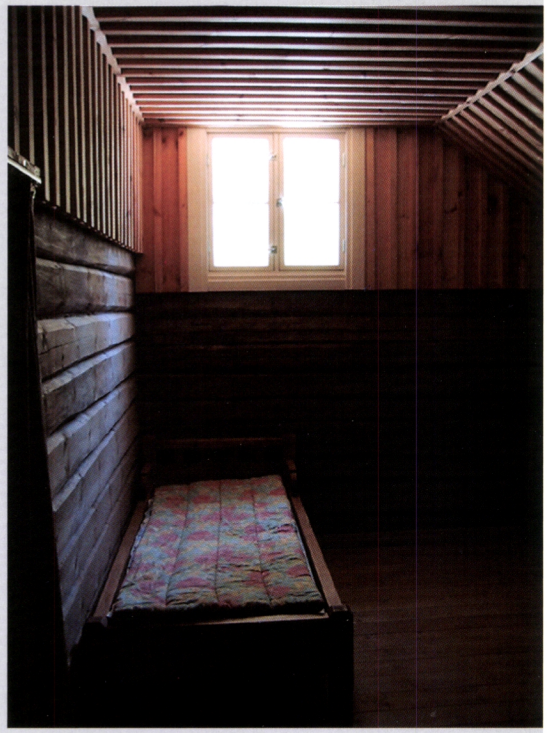
Käytön mukana myös muita pieniä kehittämistarpeita oli tullut esille. Saunan polttopuukasa kaipasi suojakatosta. Kahvila menetti kylmät varastonsa wc-tiloiksi, joten uusi varastotila mm. juomille ja matkailuun liittyville varusteille kuten polkupyörille oli tarpeen. Samoin kunnostusurakasta säästösyistä karsittu sisäänkäynnin invaluiska odotti tekemistään. Nämä pienet mutta välttämättömät lisäkunnostukset saivat rahoituksensa ja toteutuksensa vuonna 2003. Urakoitsija Eero Kakkonen teki saunaan liittyvän puukatoksen, maakellarin ja luiskan. Alapohjan eristystä jouduttiin parantamaan, jotta saatiin varmistetuksi alapohjassa olevien viemäreiden pysyminen sulina. Eristystyö jouduttiin tekemään hyvin hankalasti lattian alapuolelta ahtaassa ja pölyisessä ryömintätilassa. Työssä kunnostautui ympäristökeskuksen työllistetty, entinen merimies Seppo Laamanen.

Portaat kaiteineen voitiin säilyttää sellaisinaan.

Ympäristöministeriö piti hallinnassaan Kolin Ryynäsen kiinteistön vuoden 2003 loppuun saakka ympäristökeskuksen hoitaessa käytännön asiat. Ministeriö siirsi vuoden 2004 alusta alkaen kiinteistön hallinnan Metsäntutkimuslaitokselle (Metla). Näin Kolin Ryynäsen Taide-ja kulttuurikeskus liittyi kiinteästi osaksi Metlan hallinnoimaa Kolin kansallispuistoa. Tarkoitus oli näin helpottaa kiinteistön hallintaa ja huoltoa, koska Metlan kansallispuistopalvelun toimintayksikkö sijoittuu pääosin Kolille ja muilla valtion laitoksilla ei ole Kolilla toimipaikkaa. Samalla haluttiin luoda siltaa kulttuurin suojelun ja luonnonsuojelun välille.

Viiden ensimmäisen toimintavuoden (1999–2003) aikana Kolin Kulttuuriseura ry oli todennut omat voimavaransa koko Kolin Ryynäsen kiinteistön käytön ja hoidon hoitajana riittämättömiksi. Yhdistys halusi keskittyä vain taide-ja kulttuuritoimintaan ja sanoi irti koko kiinteistöä koskeneen vuokrasopimuksensa vuoden 2004 alussa. Yhdistys halusi tehdä Metlan kanssa uuden vuokrasopimuksen, joka koskisi vain taiteilijaresidenssiä, ateljeeta ja niiden aputiloja. Lisäksi se halusi toimia Kolin Ryynäsen päärakennuksen näyt-

Aitan päätyhuone.

Aitan luhtikäytävä.

telyiden järjestelijänä. Kolin Kotiseutuyhdistys ry piti kotiseutumuseotoimintaa keskeisenä toimintanaan ja halusi jatkaa museorakennuksen vuokrausta Metlan vuokralaisena.

Metla etsi tammikuussa 2004 uutta kahvila-majoitus-opastuspalveluyrittäjää lehti-ilmoituksella ja Kolin alueen tiedotustaulujen avulla. Kolilainen Eija Hyvönen, joka muutamaa vuotta aiemmin oli osallistunut Kolin kansallispuiston opaskurssille ja oli toiminut työharjoittelijana puiston asiakasseurannassa, oli perustanut matkailupalveluja toteuttavan yrityksen. T:mi Eija Hyvönen teki Kolin Ryynäsen matkailupalvelujen tilojen vuokraamisesta kirjallisen tarjouksen.

Kansallispuiston johtaja Lasse Lovén kutsui Kulttuuriseuran ja Kotiseutuyhdistyksen edustajat ja Eija Hyvösen yhteiseen kokoukseen tammikuun puolivälissä 2004. Tarkoituksena oli pohtia mahdollisuuksia tehdä kolme erillistä vuokrasopimusta Kolin Ryynäsen kiinteistön osien käytöstä sekä erillinen sopimus osapuolten yhteistoiminnasta kiinteistön toimintojen toteuttamisessa ja hoitamisessa. Yhteiseen näkemykseen päästiin ja vuokrasopimusten ja yhteistoimintasopimuksen valmistelu käynnistyi.

Aitan vuoteet on sovellettu perinteisestä pohjoiskarjalaisesta mallista.

Uudessa kahvilassa läänintaiteilija Päivi Airas-Luotonen, taiteilija Päivi Saarelma ja taidetoimikunnan pääsihteeri Eila Nevalainen.

Kolin kansallispuiston johtaja Lasse Lovén ja kahvilayrittäjä Eija Hyvönen.

Puistonjohtaja Lovén neuvotteli kunkin osapuolen kanssa Metlan ja vuokralaisen kahdenväliset asiat ja kaikkien neljän osapuolen yhteisneuvottelussa kolmen vuokralaisen yhteiset ja keskinäisiä rajapintoja koskevat asiat. Kiinteistön hoidon toiminnalliset vastuut määriteltiin kaikille neljälle osapuolelle. Kulttuuritoiminnan vastuut jaettiin Kulttuuriseuran ja Kotiseutuyhdistyksen kesken. Opastustoiminnan vastuu jaettiin yrittäjän ja Metlan kesken. Matkailupalvelujen toteutuksen vastuun otti yrittäjä. Sopimuksen edellytyksenä oli, että majoitustilojen turvallisuutta parannetaan, jotta täysi majoituskapasiteetti saadaan käyttöön tarvittaessa. Kolme vuokrasopimusta ja yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin helmikuun lopussa 2004.

Kesällä 2004 Metla paransi majoitusaitan alakerran huoneiden lämmönpitävyyttä kaksoisovilla. Vuoden lopulla ympäristöministeriön myöntämällä 5.000 euron lisärahoituksella parannettiin majoitusaitan ikkunoita, painovoimaista ilmanvaihtoa, paloportaita ja palohälytysjärjestelmää, jotta aitan täysi majoituskapasiteetti 30 vuodepaikalle voitaisiin saada esim. Kolilla vierailevien leirikoulujen käyttöön. Kunnostukset toteutti tarjouskilpailun jälkeen laadukkaasti juukalainen Puusepänliike Hannu Pirinen.

Hankkeessa mukana olevien tahojen vastuualueet oli onnistuttu sovittamaan toisiinsa. Kiinteistön omistajatahoa valtiota edustava Metla on huolehtinut vuodesta 2004 alkaen Kolin Ryynäsen kokonaistoiminnasta ja sen liittämisestä Kolin kansallispuiston toimintaan sekä osasta kiinteistönhoitoa. Yrittäjä vastaa pääosasta kiinteistönhoitoa, opastuspalvelusta, kahvilasta ja lounasruoka/pitopalvelusta, saunasta ja aittamajoituksesta. Kulttuuriseura vastaa taiteilijaresidenssin ja ateljeen tilojen vuokraamisesta taiteilijoille ja taidenäyttelyistä kiinteistöllä. Kotiseutuyhdistys vastaa Kotiseutumuseon toiminnasta ja siihen liittyvästä kiinteistönhoidosta.

Kamarissa käytettyä Tapettitalon ruusutapettia (viereisellä sivulla).

Juuret Kolilla

Tervetuloa Ryynäsen perheen kotiin

Tervetuloa taloon, joka valmistui ennen toista maailmansotaa. Perheen isä oli juuriltaan ja mieleltään täysin kolilainen. Myös perheen viisi lasta kasvoi samaan henkeen. Kun muutimme tähän taloon, perheessä oli jo kolme pientä lasta. Seuraava lapsista syntyi sodan aikana ja pahnan pohjimmainen sodan jälkeen. Minä toiseksi vanhin, tytonrääpäle, eloonjäänyt ihme, rakastuin tähän taloon paljon juuri sen ympärillä olevien maisemien takia. Näin jälkeenpäin ajatellen Koli merkitsi ja merkitsee samaa kuin isällenikin. Isä ei ole ollut jakamassa tätä tunnetta enää kanssani vuosikymmeniin, ja ehkä vain yksi lapsistani jakaa tämän tunteen kanssani. Olen valtavan ylpeä siitä, että olen juuriltani kolilainen. Tuon sen aina esiin siellä, missä liikunkin.

Pihamaa, sen ympäristö ja pieni kylä jylhien vaarojen keskellä oli mitä mainioin kasvuympäristö. Sinne ei paha maailma paljon päässyt käpäläänsä iskemään, ellei sota-aikaa lasketa mukaan. Elämä oli tiukkaa sodan varjossa, mutta lapsen luovuus ja mielikuvitus värittivät sitä. Se oli kesällä käpyjen ja muiden luonnosta saatavien leikkikalujen ja talvella lumimuodostelmien aikaa. Lapset kertovat tunteistaan mm. leikeillä ja piirroksilla, samoin kaikki taiteilijat omalla lahjallaan, mutta myös me tavalliset ihmiset. Meillä kaikilla on jokin ilmaisemisen, tuottamisen tai tuntemisen lahja. Sitä kannattaa käyttää välittämättä muiden mielipiteistä.

Marja-Leena Penttinen

Marja-Leena Penttinen, Sanni ja Kaarlo Ryynäsen tytär, asui lapsuutensa Kolin Ryynäsessä. Hänelle Koli ja sen luonto ovat aina merkinneet perustavanlaatuisen tärkeitä asioita.

Meillä oli paljon tilaa. Majoittamiemme turistien lisäksi meille lapsillekin jäi paljon leikki- ja oleskelutilaa. Kauppa avattiin kesällä 1939 ennen loppusyksyllä alkanutta talvisotaa. Sodan vuoksi ne yläkerran tilat, joissa nyt on ateljee, jäivät rakentamatta. Se tyhjä tila oli myös meidän lasten käytössä. Kesällä me lapset aina nukuimme siellä. Uni maistui kattohirsien alla. Tänä päivänä toivon, että tuo tila on yhtä inspiroiva ateljeena.

Hyvä ja paha puro

Kun kierrät pihamaata, huomaat, että alue päättyy puroon. Se oli meille ehtymättömän tärkeä, niin leikeissä kuin monella tapaa muutenkin. Ennen kaivon rakentamista me käytimme purovettä kaikkeen. Juomavedeksi ja ruuanlaittoon jouduimme keittämään sen. Me lapset pulikoimme siellä ja soudimme lasten vannalla. Kevätkesällä, kun tuomet kukkivat ja kaartuivat puron yli, oli näkymä ihastuttava. Puro oli ilkeäkin, sillä se tulvi joka kevät yli äyräittensä niin, että saunalle ja ulkohuoneeseen menimme puista, tilapäistä siltaa pitkin.

Sodan aikana nuoret joutuivat auttelemaan vieraissa perheissä. Meilläkin oli yhtenä kesänä Liisa-tyttönen kaitsemassa pientä siskoani. Eräänä päivänä siskoni oli yhtäkkiä kadonnut. Äiti jakoi meidät etsintäpartioihin. Me lapset

Ukko-Kolin silokalliota.

lähdimme juoksemaan maantietä pitkin puron alajuoksun sillalle. Äitini lähti saunalta kahlaamaan puroa pitkin, sillä jollain oli sellainen muistikuva, että siskoni oli taapertanut purolle päin. Äidin puskiessa vyötäröä myöten vedessä hän näki pienet kasvot veden yllä ja pikku kätösten pitävän kiinni puron yli kaartuvasta oksasta. Kyynelsilmin hän nosti pienokaisen syliinsä ja lähti onnellisena taistelemaan kohti saunan rantaa. Siinä touhussa hajosivat sotaajan hienot paperikengät, mutta sillä ei tässä tilanteessa ollut merkitystä. Kenkiä olisi kyläkin kipeästi tarvittu, sillä äiti hoiti kaupan isän ollessa rintamalla.

Isä haavoittui kahteen otteeseen sodan melskeissä, mutta sota jatkui hänen kohdallaan loppuun asti rintamalla. Kolin naiset, äitini muiden mukana, hoitivat lisäksi ilmavalvonnan Ukko-Kolin laelle pystytetystä tornista vuorokaudet ympäri. Sota-aikana kaksi veljeäni ja minä kävimme kansakoulua kylällä. Sodan loputtua aloitimme oppikoulun Joensuussa. Se katkaisi lapsuuden, mutta kiintymys kotiseutuun pysyi samana, samanlaisena kuin tänäkin päivänä.

Puron vesi oli täysin kirkasta ja siinä uiskentelivat kivikalat. Niitä pyydystimme pohjaan palaneella puurokattilalla ja käytimme sitten syötteinä isän pitkässä siimassa. Urakka oli aikamoinen. Kun siima oli täynnä syöttejä, niin hyppäys pyörälle ja kalaan. Vene odotti Pielisen rannalla omassa valkamassaan. Saaliiksi saimme ihan oikeita järvilohia. Myös talvella isä huolehti ruuan saannista luonnosta. Isä oli kova metsästäjä. Viikonloppuisin hän toi usein pöytään jäniksen. Isä ampui myös kettuja, joista tehtiin suurta muotia edustavia kettupuuhkia naisille. Äidilläkin oli yksi.

Talvisin olin usein isän mukana hiihtoretkillä kauniilla Kolin vaaroilla. Rakastuin niihin. Vaaroilla kiersivät myös viiden ja kymmenen kilometrin ladut, joita kiersin vauhdin hurmasta nauttien. Ukko-Kolilla oli pujottelusyöksymäki ja hiihtohissi, jonka sanottiin olevan maan ensimmäinen. Keskimmäinen veljeni oli hyvä laskija, varsinkin pujottelussa. Kilpailussa omassa sarjassaan hän oli usein ensimmäinen. Täytyy muistaa, että tuolloin elettiin sodan jälkeistä aikaa. Jos omisti tavalliset remmisukset tai jopa monosukset, sai todella olla kiitollinen. Monot ja huopatöppöset edustivat muutoinkin kenkävalikoimaamme. Veljeni on jatkanut tuota harrastustaan melkein nykypäivään saakka, mutta nyt Lapin tuntureilla. Kaikki olivat hyviä hiihtäjiä, mutta vain harrastusluonteisesti. Minä jouduin oppikoulussa ollessani hiihtämään kilpaa luultavasti vain siksi, että olin Kolilta kotoisin. En ollut mikään kilpahiihtäjä tai -juoksija luonteeltani. Luonto oli noissa asioissa suuri kimmokkeeni.

Koska meillä oli paljon tilaa, kävi meillä paljon sukulaisia sekä äidin että isän puolelta. Molemmilla oli suuri suku. Meillä serkuksilla oli hauskaa yhdessä. Isän puolen serkusten kanssa meillä oli yhteinen mummola Kolin rinteellä, Mattilan talo. Mummola se oli vaikkakin ukkini, opettaja Antti Ryynänen, oli kuuluisa koko pitäjässä ja sen ulkopuolellakin. Ukki teki monia asioita koko seutukunnan hyväksi. Hän oli tarmokas ja yhteiskunnallisesti hyvin valveutunut. Minä kunnioitan eniten hänen Koliin kohdistuvaa luonnonrakkauttaan ja sen hyväksi uurastamistaan. Hän tajusi, että Kolin luonto oli matkailullisesti hyvin arvokas. Hän halusi, että muutkin kuin kolilaiset pääsisivät sitä ihailemaan.

Ukki ja mummi

Antti Ryynänen oli mukana vaelluspolkujen suunnittelussa ja toteutuksessa, samoin Ylä- ja Alamajojen hankkeissa. Alamaja oli aluksi ukin perheen kesämökki, jota oli ajateltu myös turistimajoitukseen. Siihen tarkoitukseen se siirtyi kokonaan muutaman vuoden kuluttua. Alamaja puutarhoineen oli viehättävä keidas Pieliseltä tultaessa matkalla kohti Ylämajaa.

Kolin vanha Alamaja oli yksi Antti Ryynäsen rakennuttamista kohteista Kolilla.

Alamajan parvekkeelta oli silmiä hivelevä näkymä sinisenä siintävälle Pieliselle. Rakennus oli mäellä ja siitä johti alas tie, jota molemmin puolin koristivat istutetut tuoksuvat ruusupensaat.

Ukki oli mukana myös maanteiden toteuttamisessa Kolille, niin että ainoa tie Kolille ei ollut enää vesireitti, jota aikoinaan meidän suuret taiteilijamme käyttivät. Ukin hankkima Mattila on myös upealla paikalla. Siellä oli talon ympärillä arkkitehdin suunnittelema hyötypuutarha omenapuineen sekä kukka- ja pensasistutuksineen. Paikka säilyi meidän mummolanamme, jonne kipitettiin juomaan mehua syreenien ympäröimällä kuistilla. Tie koulun mäeltä Mattilaan oli Vihervaaran Annan ja meidän unelmamme: purot lorisivat pitkin tien reunaa, välillä silta kulki puron yli. Matkan varrella oli kaksi suurten majesteettisten kuusten muodostamaa porttia. Orjanruusut, tuomet ja pihlajat kukkivat. Tuoksu oli huumaava, kun siihen vielä sekoittui tuhansien lemmikkien tuoksu. Mattilan pihan läpi kulki ja kulkee edelleen Ukko-Kolille ja satamaan johtava vaelluspolku, mutta tuo edellä kerrottu on muuten lähes kokonaan hävinnyt.

Pielisen jäälakeutta.

Retkiä

Teimme paljon veneretkiä läheisiin saariin sukulaisten kanssa. Silloin oli vuokrattava Tolkin moottorivene. Saarista on mieleenpainuva näköala Kolin vaaroille. Tänä päivänä voivat turistit kokea saman. Veneitä saa vuokrata ja saaret ovat vapaasti käytettävissä. Hiekkasaarissa ja Korpissa on mainiot hiekkarannat ja nykyään niille on pystytetty keittomahdollisuudet ja käymälät.

Perheen kanssa teimme retkiä myös Merilänrannan hietikolle. Matkalla äiti kysyi luvan hiekkarannan omistajalta, joka oli kyläläisiä. Nuotiolla valmistimme ruuan. Perunoiden kiehuessa me lapset kirmasimme ”etelän hietikolla” ja välistä pujahdimme uimaan. Matka oli tehtävä veneellä, sillä lapsuudessani hietikolle oli vain hevosella ajettava kinttupolku yli vaarojen. Kolin hautausmaa on täällä ja ennen tien rakentamista myös hautajaisiin oli matkattava veneellä.

Uimassa kävimme Kolin laivarannan vieressä olevassa Pellikan lahdessa, jota ei enää nykyään löydä. Johonkin aikaan meille ilmestyi miesten polkupyörä, jolla minä ajoin lapsikatraan kanssa uimaan. Joka kerran kaaduimme jyrkässä Jokelan mäessä! Mitäs pienistä naarmuista! Aikahan ne paransi! Tämä Jokelan mäkikin on muuttunut, eikä sen alla pienessä koskessa ollutta vanhaa myllyä enää ole. Se olisi nyt nähtävyys.

Talvella laskimme mäkeä pitkällä mahakelkalla. Ylämajan ensimmäiseltä tasanteelta oli hyvä lähteä, sillä tie oli valaistu puoliväliin kylälle. Meillä oli kaksi kelkkaa ja molem-

Koli on maahisten aluetta.

mat tulivat täyteen lapsia. Se hurjastelu loppui, kun yksi meistä loukkaantui, ei kuitenkaan pahasti, sillä kelkka ajoi mutkassa päin aitaa. Aika korkeita olivat itse tehdyt hyppymäetkin!

Vastapäätä taloa meillä oli omatekoinen urheilukenttä, joka oli iltaisin ahkerassa käytössä. Kesälläkin hurjastelimme keskimmäisen veljeni kanssa. Kävelimme kilpaa entisten sillitynnyreiden päällä. Se oli tosi tasapainottelua, kun pihamaa ei suinkaan ollut tasainen. Siihen aikaan ei vanhemmilla ollut aikaa seurailla lastensa touhuja eikä lapsilla ollut ilkeyttä siten kuin tuntuu nyt olevan. Meillä oli varmasti omat suojelusenkelit, jotka seurasivat touhujamme.

Olen myös monta kertaa miettinyt Pirunkirkkoa. Me lapset teimme kahtena kesänä retken sinne ihan tyttöporukalla sen ajan pohjaton teltta mukanamme. Teltan pystytimme Sikoniemen hietikolle. Retkellä saimme viipyä muutaman päivän. Narunpätkä ja taskulamppu kädessä taivalsimme polkua pitkin Pirunkirkolle. Meillä oli vain summittainen tieto, että se on jossain Sikoniemen takana. Löysimme kolme käytävää ja suurehkon salin. Naru kulki ensimmäiseltä viimeiselle. Se oli meidän turvamme. Missä sali on tänä päivänä? Ovatko kivet vyöryneet ja peittäneet sen oviaukon? Minä nimittäin en ole käynyt siellä sen jälkeen. Tarkistin asian siskoltani ja hänkin muisti paikan samoin! Vuodet tekevät luonnossakin tehtävänsä ja tuosta ajasta on kulunut monta vuosikymmentä.

Sotaa, saksalaisia ja turisteja

Sota-aikana meillä, kuten kaikilla, oli lehmä, lampaita ja sika. Sika teurastettiin jouluksi. Onkohan karmeampaa huutoa kuin sian kuolinkamppailu? Jos oikein nipistän silmäni kiinni, niin voin kuvitella kuulevani sen vieläkin. Aika kauan sodan jälkeen eläimet olivat tarpeen, kun kaikesta oli pulaa. Kesäisin meidän lampaat olivat Iso-Hölön saaressa, joka syttyi kerran palamaan. Onneksi tuli huomattiin Ylämajalta. Siinäpä hommaa riitti, kun lampaat pelastettiin veneillä. Me lapset emme niin kauheasti rakastaneet lampaita, koska pässinpökkimät villasukat kutittivat niin valtavasti.

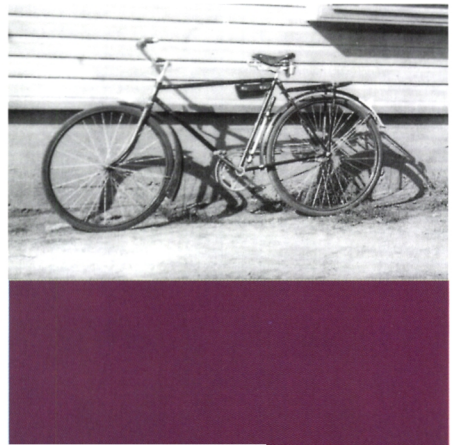
Heinän saanti lehmälle oli kovan työn takana. Vanhin veljeni osasi niittää. Niinpä heinätettiin kaikki tien penkat. Kylän yhteisaluetta olivat ns. Mustan niityt, jotka sijaitsevat nykyisen kansallispuiston sisällä Pielisen rannalla Kaupunginniemestä ja Likolahdesta kohti Sikoniemen tilaa. Sieltä saimme paljon heinää ja siellä oli meillä oma latokin. Marjojakin sieltä syksyisin löysimme, mutta vatut keräsimme Ylämajan rinteiltä. Saarissa teimme vastat ja lampaille kerput talveksi.

Meillä oli aluksi liiterin ja ulkohuoneen vieressä pieni navetta, jonne mahtui juuri ja juuri lehmä ja sika. Myöhemmin meille rakennettiin toiselle puolen tonttia uudet ehommat karjatilat. Niiden paikalla ovat nyt Kotiseutumuseon näyttelytilat. Entiset piharakennukset saunatien varrelta purettiin pois. Kesäisin lehmämme laidunsi muutaman kilometrin päässä olevan maalaistalon metsikössä. Siellä asti jouduimme käymään lypsyllä. Äitini ei osallistunut tähän puuhaan.

Turistit toivat elämään myös henkistä rikkautta. Mieleeni on jäänyt eräs vanhahko taiteilijapariskunta. He olivat majoittuneena meillä kahtena kesänä peräkkäin. Taiteilijaisä piti lapsista ja saduista. Meillä oli käsikärryt, joilla hän työnsi meidät lapset vähän matkan päähän, istutti nurmikolle ja kertoi satuja. Näin hän teki joka päivä maalaamisensa lomassa.

Vähän aikaa sodan jälkeen alkoi Kolilla saksalaisturistien vaellus. He olivat nuoria ja yleensä rahattomia. Yövytimme heitä. Alamajan läheisyydessä Pielisen rannalla oli jonkin aikaa Ahoniemen leirintäalue. Paikka oli luonnonkaunis ja siitä oli helppo lähteä vaeltamaan Kolin vaaroille. Matkalla Ylämajalle yksi polku kiersi Tarhapuron ohi. Sen kosken kuohut kuuli jo kauas varsinkin keväällä. Suuri se ei ollut, mutta viehättävä. Samalla saattoi päästä ihailemaan entisten asuinpaikkojen vanhoja ahoja. Pohjois-Karjalan vaarathan ovat hyvin hikeviä eli kasvillisuudeltaan erittäin rikkaita.

Sota-aikana Kolin Ylämajalla asusteli saksalaisia sotaherroja, jotka sapeliaan heiluttaen tekivät päivälenkin kylälle. Veljeni kanssa asetuimme tien varteen kuusen taa, ja huusimme saksankielisiä sanoja, joita äiti hyvää hyvyyttään meille oli opettanut. Myöhemmin meille majoitettiin Itä-Karjalaa varten muodostettu väliaikainen hallitus.

Kolin metsät ovat monipuolinen läpileikkaus seudun luontotyypeistä.

Elämää kylällä ja ulkopuolella

Seurojentalo ja kirkko kuuluivat kyläkuvaamme. Jumalanpalvelus oli Kolilla ehkä vain kerran kuukaudessa, sillä pappi tuli Lieksasta. Joulupäivänä Kolilla ei ollut koskaan jumalanpalvelusta, vaan vasta tapaninpäivänä. Äitini lähti kirkkoon koko lapsilaumansa kera, mutta isä ei tullut mukaan. Isä lähti vaeltamaan vaaroille ja kertoi olevansa lähempänä Taivaan Isää siellä kuin äiti kirkossa. Kylällä oli oma saarnaajakin, eräs uskovainen talollinen.

Kylällä olimme pitkälti omavaraisia. Seurojentalolla tapahtui muu yhteinen toiminta kuten iltamat, joissa kävimme ahkerasti. Kylän naisilla oli siellä aina puffetti, josta oli vähän touhua ja rahantuloakin. Iltamiin liittyi aina ohjelmaa ennen tanssia. Ohjelman harjoittelivat kyläläiset itse, ja viimeisenä oli aina joku seuranäytelmä. Aika muuttui ja Kolille tuli tanssilavakin. Siellä tanssittiin ilman pakollista ohjelmaa.

Aina kesäisin saapuivat mustalaiset. Ei heistä suurempaa häiriötä ollut, ennemminkin he toivat piristystä hevoskärryjensä kanssa. Yksi asia on jäänyt ikävänä mieleen. Siskoni oli tumma, ruskeasilmäinen ja -kiharainen, suloinen tytöntyllerö. Mustalaiset olivat lähdössä kylältä. Me lapset leikimme kaupan edessä. Ajaessaan he vilkaisivat meitä ja huomasivat siskon. He pysäyttivät kärrynsä. Yksi hyppäsi alas ja sieppasi siskoni sanoen, että tämä on heikäläisiä ja lähtivät ajamaan. Me, koko lapsilauma, juoksuun perään hirveästi huutaen. Mustalaiset säikähtivät ja heittivät siskoni kärryn laidan yli tien ojaan. Onneksi siskoni selvisi naarmuilla, mutta vielä tänä päivänä hän kiertää mustalaiset.

Olihan meillä paljon töitäkin kotona. Oli nämä turistit, oli kylän puhelinkeskus, jota me lapset jouduimme pakostakin hoitamaan paljon. Talon olohuoneeseen tehtiin ovi ulkoa ja siihen tuli kylän kahvila. Tarjonta oli vähäistä, koska ei ollut paljoa tarvikkeita eikä näin ollen asiakkailla valinnanvaraa. Näin minä pys-

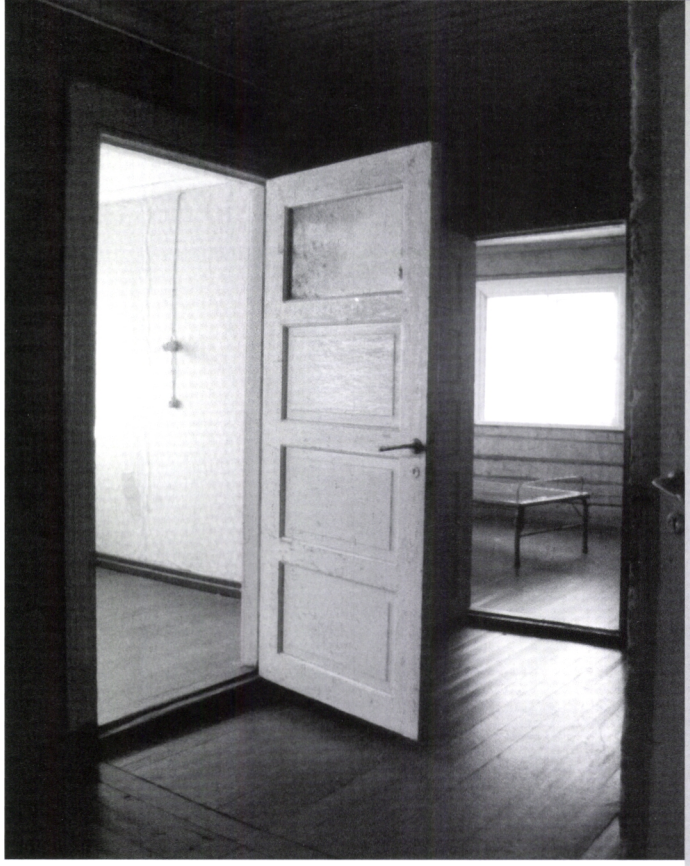
tyin huolehtimaan asiakkaista ja pidinkin siitä, vaikka olin vain vähän pöytiä pitempi.

Kaikkea oli yritettävä, sillä elämä oli tosi tiukkaa sotien jälkeenkin. Meillä oli jonkin aikaa naapurikylässä Jeron suunnalla vielä toinen kauppa, jonka me lapset hoidimme. Sinne ei ollut kunnon tietä, joten aamuisin täytimme pyörät puuttuvilla tavaroilla. Työnsimme pyöriä suurin piirtein koko matkan. Mieleeni ovat jääneet ne hirveät mäet! Nyt sinnekin on melko hyvä tie ja mäkiä on madallettu.

Kun veljeni kanssa aloitimme oppikoulun, Kolilla ei poikennut yksikään linja-auto. Postihevosen kyydissä pääsimme noin kymmenen kilometrin päässä olevalle lähimmälle pysäkille. Onneksi pysäkin vieressä oli maalaistalo, jonka lämpimässä tuvassa saimme odotella linja-autoa. Vähän myöhemmin alkoi liikenne Kolille. Parhaana aikana näitä linja-autoja kulki monta päivässä. Entäs nyt! On ihme, jos yhden näet joskus!

Joulu oli meillä oikea juhla. Kun tulimme kaupungista kotiin joululomalle, niin jouluhyörinä odotti meitä. Talo oli saatava joulukuntoon. Yötä myöten siivosimme, laitoimme jouluruokia, leivoimme ja askartelimme joulukoristeita. Ennen joulua olimme me lapset kiertäneet iltaisin näyttelemässä. Olin kirjoittanut pienen näytelmän Jeesuksen syntymästä. Vasta aattona haimme siskoni kanssa hiihtäen kuusen. Lunta ja pakkasta oli paljon.

Jouluun kuuluivat sauna, kuusen koristaminen, pöydän kattaminen, pukeutuminen, lahjojen laittaminen kuusen alle, joululaulut, jouluevankeliumin lukeminen ja leikkiminen kuusen ympärillä. Kun lopulta pääsimme syömään, kello lähenteli yötä ja varsinkin äiti oli niin väsynyt, että saattoi nukahtaa joulupöytään. Siitä tuli jokajouluinen vitsi, kun jännäsimme, kuinka äidille sinä jouluna käy. Joulupukki meillä kävi aina. Hän tuli hevosella vähän kauempaa. Lahjoja ei ollut paljon, muutama pehmyt paketti. Vanhin veljeni varmisti aina lahjojensa saannin. Kaikki hänen käärimänsä lahjat olivat hänelle itselleen. Siitäkin tuli meidän oma jouluvitsi! Mutta ihana tunnelma talossa oli kinkuntuoksuineen. Samoja perinteitä olen itse vaalinut.

Toisen kerroksen tilat ennen korjaustyön alkamista.

Isäni ei ollut kauppias luonteeltaan. Ennen kauppiaaksi tuloaan hän opiskeli sanomalehtialaa Helsingissä ja työskenteli perustamassaan viikkolehdessä Sortavalassa. Äiti oli opiskellut kotitalousopettajaksi. Suuri muutos perheen elämään tuli, kun viisikymmenluvun puolivälissä kaupanpito lopetettiin ja muutimme koko perhe Helsinkiin. Isä toimi edelleen liikealalla toisen palveluksessa, me jatkoimme koulujamme ja osa meistä aloitti opiskelun omaan ammattiinsa. Koli ei suinkaan jäänyt unohduksiin. Äiti ja isä viettivät lomansa Kolilla. Isän kuoltua ja äidin jäädessä eläkkeelle hän vietti aina koko kesän siellä. Hän tuli lintujen mukana ja lähti etelään niiden kanssa syksyllä.

Heitä arkihuolet tuulen vietäväksi!

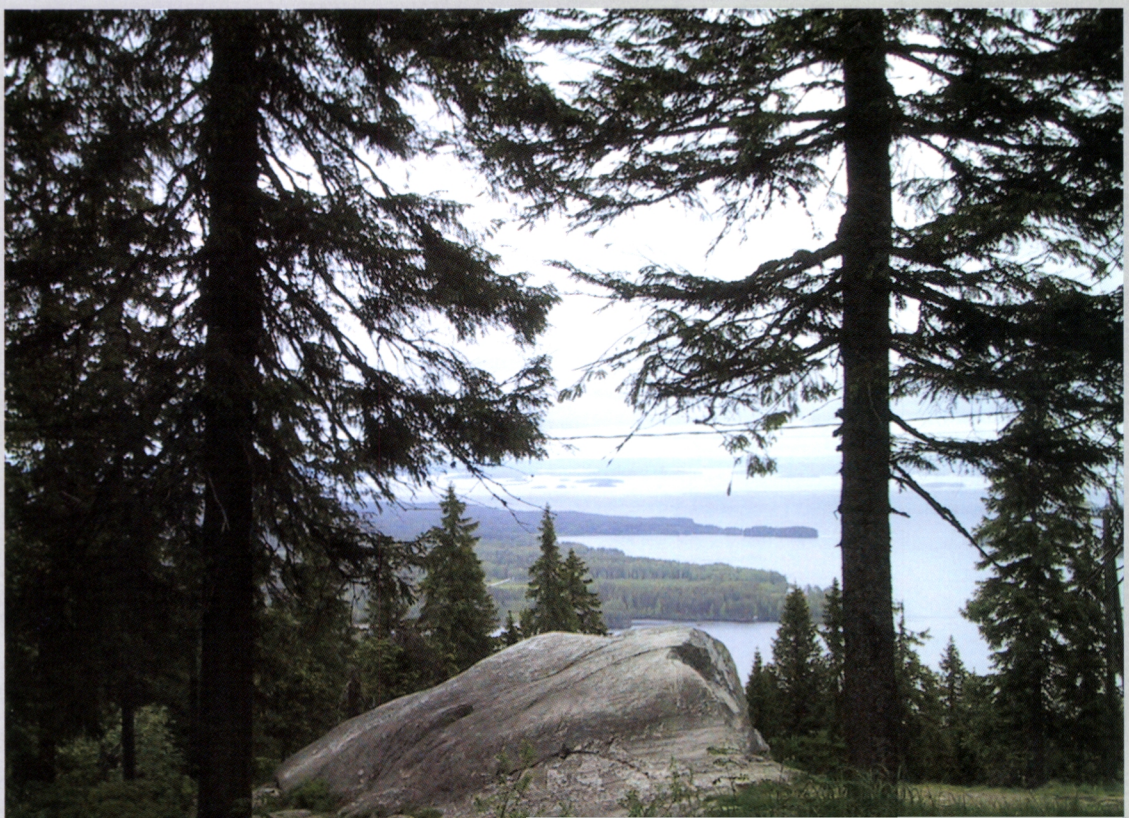
Saatuani ammatin itselleni työskentelin Lapissa ja Etelä-Suomessa. Mentyäni naimisiin muutimme Pohjois-Karjalaan. Niin minulla perheeni kanssa oli mahdollisuus viettää kaikki kesälomat ja viikonloput Kolilla äidin, lapsilleni mummin, seurana. Muut lapset pistäytyivät äidin ilona lomillaan, sillä kaikki olivat jääneet etelään. Kävimme äidin ja yhden veljeni perheen kanssa viettämässä pari pakkasjouluakin Kolilla.

Minun juureni ovat syvällä Kolin vaaroilla, ja siksikin talosta luopuminen oli minulle hyvin raskasta. Työskentelin etelässä viimeiset työvuoteni mieheni kuoltua, ja etelään jäin eläkkeellekin. Siitä huolimatta joka kesä olen suunnistanut autoni nokan kohti Kolia. Vaikka elämässäni onkin luopumisen aika, niin itkun ja muistelon paikka Koli ja kotitalo on.

Toivon ihan sieluni pohjasta, että Sinä, tämän lukija, voisit Kolin Ryynäsellä käyskennellessäsi aistia täällä asuneen perheen rakkauden tähän taloon ja Kolin luontoon. Luonnossa taivaltaessasi olisit lapsi, joka ehdoitta pystyy heittäytymään sen kauneuden lumoon ja imemään siitä voimaa tuleviin koitoksiin. Koli on Taivaan Isän lahja meille! Ota se vastaan kunnioituksella ja kiitollisuudella. Vaella polkuja pitkin ja ihmettele, miten luonnon ihanuus voi liikuttaa meidän sisintämme, herkistää meitä itkemään ja nauramaan, kun niiden aika on. Avautumaan ja heittämään ylimääräiset arkihuolet ja turhat ikävät tunteet vaaran laella tuulen vietäviksi. Onpa olo kevyt ja onnellinen sen jälkeen! Tämän onnen huomaat ainutkertaiseksi ja se on kokonaan Sinun käytettävissäsi! Koe se ja kiitä siitä!

Tämän muistelon kirjoitti yksi Kolin Ryynäsen talon tyttäristä rakkaudella Teille, Kolin kävijät. Toivon, että Teiltä liikenisi aikaa ja halua kiertää ja kokea tämä koti nauttien sen antimista sekä vaeltaa Kolin vaarat kiirehtimättä saaden siitä elämyksiä kuten kansamme suuret taiteilijat aikoinaan!

Maisema Ukko-Kolilta.

Vanhat valokuvat

Lasse Lovén

Kyläkuvaaja Einar A. Saarelainen (1896–1966).

Herrasmiehiä Kolin luonnon helmassa.

Vanhin tunnettu valokuva Kolilta lienee laivarannasta otettu kuva vuodelta 1891. Kolilta otettiin yleensä maisemakuvia; sen sijaan kuvia paikallisista asukkaista, rakennuksista ja tapahtumista on ennen 1920-lukua niukalti. Tuolloin tilanne muuttui, sillä kolilainen Einar A. Saarelainen (21.7.1896–30.7.1966) ryhtyi harjoittamaan valokuvaamista.

Saarelaisen perhe muutti vuosisadan vaihteen tienoilla torppariksi Kolin Mäkrävaaran rinteelle Purolaan. Elanto oli niukkaa. Einaristakin tuli maanviljelijä, mutta hän teki merkittävän uran kyläkuvaajana. Hänen arvellaan kuvanneen noin 5000 lasinegatiivia, joista jäljellä on noin 1400 kuvaa. Hän kuvasi häissä ja hautajaisissa, kastejuhlissa ja ripillä. Hän kuvasi myös perheitä ja arkista toimintaa, mm. matkailumajan rakentamista, tietyötä ja Kolin ensimmäisiä autoilijoita. Einar kuvasi myös maisemia ja myi näitä itse kehittämiään vedoksia postikortteina. Moni matkailija kuvautti itsensä taustanaan Kolin maisemat tai kalliot.

Einar A. Saarelaisen poika Teuvo Saarelainen lahjoitti isänsä kuvaamat negatiivit vuonna 1997 Kolin Kotiseutuyhdistykselle. Suuri osa kuvista vedostettiin ja skannattiin tietokoneella käytettäviksi. Ensimmäiseen näyttelyyn Kolin Ryynäsen Taide- ja Kulttuurikeskuksen avajaisiin valittiin 45 kuvaa, joiden teemana oli kolilainen ihminen ja kulttuuriympäristö. Valokuvaaja Pentti Koljonen valmisti näyttelykuvat. Saarelaisen kuvia on nähtävissä piharakennuksen näyttelyssä.

Pielisjärven Osuusliike rl:n myymälä avattiin Kolin kylällä vuonna 1920.

Kolilainen perhe Einar A. Saarelaisen kuvaamana.

Kolin kansallispuisto – 15 vuotta suojelun ja luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämistä

Lasse Lovén

Luontokeskus Ukko toimii Kolin kansallispuiston opastuskeskuksena. Se palvelee matkailijoita, kokousvieraita ja paikallisia yrityksiä.

Kolin kansallispuiston perustamislain voimaantulosta tuli 10.4.2006 kuluneeksi 15 vuotta. Kansallispuisto perustettiin Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) tutkimusalueena toimineesta Kolin valtionpuistosta noin 1400 hehtaarin suuruisena. Puistoa laajennettiin vuonna 1996 erityislailla ja nyt sen pinta-ala on noin 3000 hehtaaria. Laajennus on toteutettu vapaaehtoisin kaupoin ostamalla maata yksityisiltä maanomistajilta ja yhtiöiltä.

Kolin kansallispuisto sisältää nyt keskeiset osat Kolin geologisesti arvokasta vaarajonoa ja vaaroilta näkyvää kansallismaisemaa Pielisen tärkeimmät harjusaaret mukaan lukien. Kansallispuiston tarkoituksena on suojella pohjoiskarjalaista vaaramaisemaa, kaskikulttuurin muovaamia luontotyyppejä ja vaaraasutukseen liittyvää kulttuuriperintöä. Puisto on yleisölle avoin kansallinen nähtävyys.

Metsäntutkimuslaitos on kehittänyt Kolin kansallispuistoa ympäristöministeriön vahvistaman hoito- ja käyttösuunnitelman (Runkosuunnitelma 2010) mukaan. Keskeisiä kehittämiskohteita ovat olleet mm. Ukko-Kolin palvelukeskuksen uudistaminen (2000), johon on kuulunut Luontokeskus Ukon rakentami-

Kalliot, siintävät vaarat, Pielinen ja metsät muodostavat Kolin kansallismaiseman.

nen ja Hotelli Kolin saneeraus. Kaskikulttuurin elvyttäminen (1994–), perinnemaisemien ja -pihojen saneeraus (1997–) sekä sataman kunnostaminen (2004) ovat olleet työohjelmassa. Nämä kansallispuiston suojelutasoon, ilmeeseen ja asiakaspalveluun olennaisesti vaikuttaneet investoinnit, arvoltaan yli 12 miljoonaa euroa, on tehty valtion työhallinnon ja EU:n osoittamin varoin.

Kolin kansallispuiston kehittämistä uudentyyppiseksi syrjäisen maaseutualueen toimintakeskukseksi on toteutettu laajapohjaisten yhteistoimintaryhmien ohjauksessa. Opastustoimintaa, kaskeamista ja perinnekohteiden saneerausta on toteutettu yhteistyössä Kolin paikallisyhteisön kanssa. Verkostojen rakentaminen on ollut avainsana kehitykselle. Kaikki toiminta perustuu tutkimukseen ja tutkimustiedon siirtämiseen toiminnan ja asiakkaiden käyttöön.

Kansallispuiston toiminnan kehittäminen on tapahtunut useiden EU:n osittain rahoittamien hankkeiden kautta. Kansallispuiston leirikoulupalvelua on kehitetty yhdessä noin 15 toimijan paikallisverkoston kanssa EU:n ESR- ja Leader-ohjelmien avulla. Puiston luonnonhoitoa ja suojelutasoa on kohennettu EU:n LIFE-Luonto -rahaston tuella LIFE to KOLI -hankkeessa. Kansallispuiston kestävän matkailukäytön ohjelmaa on valmistettu EU:n Interreg IIIB -ohjelman tuella NEST-hankkeessa. Kaikki kehittämishankkeet ovat olleet laajapohjaisia verkostohankkeita, joista NEST-hanke ulottuu jopa neljään EU:n pohjoisen periferian maahan.

Kolin kansallispuisto on luonnonsuojelun, kulttuurin, tutkimuksen ja näihin perustuvan luontomatkailun ja ympäristökasvatuksen kansallispuisto.

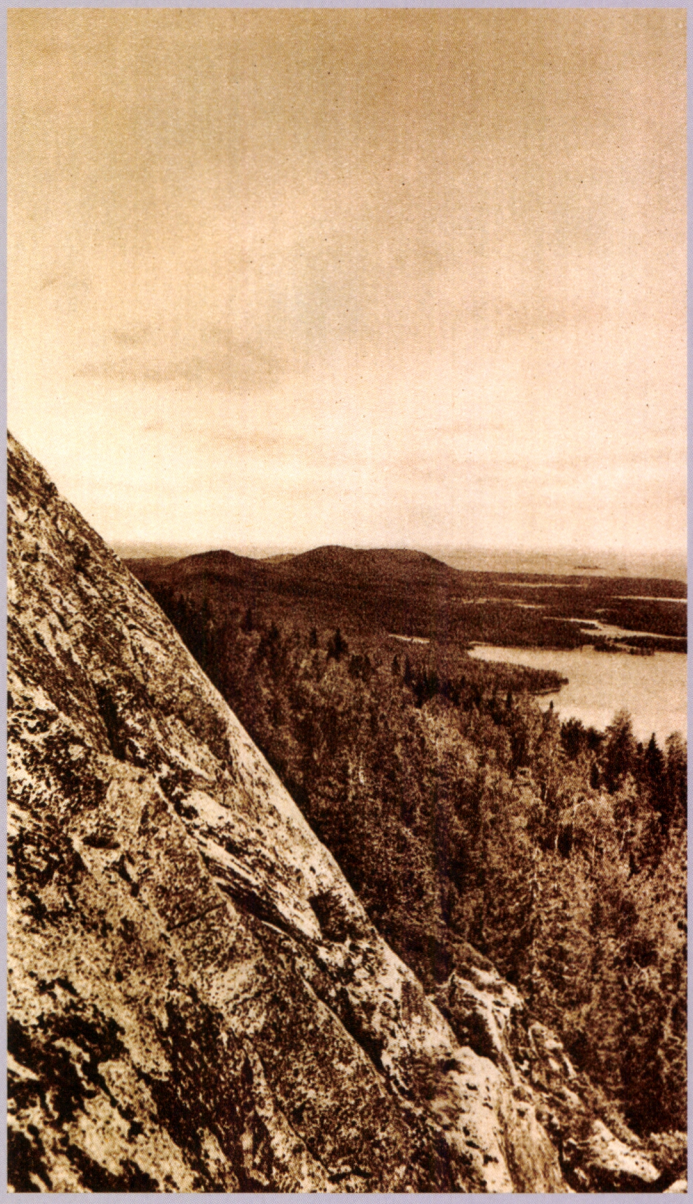
Taiteilijoiden ja kulttuurimatkailun Koli

Lasse Lovén

Mannerlaattojen törmäyssaumasta nousevat valkeat kvartsiittivuoret, luonnon peruselementtien muodostama sininen kansallismaisema, hiljaisuus ja käsin kosketeltava äärettömyys, kaskitulien loimu ja savun haju, ahojen kesäinen kukkaloisto, menneisyyden myytit. Koli inspiroi kulkijaa kaikilla aisteilla. Se vetää jatkuvasti taiteilijoita ja kulttuurimatkailijoita puoleensa kuin suuri magneetti. Tämän kulkijoiden virran Kolille avasivat karelianistitaiteilijamme J. Aho, V. Soldan-Brofeldt ja E. Järnefelt kesällä 1892.

Juhani Aho totesi 1892, että Kolin näköalan kaksinaisuus, sen miltei symbolinen luonne, tekee sen niin sattuvaksi. Juhani Ahon tuotannossa erityisesti ”Panu” on saanut paljon vaikutteita Kolin topografiasta ja tarinoista. Ahon taiteilijapuoliso Venny Soldan-Brofeldt oli myös Kolilla vierailleiden taiteilijoiden pioneereja; hänen rakennuspiirustuksensa ja henkilömuistonsa ovat osa arvokasta Kolin kulttuuriperintöä.

Eero Järnefelt leimautui ensi käynnillään Koliin ja tuotti Kolin maisemien inspiroimana kansallisen maalaustaiteemme kulta-ajan upeimpia töitä; yksi kaikkein tunnetuimmista on ”Syysmaisema Pielisjärveltä 1899”. Järnefelt vieraili Kolilla monesti vuosina 1892–1936. Hänen Koli-tunnelmansa olivat syvällisiä; ehkä parhaiten sen kertoo Pirunkirkon velhonluolan seinään 1893 kirjoitettu mietelause ”Yksi salaisuus, yks henki …”. Muistomerkkinä Eero Järnefeltin rakkaudesta Koliin on Ukko-Kolin Yläpihan kaakkoiskul-

Kolin jylhiä maisemia vanhasta esitteestä.

massa olevalle Järnefeltin kivien näköalapaikalle, taiteilijan lempipaikalle, kiinnitetty taiteilijaprofessorin kuvareliefi.

Säveltäjämestarimme Jean Sibelius vieraili lankonsa Eero Järnefeltin kanssa Kolilla syyskuussa 1909. Vierailu Kolin alkusyksyssä vaikutti tuolloin pahasti stressaantuneeseen Sibeliukseen voimakkaasti ja käynnisti hänessä uutta ja aiemmasta poikkeavaa musiikkia luovan vaiheen. Retkestä virkistyneenä hän kykeni jälleen jatkamaan ja saattamaan loppuun silloin keskeneräisen 4. sinfonian valmistelun.

Maiseman ja kulttuurikohteiden valokuvaajana tunnetun I. K. Inhan matkat suuntautuivat Kolille jo 1893. Inhan valokuvien maisemapanoraamat, rakennusten detaljit ja ihmiskuvien luontevuus ovat edelleenkin kulttuuria tutkivan valokuvataiteen esikuvia.

Ehkä tunnetuin Kolin lumoon jäänyt kirjailija on amerikkalainen Kurt Vonnegut, joka eräänä vuoden 1977 loppusyksyn kuulakkaana aamuna maisteli yöpakkasen kuuraamia mustikoita Ukko-Kolin rinteessä. Hän totesi tuosta hetkestä myöhemmin eräässä novellissaan; ”Tuntui aivan kuin jokin jossakin olisi halunnut meidän pitävän kaikesta tästä”.

Taiteilijoiden inspiroituminen Kolilla löytää vertaisensa vain tutkijoiden maailmasta. Suomalaiset ja kansainvälisesti tunnetut ulkomaiset tutkijat ovat julkaisseet Koliin liittyviä tutkimuksia jo yli 400, niistä tieteellisissä julkaisusarjoissa 45. Koliin liittyy useita väitöskirjoja. Jatkuvasti kasvava, matkailun normaalien sesonkien ulkopuolelle ajoittuva tutkimus- ja opintomatkailu onkin yksi Kolin kulttuurimatkailun erityispiirteistä.

Kolin kylä - korvesta kulttuurikeskukseksi

Lasse Lovén

Kolin alue sai pysyvän asutuksen 1750 -luvulla. Sitä ennen seudulla kiertelivät metsästäjät, kalastajat sekä Vuonislahden ja Puson suunnalta tulleet kaskenpoltajat. Alue tunnettiin nimellä Mustarinda, joka itämerensuomalaisten kielessä tarkoitti esi-isien tai vainajien henkien asumasijoja, henkien kukkuloita. Alueeseen liitettiin pelotuksia ja tarinoita; Mustarinnan velhot ja noidat olivat tunnettuja lähiseudun kansantarinoissa, seudulta löysivät turvapaikkansa myös sotilaskarkurit ja veropakolaiset.

Pietari Brahe ja häntä seuranneet Ruotsin vallan hallintopäälliköt käynnistivät Pielisen alueen kulttuurisen ja taloudellisen haltuunoton. Turun rauhan 1748 jälkeen Pielisen allas kuului Ruotsin vallan itäisimpään äärikolkkaan ja alueen strateginen merkitys korostui, kun Saimaan eteläosa oli siirtynyt Venäjälle. Pielisjärven alueen uskonpuhdistusta, taloudellista kehitystä ja sivistystä edistämään määrättiin uusi kirkkoherra, Jaakko Stenius, "Korpi-Jaakko".

Korpi-Jaakon tuella Mustarinnan alueelle perustettiin viisi maatilaa, jotka maksoivat veronsa kirkolle. Nuo viisi viljelijäperhettä sijoittuivat vihamieliseen ympäristöön, jossa vanhan kansan velhot ja ryövärit alituiseen vaanivat. Uusien maanviljelijöiden ja lain rajojen ulkopuolella liikkuneen vanhan metsäkansan välinen vastakkainasettelu kesti aina 1800-luvun lopulle saakka. 1800-luvun puolivälissä Mustarinnan seudulla tehtiin isojako, ja siinä yhteydessä uusien maanviljelijöiden tuntemuksia kuvaava ja heidän seutukunnalle antama nimi Koli muuttui viralliseksi paikannimeksi.

Tutkijat ja taiteilijat löysivät Kolin eristäytyneen syrjäkylän ja upeat Kolin maisemat 1800-luvun lopulla. Kolin maiseman nostaminen kansalliseksi symboliksi sai tulta Venäjän hallinnon Suomen autonomiaan kohdistamien sortokausien paineissa. Matkailun palvelujen kehittäminen käynnistyi Kolilla 1896, kun paikallisen matkailijayhdistyksen aktivistit raivasivat retkipolun Kolin laivarannasta Ukko-Kolin laelle ja rakensivat pienen hirsimajan retkeilijöiden tukikohdaksi Ukko-Kolin lähelle Uhrihalkeaman reunamalle.

Muutama sata matkailijaa vuosittain ei paljon liikuttanut kolilaisten arjen elämänmenoa. Matkailun kehittäminen oli kuitenkin hyvä syy vaatia yhteiskunnan tukea ja valtion investointeja Kolille. Matkailuun perustuvaa Kolin kehittämistä edistivät 1900-luvun alussa Kolin toimeliaat opettajat, Antti Ryynänen etunenässä. Asiaa ajoivat myös muutamat laajakatseiset maanviljelijät, joiden joukosta 1909 nousi Suomalaisen puolueen edustajana kansanedustajaksi asti kolilainen maanviljelijä, lautamies Pekka Saarelainen (1868–1933).

Aikaisemmin Pielinen muodosti Kolin kylän napanuoran muuhun yhteiskuntaan. Laivaranta, veneväylät ja rekitiet olivat muinaiset kulkureitit. Vuonna 1913 Kolin kylä sai tieyhteyden Ahmovaaraan ja siirtyi maaliikenneaikakauteen. Kolin kylän talouden pääsuunta

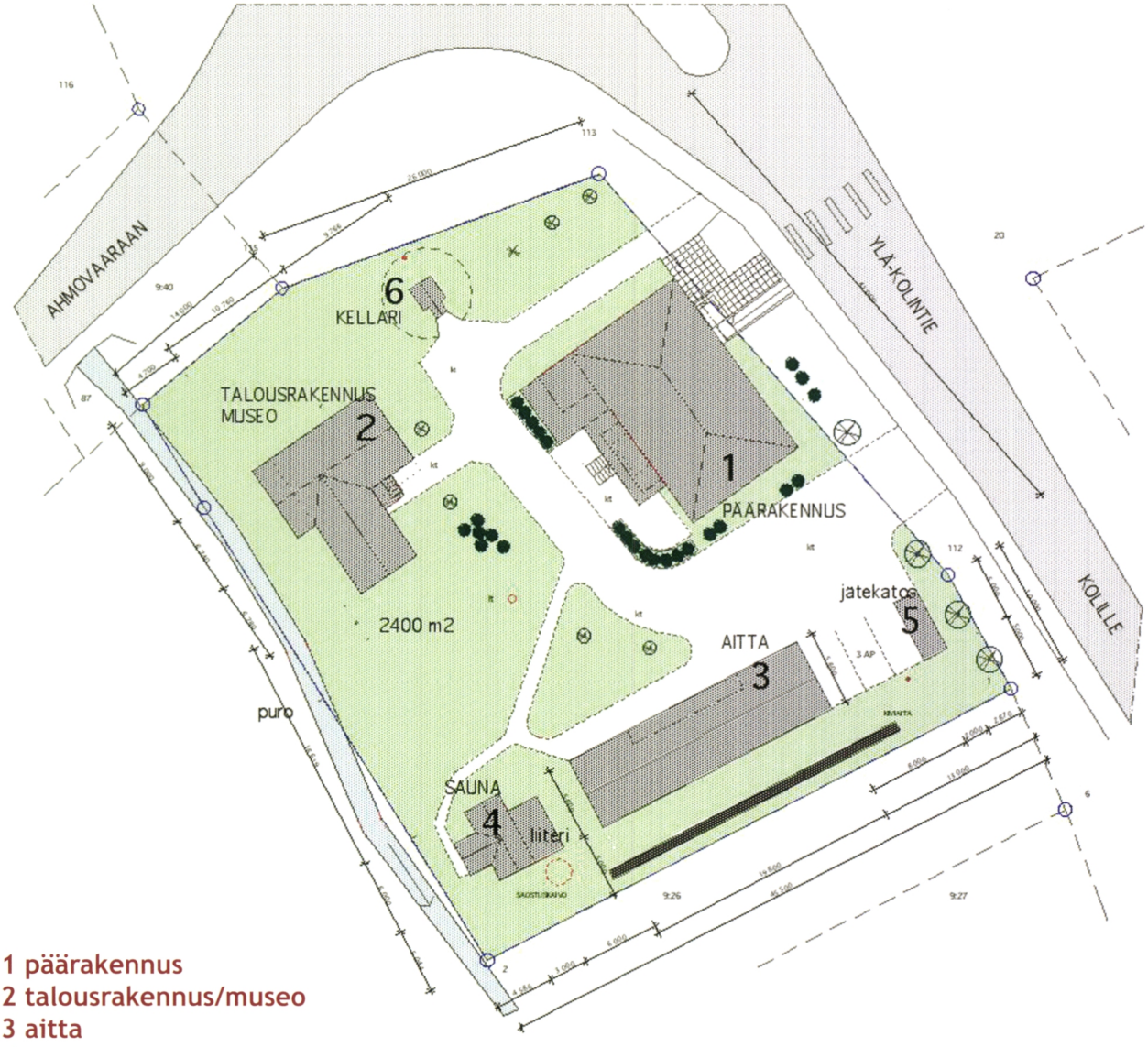
Näkymä kaupparakennuksen luota kohti seurojentaloa.

alkoi samalla kääntyä maataloudesta matkailutalouteen. 1940-luvulle asti matkailijoita oli vuodessa enimmillään alle 10 000 henkilöä ja heistä pääosa päiväkävijöitä. Vuosituhannen vaihtuessa matkailijavirta oli kasvanut jo yli 100 000 kävijään vuodessa. Tämän seurauksena lähes kaikki palvelut ja työpaikat Kolin kylässä tukevat nyt Kolin matkailua.

Uusi aika näkyy kylän keskustassa, jossa rinnakkain seisovat Kolin Ryynäsen kulttuurikeskus ja Pohjois-Karjalan Osuuskaupan uusvanha kauppakeskus, joka on mitoitettu matkailijapalvelun eikä paikallisten asukkaiden tarpeiden perusteella. Paikallisia asukkaita palvelleen vanhan yksityiskaupan tilalla on nyt rakennusarkkitehti Jouni Töyrylän piirtämä matkailijoiden palvelukeskus Kolin Kulmakivi, jonka pihasta lähtevät ladut ja polut kohti kansallispuistoa.

Vähän kauempana keskustasta Kolin satamaan johtavan tien suunnassa on hirsinen Kolin seurojentalo muistomerkkinä ajasta, jolloin kylän monipuolinen paikallisyhteisö tarvitsi juhla- ja kokoontumistilaa. Seurojentalo kunnostettiin vuonna 2001, kun Kolilla järjestettiin valtakunnallisten kotiseutupäivien juhlatapahtuma. Kuvaavaa on, että tämänkin pahasti rappeutuneen rakennuksen kunnostaminen tapahtui pääosin yhteiskunnan ja matkailuyrittäjien sekä eräiden Kolin matkailun yksityisten kehittäjien antamilla lahjoitusvaroilla.

Ympäristö, tontti ja rakennukset

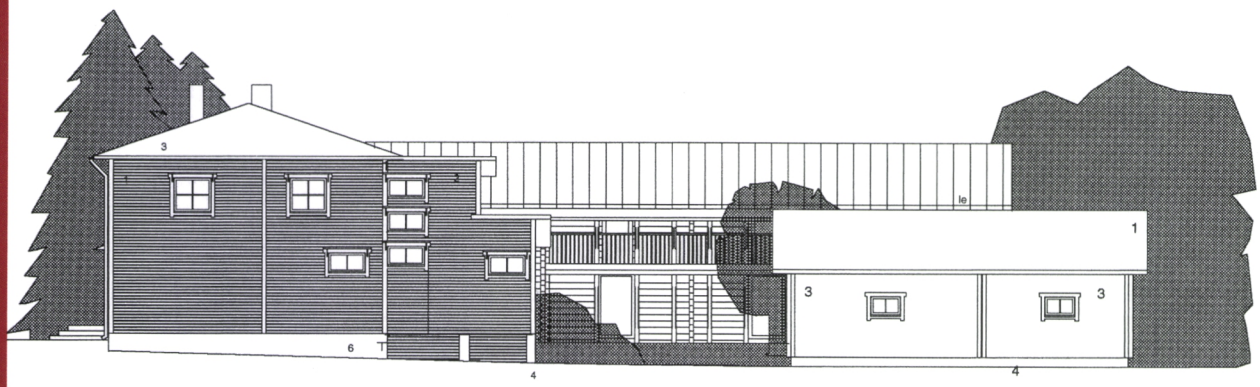
1 päärakennus
2 talousrakennus/museo
3 aitta
4 sauna
5 jätekatos
6 kellari

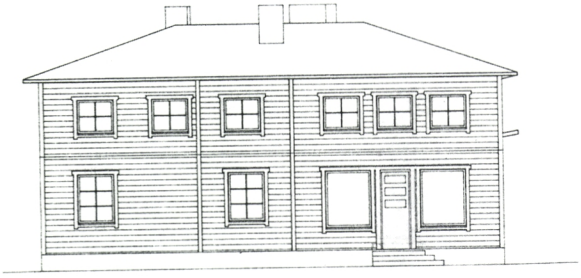
Ympäristönäkymiä Kolin kylältä ja näkymä kahvilan ikkunasta.

Yhdistelmäjulkisivu Kolintieltä: vasemmalla päärakennus, keskellä taustalla aitta, oikealla kotiseutumuseo.

Päärakennus

KOILLISEEN

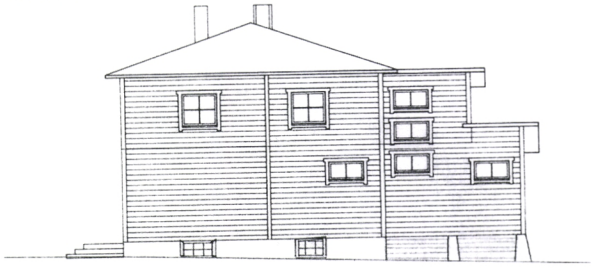

KAAKKOON

LOUNAASEEN

LUOTEESEEN

Päärakennuksen julkisivut ennen korjaustöitä.

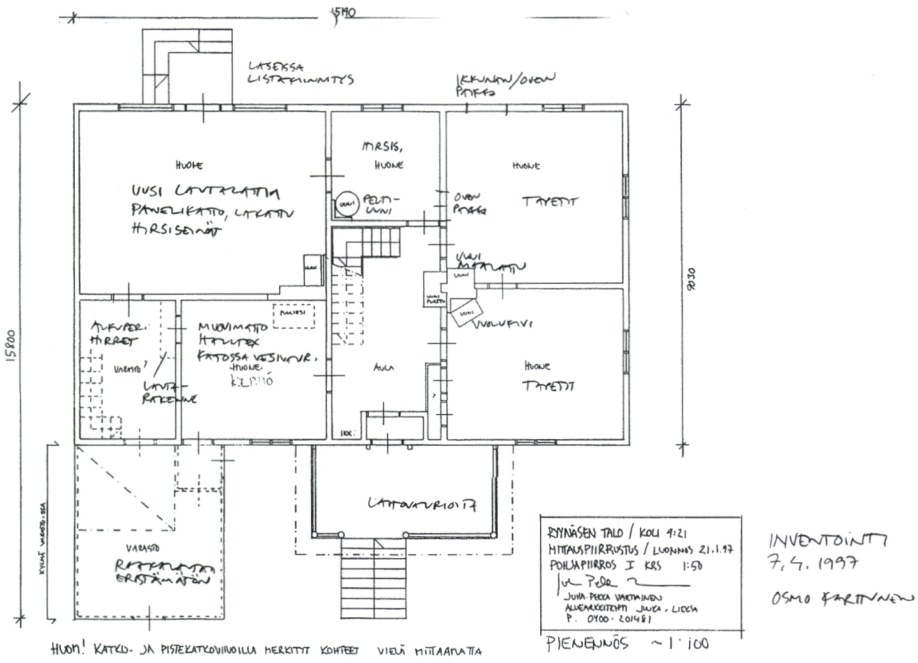

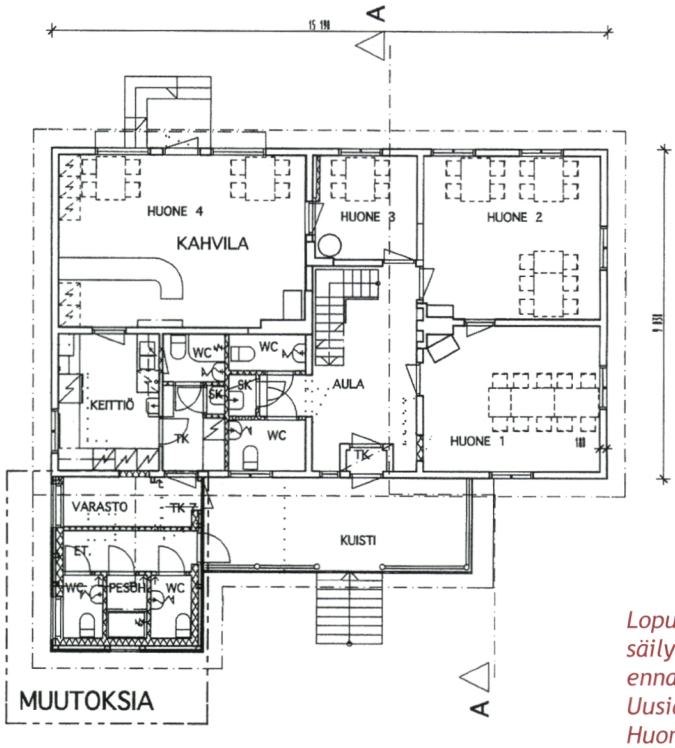

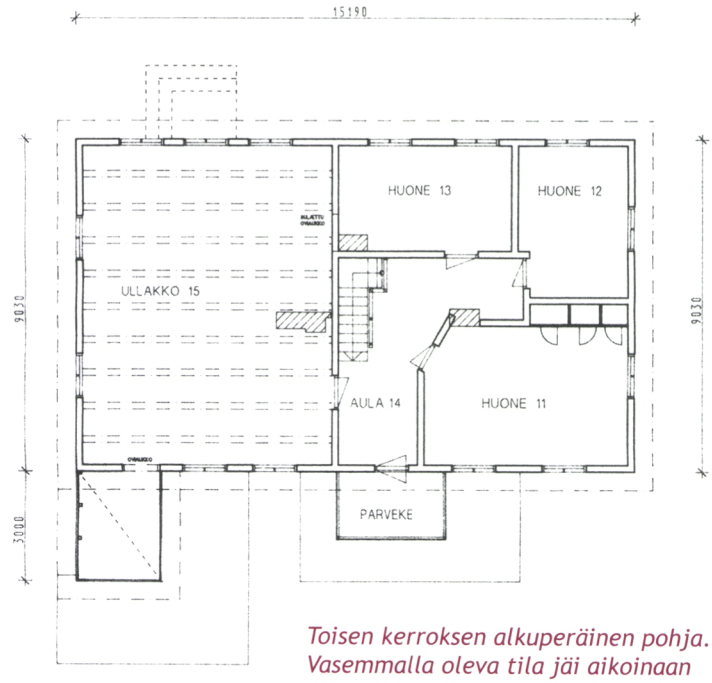
Kuvia korjauksen jälkeisestä tilanteesta. Vieressä viimeiseksi rakennettu luiskayhteys kahvilaan.

Ensimmäisen kerroksen mittauspiirrustus, jossa myös inventointimerkintöjä.

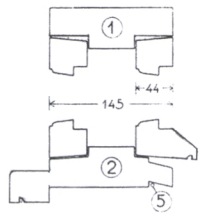
Lopullinen pohjapiirros. Huonejako säilytettiin mahdollisimman pitkälle ennallaan ja kosteat tilat keskitettiin. Uusia aukotuksia hirsiseiniin ei tehty. Huoneeseen 2 palautettiin entisen oviaukon paikalle ikkuna.

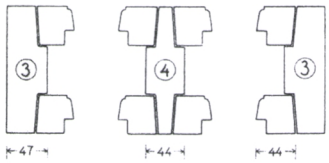

Toisen kerroksen alkuperäinen pohja. Vasemmalla oleva tila jäi aikoinaan ullakoksi, vaikka se oli tarkoitettu majoitustiloiksi.

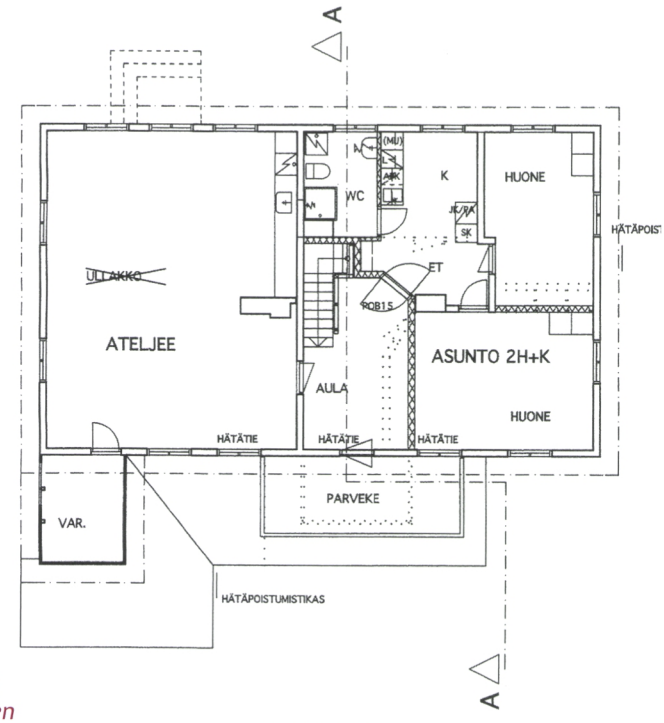
IKKUNAN RAKENNE

1. Yläkarmi puitteineen
2. Alakarmi puitteineen
3. Sivukarmi puitteineen
4. Välikarmi puitteineen

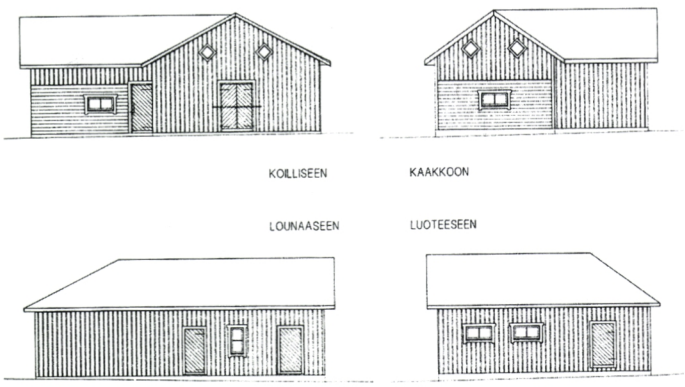
Ikkunarakenne noudatti vanhan RT-kortiston mukaisia ohjeita.

Toiseen kerrokseen sijoitettu taiteilijaresidenssi ateljeineen kunnostuksen jälkeen.

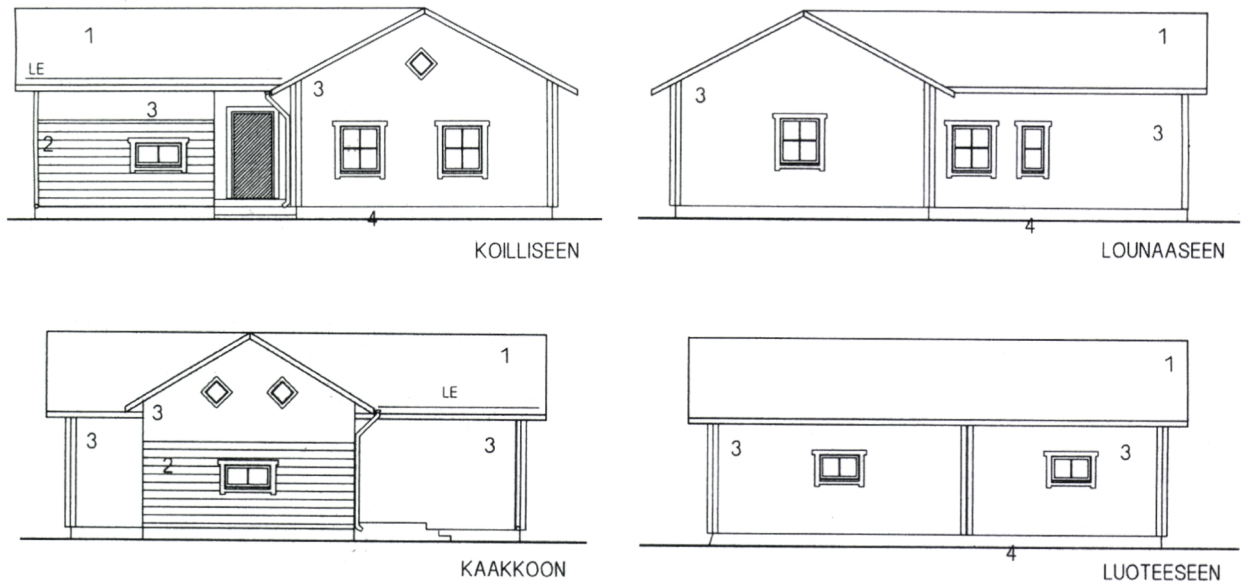
2. KERROS

Talousrakennus/museo

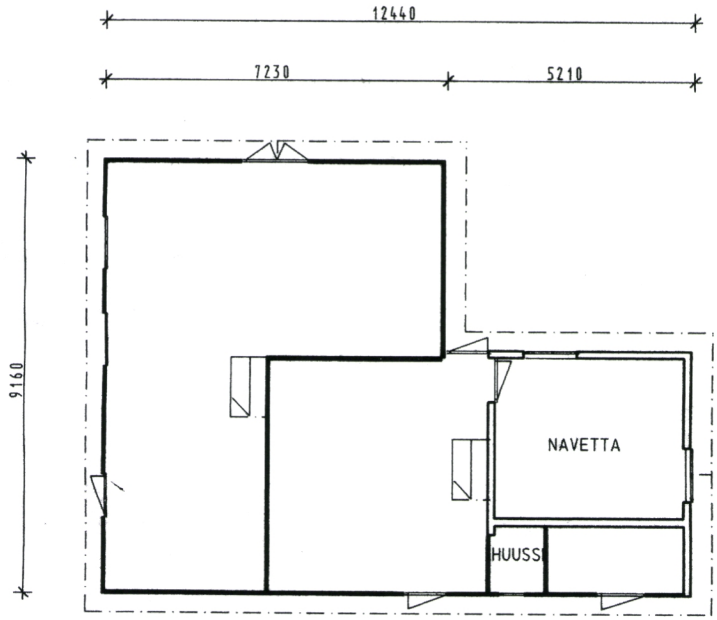
Alkuperäinen talousrakennus.

Useiden rakennusten osista koottu uusi talous-rakennus, Kolin Kotiseutumuseo.

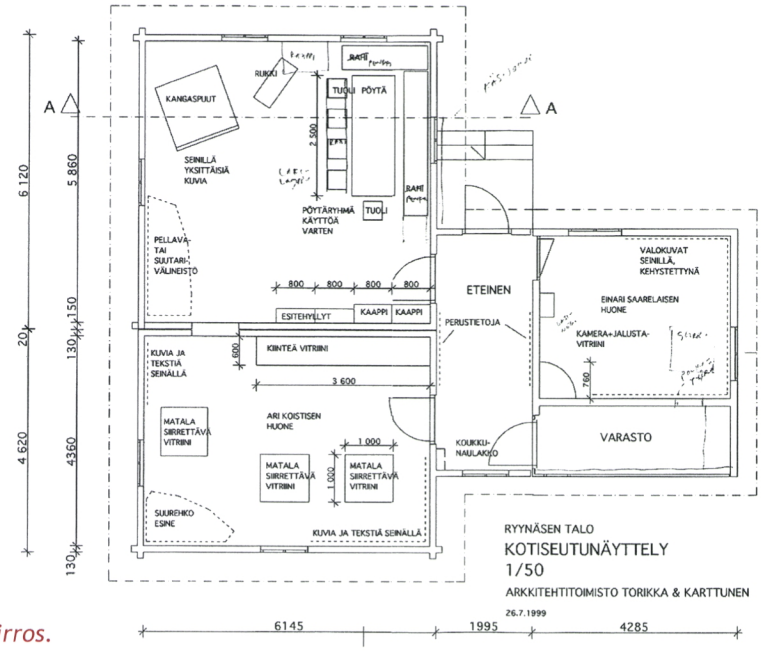

Puron rannalla museorakennus ja taustalla sauna.

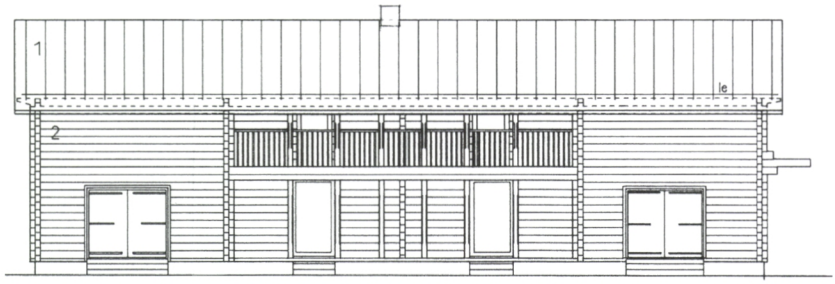
TALOUSRAKENNUS

Vanhan talousrakennuksen pohjapiirros.

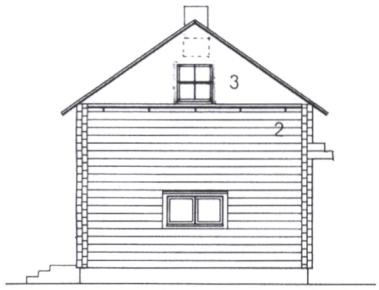

Uuden kotiseutumuseon pohjapiirros.

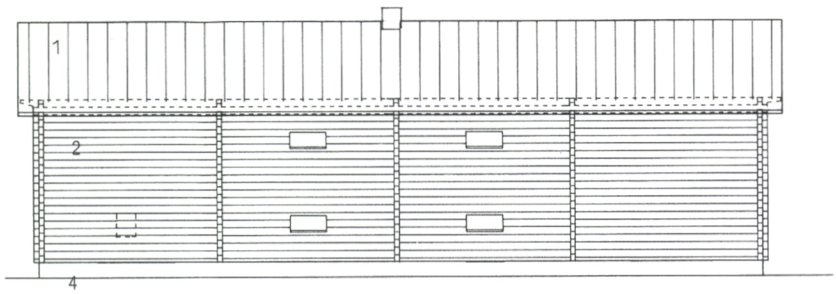
Aitta

LOUNAASEEN

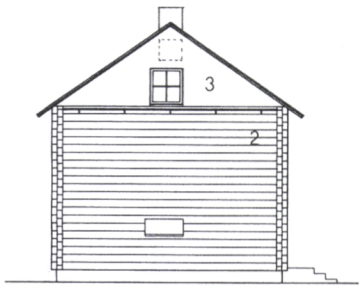

LUOTEESEEN

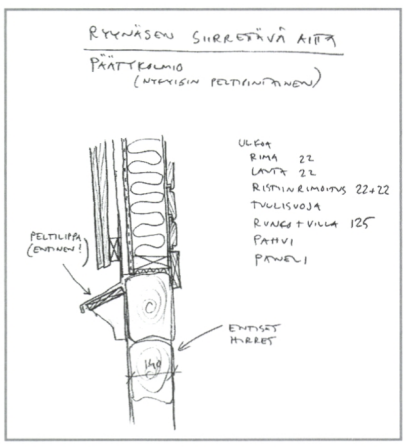

KAAKKOON

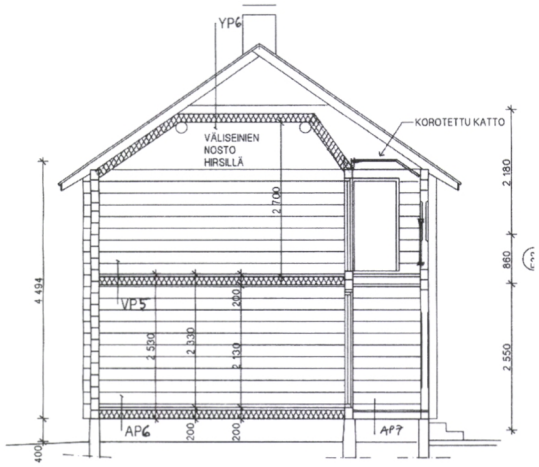
Aitan takaseinälle tehtiin ikkunat. Muutoin aitan ulkonäkö säilytettiin ennallaan.

KOILLISEEN

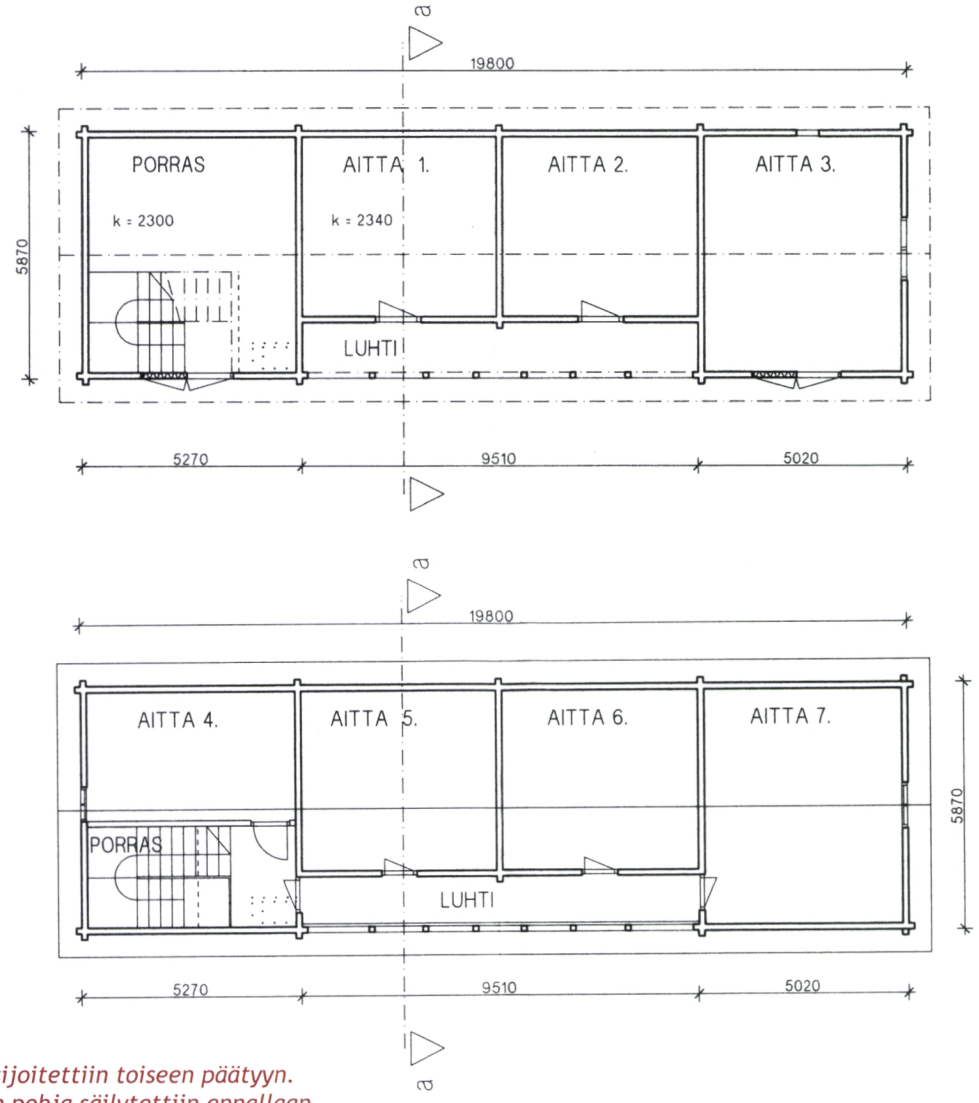

Aitan rakenteita lämpöeristettiin siten, että kesäkautta voitaisiin jatkaa jonkin verran keväästä ja syksystä.

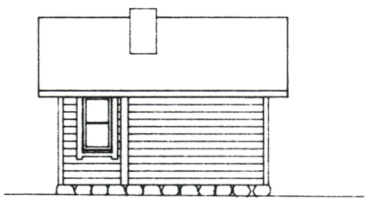

Aittaa puretaan Juuassa siirrettäväksi Kolin Ryynäsen tontille.

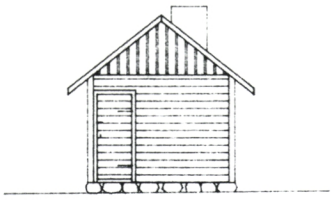

Porras sijoitettiin toiseen päätyyn. Muutoin pohja säilytettiin ennallaan.

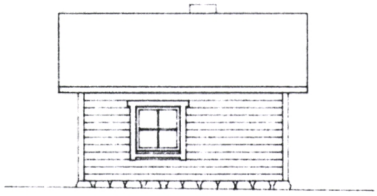
Sauna

KOILLISEEN

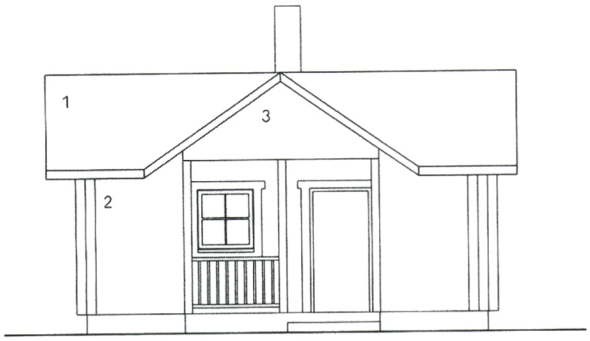

KAAKKOON

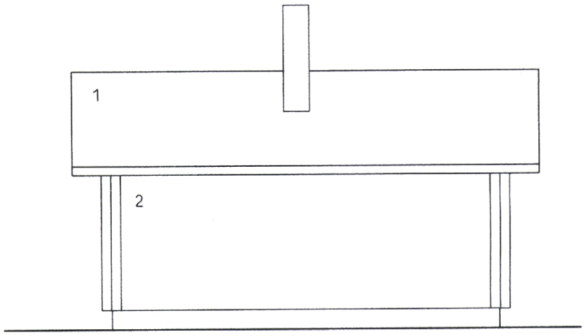
LOUNAASEEN

Alkuperäinen pikku sauna oli mm. tulipalon vaurioittama. Se jouduttiin purkamaan.

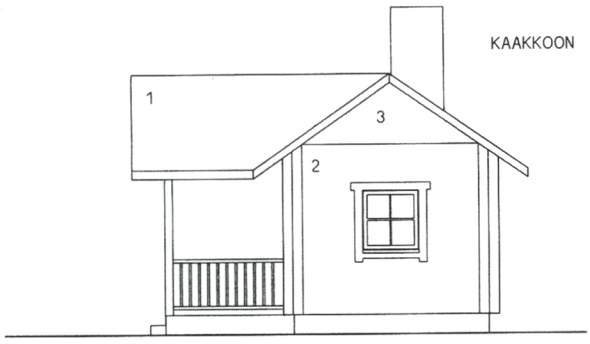
LOUNAASEEN

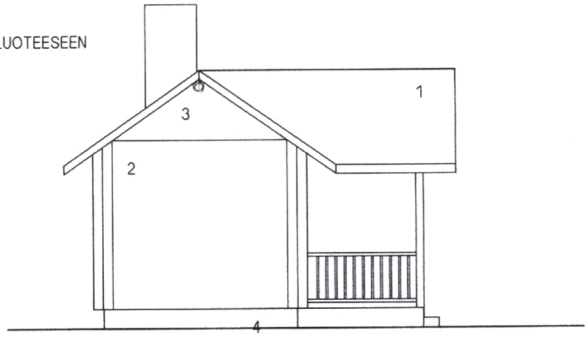
KAAKKOON

KOILLISEEN

LUOTEESEEN

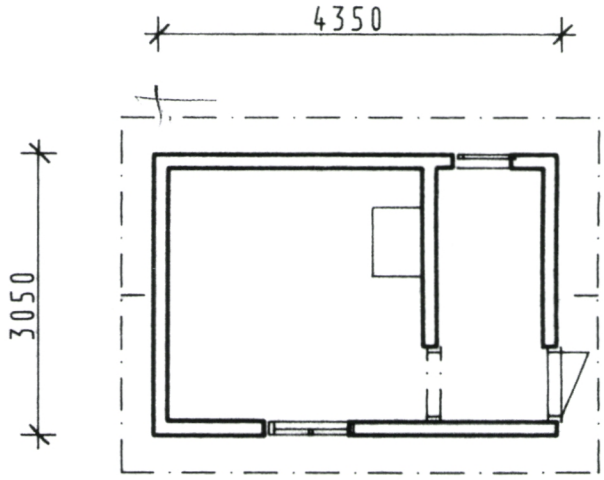

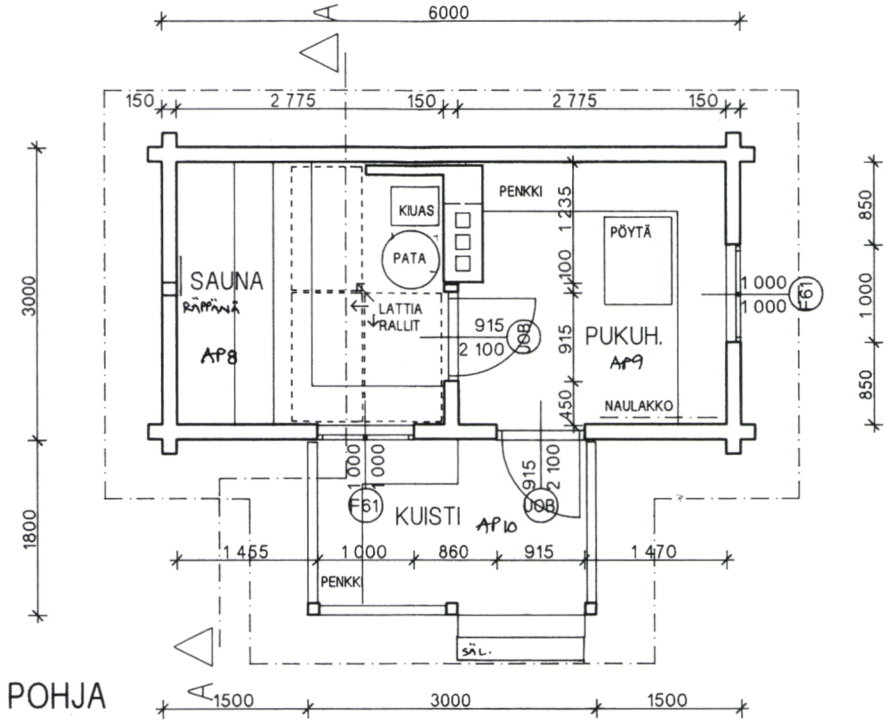
Uudesta saunasta tehtiin hieman entistä tilavampi. Halkokatos lisättiin taakse myöhemmin.

Yllä vanhan, puretun saunan pohja, alla uuden, tilavamman saunan pohjaratkaisut.

POHJA

Kolin Ryynäsen kunnostushanke

Rahoituksen yhteenveto

	mk
TM, suunnittelu	60.000
Ympäristökeskus, YTY-työrahat, hirsikehikon ostoon	2.000
Rakennustoimisto Eero Reijonen, muottivaneria	2.000
Rakennusliike NCC-Puolimatka, valumuotteja	2.000
Lieksan kaupunki, rakentamiseen	30.000
Joensuun kaupunki, Sinkkolan navettatyömaa, rahti	1.000
Työvoimatoimisto, tukityöllistettyjen palkkakuluja	68.000
TM/TE-Keskus, rakentaminen	1.600.000
YM, aitan ostoon ja siirtoon	50.000
YM, sauna ym.	195.000
TE-Keskus, rakentamiseen lisärahoitusta	300.000
EU-Interreg, kalustaminen, varustaminen jne.	286.000
EU-kansallinen osuus, YM/ympäristökeskus	155.000
EU-kansallinen osuus, P-K:n taidetoimikunta	30.000
EU-kansallinen osuus, taidetoimikunta (työpanos)	99.000
EU-kansallinen osuus, Taiteen keskustoimikunta	30.000
YM, täydentävät työt	100.000
yhteensä koko projekti	**3.010.000**

Vanhan rakennuksen kaikkia vinouksia ei tarvitse poistaa. Päärakennuksen eteisen katto jätettiin ennalleen. Osa sähköistyksestä tehtiin pintavetoina.

Tekijöitä

Ympäristöministeriö
Jukka-Pekka Flander
Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Marketta Ahtiainen
Reijo Karjalainen
Hannu Piipponen
Lasse Finér
Viljo Hyttinen
Esko Kukkonen
Terho Kukkonen
Keijo Laakkonen
Seppo Laamanen
Heli Lehtomäki
Raili Nevalainen
Metsäntutkimuslaitos, Kolin kansallispuisto
Lasse Lovén
Pohjois-Karjalan Museo
Erkki Matikainen
Arkkitehtitoimisto Torikka & Karttunen
Osmo Karttunen
Heli Kuronen
Päivi Loijas
Insinööritoimisto Joensuun Juva
Ali Mäkinen
Arto Airaksinen
Insinööritoimisto Pentti Eskelinen
Pentti Eskelinen
Taisto Aalto
LVI-toimisto Hannu Pitkänen
Hannu Pitkänen
Kulhon Rakennus Ky
Eero Kakkonen
Lassi Turunen
Juhani Turunen
Jaakko Turunen
Teuvo Kaakkunen
WP-Putki ja Hitsaus Oy
Väinö Mahonen
Jouko Airaksinen
Kai Korhonen
JT-Sähkö Ky
Jorma Parviainen
Hela ja Lukko Oy
Pentti Hulkko
Joen Kilpituote
Matti Puolanne
Maalausliike Puharinen
Sotkamon Porakaivo Oy
Pielisen Ikkunasaneeraus
Itä-Suomen Suojakate
Ahmovaaran Sora ja Kuljetus
Korjaamo Pekka Martikainen
Rakennusliike Kauko Kärkkäinen
Joensuun Peltivalmiste
Takomo Raspiikki
Timo Tuomala
Puusepänliike Kalevi Pirinen
Kalevi Pirinen
Pohjois-Karjalan ammatillinen aikuiskoulutuskeskus
Timo Vänskä
Jussi Rautiainen
Pohjois-Karjalan taidetoimikunta
Eila Nevalainen
Katri Ikäläinen
Riitta Turunen
Lieksan kaupunki
Juha-Pekka Vartiainen
Leevi Kuivalainen
Kolin Kotiseutuyhdistys ry
Esko Poutiainen
Unto Korhonen
Irja-Leena Lovén
Pentti Koljonen
Ilmari Martikainen

Poimintoja Kolin-päiväkirjasta

Vaula Siiskonen

Taiteilija Vaula Siiskonen oli Kolin Ryynäsen taiteilijaresidenssin asukas 1.11.-31.12.2001.

Torstai 1.11.2001

Olen asettunut taloksi Kolin Ryynäseen. Keski-Suomessa raivoaa talvimyrsky. Puita on kaatunut valtavasti. Sähköt ovat poikki 20 000 taloudelta. Minä onnistuin ajamaan ongelmitta Kolille myrskyn itäpuolitse.

Odotan leutoa säätä. Mielessäni on vain yksi ajatus: nähdä Kolin maisema marraskuussa paljaana ja tummana. Mutta pelkään, ettei se onnistu. Säätiedotus lupaa lisää lumisadetta.

Maanantai 5.11.2001

Päivä on harmaa. Yöllä on satanut vähän lunta. Kylä herää arkeen. Liikennettä on tasaisesti. En yhtään kaipaa sanomalehteä. Kuuntelen radiosta eri asemia. Televisiota katselen sen kummemmin valikoimatta. Luen Stendhalin Punaista ja mustaa. Ja mietin asioita.

Aluksi maalaaminen on epämääräistä pakerrusta. Sitten se alkaa vähitellen kulkea. Päivärytmi tuntuu jo hyvälle. Pitkät kävelyretket painavat jäsenissä.

Perjantai 9.11.2001

Maalasin aamulla pari tuntia. Nyt tämä alkaa sujua. Se tapahtuu aina kun olen uuvuttanut itseni perusteellisesti. Voin ottaa jo vähän rauhallisemmin. Mennä kyläläisten tahtiin. Täällä kaikki tapahtuu rauhallisesti.

Lempimaisemani ovat Paha-Kolilta etelään ja Mäkrältä Jerojärvelle ja Herajärvelle.

Maanantai 12.11.2001

Sataa lunta. Vastapäinen vaara on pilven peitossa. Tiaiset jatkavat päivittäistä ralliaan. Väsyttää vaikka kävin nukkumaan tavallista aikaisemmin. Touhusin eilen kuitenkin kaikenlaista. Olen ollut täällä vasta kymmenen päivää, mutta valmiita maalauksia on jo monta. Lisäksi olen tehnyt erilaisia olkitöitä ja tutustunut maisemiin monella pitkällä retkellä. Vaikuttaa maaniselta.

Torstai 15.11.2001

Talvimyrsky retuuttaa nurkkia. Pakkasta ei ole paljoakaan, miinus neljä astetta. Lumi lentää vaakasuoraan ja koukkaa ikkunalaudasta ylös. Talitiaiset pitävät syreenipensaan oksista kiinni.

Lunta tulee. Se on hyvä. Päästään kävelemään lumikengillä. Mutta paljaat, mustat maisemat voin nyt unohtaa lopullisesti.

Eilen näin parasta, mitä olen ikinä nähnyt. Mies kävi koiravaljakolla kaupassa. Olin maalaamassa, kun ulkoa kuului koirien haukuntaa. Kaupan edessä näin valjakon. Viisi koiraa ja suuri potkukelkka. Kun isäntä päästi narun irti kaiteesta, niin sitten mentiin, vauhdilla maantietä pitkin Ahmovaaraan päin.

Tiistai 20.11.2001

Aamu oli kylmä, miinus 15 astetta. Auto sanoi ensin laiskasti vou-vou. Liikkeelle pitäisi päästä. Katsomaan Järnefeltin näyttelyä Joensuun taidemuseoon. Pistin lohkolämmittimen päälle ja raaputin tuulilasista jäät. Yritin taas ja se lähti käyntiin. Kävin Kolin satamassa katsomassa, onko siellä joutsenia. Ei ollut. Laiturin viereinen sula oli jäätynyt umpeen. Toivottavasti tuuli kääntyy pohjoiseen, se helpottaisi niiden matkaa etelään.

Ajoin Joensuuhun huurteisen talvimaiseman läpi. Tällaista ei näe kovin usein Uudellamaalla. Puut kuurassa, sumua tai utua tai mitä lie ilmassa niin, että maisema hehkui pehmeitä, kylmiä ja lämpimiä harmaita. Kaunista.

Torstai 22.11.2001

Mietin tässä, että pitäisi lähteä kävelemään maastoon. Aamulla paistoi aurinko, mutta nyt tulee jo lunta. Menenkin työhuoneeseen maalaamaan. Harmittaa vähän, kun värit kuivuvat niin hitaasti. Isot taulut tulevat koettelemaan kärsivällisyyttä.

Yhä vain mielessäni kumpuaa tummia maisemamuotoja. Vuoria, jotka kohoavat vedestä tai usvasta. Teen pieniä maalauksia. Muutamiin on onnistunut hieno silkkinen väri. Yritän jatkaa sellaisen värin hakemista. Pienet maalauspohjat tuntuvat nyt vääränmuotoisilta. Taivas vaatii enemmän tilaa. Pyyhin kaiken pois.

Yritin maalata vielä illalla, mutta keinovalossa siitä ei tule mitään. Koko päivä meni ketuille.

Perjantai 23.11.2001

Tänään sitten maalaaminen onnistui. Sain alulle kaksi pientä maalausta, näkymät Kolilta pohjoiseen ja etelään. Lisäksi korjasin paria aikaisempaa maalausta. Sitten ajoin satamaan. Kävelin rantatietä aarnimetsän paalulle. Ja sen läheltä alkavaa polkua ylös. Katselin pitkään vanhoja kuusia, keloja, kaatuneita runkoja. Maalaan tästä suuren maalauksen. Tulen huomenna ottamaan valokuvia. Paluumatkalla näin päästäisen. Hädissään se etsi aukkoa lumipenkasta. Lopulta löytyi.

Lauantai 24.11.2001

Lähdin kävelemään satamaan vähän ennen yhtätoista. Rantatiellä tapasin oravan. Voi miten ihana se oli tuuheassa talviturkissaan. Siinä katselimme toisiamme. Orava kyllästyi ja häipyi suureen kuuseen. Jatkoin matkaa tietä pitkin aarnialueelle. Paalulta n:o 21 lähdin kiipeämään eilisiä jälkiäni polkua ylös. Korppi lensi puiden yllä ja raakkui mennessään. Sillä ei tosiaan ole kummoinen lauluääni. Saavuin Ipatin hissilinjalle. Kuljin edelleen. Ylitin rinteen, kaistale metsää ja Kolin päärinne. Taas metsää. Toinen rinne, metsäkaista ja hiihtohissi. Sitten jatkui yhtenäinen metsä. Tästä näkökulmasta en voi kuin kauhistella. Miten ihmeessä nämä rinteet on voitu tehdä tähän paikkaan?

Kävelin lumista polkua edelleen ylöspäin. Täällä puissa on enemmän lunta. Kuusikko näyttää goottilaiselta katedraalilta. Sitten edessä on haasteita. Portaiden ja pitkospuiden kohdalla on suuria puita kaatunut polulle. Ryömin kaiteiden ja puunrunkojen yli ja ali. Saavun paalulle n:o 7. Siitä ei ole enää pitkä matka Ylä-Kolille. Hirvi on kävellyt polkua pitkin samaan suuntaan melkein hotellille saakka, luultavaasti eilen. Jäljillä on saman verran lunta kuin minun eilisillä jäljilläni. Vielä viimeiset portaat ja istun penkille syömään eväitä. Tästä kohtaa ja tähän suuntaan katsoen maisema näyttää ehjältä. Aarnialue on aika pieni, ja sitä halkoo rinteiden lisäksi rantatie. Tämä muutos on alkanut vasta sata vuotta sitten retkeilymajan rakentamisesta. Sieltä lähtee kehityskulku nykypäivään. Olisi tämän Kolin voi-

nut säilyttää kokonaan rakentamatta, pyhänä paikkana.

Sunnuntai 2.12.2001

Perjantaina ripustin näyttelyn Ryynäsen alakertaan. Aluksi ruusutapettien ja pyöreiden maalausten yhdistelmä hirvitti. Varsinainen kokonaistaideteos. Mutta oikeastaan se toimii hyvin. Sulamista, liejua, jäätä ja risunpätkiä kukkeassa ruususeinässä. Muut maalaukset pärjäävät paremmin toisen huoneen tapetin kanssa.

Tänään tein retken Paimenvaaralle. Ryynäsestä ensin tietä pitkin ja sitten vielä umpihankeen polkua pitkin. Kiersin lyhyemmän lenkin. Metsässä on paljon eläinten jälkiä. Jäniksen-, oravan- ja hirvenjäljet tunnen, mutta sitten on monenlaista pikkupiipertäjää kulkenut ristiin rastiin. Myyriä ja hiiriä. Välillä on taas koiranjälkiä, mutta ehkä ne ovat ketun tai supin. Haaveilin, että näkisin täällä Kolilla ilveksen, varmimmin se tapahtuu kuitenkin Korkeasaaressa.

Lauantai 8.12.2001

Kolme viikkoa jäljellä Kolilla. Yhtäkkiä aikaa on vähän. Isojen taulujen kanssa voi tulla kiire. Ajatukset kehittyvät hitaasti, eikä niitä voi nopeuttaa. Enää teoksista ei tule moniosaisia sarjoja. Yksi asia riittää yhteen maalaukseen.

Tiistai 18.12.2001

Seitsemän maissa itäinen taivas hehkui oranssina. Mittarissa oli miinus 17 astetta. Talven pakkasennätys. Nyt olisi komeaa nähtävää Kolilta, mutta kömmin takaisin sänkyyn. Pari tuntia myöhemmin olin tekemässä aamupuuroa, kun Minna tuli sanomaan, että nyt kannattaisi ulkoiluttaa autoa. Kahdestakin syystä. Taivas oli aamulla upea ja huomiseksi on luvattu lauhtuvaa. Olisi hyvä vähän ajella, ettei auto hyytyisi. Söin puuron ja lähdin liikkeelle. Ajoin Ahmovaaran kautta Joensuuhun päin. Käännyin vasemmalle Jerontielle. Luminen tie kiemurtelee kumpuilevan metsämaiseman läpi. Jopa hakkuuaukeiden kannot näyt-

Vaula Siiskonen, Maisema, 2002, öljy kankaalle, 19 x 47 cm.

tävät veistoksilta lumen alla. Valkoisuus on häikäisevää. Tätä kokemusta ei voi kuvata. Se pitää nauttia luonnossa, silloin kun se tapahtuu.

Keskiviikko 19.12.2001

Katselen täällä tekemiäni töitä. Niissä näkyy hakeminen. Mutta olen päässyt sisälle tähän maisemaan. Löysin sen, mitä lähdin hakemaan. Ja löysin omat lempimaisemani: Paha-Kolilta etelään, Mäkrältä Herajärvelle päin, Karinlahdesta pohjoiseen, Jerontie ja Verkkovaaralta itään. Ryläyksellä en ole vielä ehtinyt käydä.

Keskiviikko, tapaninpäivä 26.12.2001

Palasin iltapäivällä Nurmeksesta joulunvietosta. Nyt väsyttää. Unet jäivät vähiin. Mutta hauskaa oli. Ehdottomana kohokohtana eilinen joulupäivän vietto metsässä. Ajoimme Mujejärvelle kauas ihmisten ilmoilta. Vaelsimme tykkylumiseen metsään, teimme nuotion ja istuskelimme tulilla pari tuntia. Sää oli sopivan arktinen, miinus 22 astetta. Muutama tiainen tuli ihmettelemään, mutta sellaista lintuparvea, joka aiemmin näillä joulupäiväntulilla on käynyt, ei nyt tullut. Illan hämärtyessä kokosimme leirin ja palasimme Nurmekseen lipeäkalalle.

Torstai 27.12.2001

Residenssikausi alkaa olla lopussa. Pakkaan tavaroita. Siivosin työhuoneen. Palautin potkukelkan ja kirjat Liisalle.

Aikaa on vielä muutama päivä. Suunnittelin, että tekisin hiilipiirustuksia näinä viimeisinä päivinä, mutta en osaa enää ryhtyä työhön.

Suunnittelen lähteväni kotimatkalle uudenvuodenaattona. Vuodenvaihteen vietän Mikkelissä. Sitten ajan Sipooseen. Viides päivä tammikuuta pitäisi käydä Mäntässä katsomassa, millainen paikka siellä on tauluille ensi kesän näyttelyssä. Sen jälkeen on tiedossa ahkeraa maalaamista toukokuun loppuun saakka.

Perjantai 28.12.2001

Tähän pitäisi syntyä jonkinlainen yhteenveto. Ei synny. Ehkä onkin parempi, että se syntyy maalauksina kevään aikana. Siihenhän täältä eväitä hain.

Kolin Ryynäsen taiteilijaresidenssin taiteilijat 1999-2005

1999-2000

Heidi Greb, huovutus, Saksa (joulu-maaliskuu)

2000

Leena Turvanen, kuvataide (maalis-huhtikuu)
Leena Jarva, kuvataide (huhtikuu)
Cristina Casaubon, valokuvaus, videot, Chile (kesäkuu)
Annukka Laine ja **Tatsuo Hoshika**, kuvataide, Suomi/Japani (heinäkuu)
Anne Siirtola ja **Juha Mäki-Jussila**, kuvataide (elokuu)
Eero Erkkilä, musiikki (syys-lokakuu)
Olga Veselina ja **Vadim Larchikov**, musiikki, Ukraina (marras-joulukuu)

2001

Silvana Macedo ja **Henna Asikainen**, kuvataide, Brasilia/Suomi (tammikuu)
Markku Hirvelä, kuvanveisto (helmikuu)
Liisa Kauppinen, kuvataide ja **Jukka Kauppinen**, kirjallisuus (maaliskuun viikonloppu)
Jan Mende, kuvataide, Saksa (toukokuu)
Lucie Pribik, kuvataide ja **Matthias Maier**, arkkitehtuuri, videot, Saksa (kesäkuu)
Liisa Verasdonck, kuvataide, Suomi/Hollanti (heinäkuu)
Michael Edward Edgerton, musiikki, USA (elo-lokakuu)
Vaula Siiskonen, kuvataide (marras-joulukuu)

2002

Päivi Saarelma ja **SuoMen-ryhmä**, installaatiot, performanssit (tammikuu)
Stacia Blake, kuvataide, Irlanti (helmi-huhtikuu)
Tuula Porvali, artesaanityöt (kesäkuu)
Sibeliuksen paluu -näyttelijäryhmä (heinäkuu)
Daniel Rode, kuvataide, Saksa (lokakuu)
Tarja Mustonen, keramiikkatyöt (marras-joulukuu)

2003

Sara Maria Skúladottir, kuvataide ja **Ulfur Eldjarn**, musiikki, Islanti (maalis-huhtikuu)
Sonja van der Burg, kuvataide, Hollanti (touko-elokuu)
Chikako Sato, tekstiilitaide, Japani (syys-lokakuu)
Kankaanpään kuvataidekoulun (Satakunnan ammattikorkeakoulu) **opiskelijaryhmä** (marras-kuu)

2004

Heike Endemann, kuvanveisto, Saksa (tammi-helmikuu)
Stella von Voorst, elokuva, Hollanti (maaliskuun viikko)
Työryhmä Riikonen, Suomi, **Manolescu**, Romania, **Casarotto**, Italia, tanssitaide (huhtikuu)
Katri Schweitzer, kuvataide, Hollanti (huhtikuu)
Harri Kivi, kuvataide (touko-kesäkuu)
Adam Geczy, videotaide, Australia (kesä-heinäkuu)
Andrea Fuhrman, kuvataide, USA (elokuu)
Ulrike Mundt (taiteilijavaihto Schloss Plüschown kanssa), kuvataide, Saksa (syyskuu)
Tomoya Murazumi, kuvataide, Japani (loka-marraskuu)
Minna Pyyhkala, kuvataide, Tshekki (joulukuu)

2005

Eva Tordera Nuno, valokuva, Espanja (tammikuu)
Egle Kuckaite, grafiikka, Liettua (helmikuu)
Hanni Stolker, maalaus, Hollanti (maaliskuu)
Chrys Allen, grafiikka, UK (huhtikuu)
Alie Koostra, maalaus, Hollanti (toukokuu)
Chrys Allen, grafiikka, UK (kesäkuu)
Charlie Fox, performanssi, UK (heinäkuu)
Filipo Fillinger, multimedia, Sveitsi (elokuu)
Mathias Kanter, maalaus, Saksa (syyskuu)
Tony Gammidge, animaatio (loka-marraskuu)
Chrys Allen, grafiikka, UK (joulukuu)

Kolin Ryynänen on pihapiiri Kolin kylän keskustassa, Kolin vaarojen kupeessa Pohjois-Karjalassa. Kaksikerroksisen päärakennuksen rakennutti kolilainen opettaja Antti Ryynänen vuonna 1938 kaupaksi ja asunnoksi pojalleen Kaarlo eli Kalle Ryynäselle ja hänen perheelleen. Sellaisena rakennus toimi 1950-luvulle asti, mistä lähtien kiinteistö oli kesäasuntona ja toisinaan liikekäytössä.

Kolin kansallispuiston kehittämisen yhteydessä 1990-luvun lopulla ympäristöministeriö osti kiinteistön. Päärakennus kunnostettiin, tontille siirrettiin suuri aitta ja entisten rakennusten paikoille rakennettiin uudet näyttelytila- ja saunarakennukset. Kokonaisuudesta muodostui taide- ja kulttuurikeskus Kolin Ryynänen, joka tarjoaa tilat taiteilijaresidenssille, kahvilalle, aittamajoitukselle ja kotiseutumuseolle.

Julkaisu kertoo Kolin Ryynäsen talon ja siinä eläneiden ihmisten vaiheista sekä rakennusten korjaustyöstä. Julkaisun avulla halutaan myös tuoda esille ne monet tahot, jotka ovat olleet mukana hankkeessa omalta osaltaan säilyttämässä Kolin historiaa ja kehittämässä Kolin tulevaisuutta.

kansi: Marja Purto
ISBN 951-40-1999-7